

ΕΡΤΟΝ ΠΙΟΛΗΕΙΣ

Η ΤΥΦΛΗ

ΠΑΝΔΘΗΝΔΙΑ

ΕΤΟΣ Β'
31 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1901

ΣΕ ΜΙΑ ΞΕΝΙΤΕΜΕΝΗ

**'Όλιγο φώς και μακρυνό σε μέγα σκότος κ' έρμος.*

ΣΟΛΛΜΟΣ

1

*Στήν κόχη εδώ, πρὸς τὸ παράθυρον,
'Ελα ξανά και κάθησέ με,
Νά ποῦμε πάλι τὰ αἰώνια,
Ποῦ λέμε και ποῦ ξαναλέμε...*

*'Εξω, στὰ σκέλεθρα δεντροκλαδα,
'Ολο ἀναφυλλητὰ και θρηνοι
Φορεῖ νεκράνθια τὸν ἀστρόφεγγον
'Η παγερώτατη γαλήνη.*

*Σὰν ἥσκιοι, ιδέσ, ἀνασηκώνονται
Τὰ σύγνεφα και δυναμώνουν,
Κι' ὄλο μαυρίζουν κι' ὄλο ἀπλώνονται
Κι' ὄλο σιμώνουν και σιμώνουν...*

"Ελα, σὲ λίγο θὰ ξεσπάσουνε
 Τῆ μάνητά τους κάτω ἀπ' τᾶστρα,
 Γιγαντες μέσα στὰ μεσάνυχτα
 Καὶ πῦργοι, ἀργότερα καὶ κάστρα...

Στὴν κώχη ἐδῶ, πρὸς τὸ παράθυρο,
 Ποῦ τώρα μνέσ' ἔρμη καὶ κρύα,
 "Ελα νὰ ποῦμε τὴν αἰώνια,
 Τὴ θλιβερὴ μας ἱστορία...

2

Ξερά τὰ ρόδα πῶφες
 Μιὰ μέρα βιασικὴ,
 Καὶ τᾶσιαξες καὶ τᾶβαλες
 Στὴν ἀνθοδόχη ἐκεῖ

Βουβά, γυρτὰ στὰ κλώνια τους,
 — Κρίνε χρυσέ, χρυσέ —
 Μέρα καὶ νύχτα στέκοντε
 Καὶ καρτεροῦνε ἐσέ.

Κὶ δὴν κανένα φύλλο τους
 Ξεσέρνεται νεκρό,
 Κάτω σὺν τριζοβόλημα
 Γρικιέται θλιβερό,

"Ενα πικρὸ παράπονο
 Ποῦ λές καὶ τὸ καλεῖ
 Καὶ μένει πάλι ἡ θλίψη τους
 Σὺν πρῶτα σιωπηλή.

Ξερά τὰ ρόδα πῶφες
 Μιὰ μέρα βιασικὴ
 Καὶ τᾶσιαξες καὶ τᾶβαλες
 Στὴν ἀνθοδόχη ἐκεῖ

"Αμύρσιτα, ἀχρωμάτιστα,
 — Ποιὰ μάτια τὰ θωροῦν! —
 "Ολο σὲ συλλογίζονται
 Κὶ ὄλο σὲ καρτεροῦν...

3

Μέσ' ἀπ' τὰ φύλλα τὰ πλατεῖα
 Κὶ ἀπ' τὰ γιγάντια φύλλα,
 Κάποι' ἓνα φτερούγιασμα
 Περνᾷ, μιὰ ἀνατριχίλα,

"Ησκιος, ποῦ μόλις φαίνεται
 Καὶ χάνεται, καὶ χύνει
 Τὸ σπαθωτὸ ἀνιλάμπισμα
 Ποῦ τὸ πεφιάστρι ἀφίνει.

Μαγνήτης τότε ἄλλης ζωῆς
 "Ολο τὸ σπῆτι δένει
 Μὲ σὲ τὴν ἀλησιμόνητη
 Καὶ τὴν ταξειδεμένη,

Καὶ λάμπει καθὼς τῶκαμεν
 "Αλλοτ' ἢ προκοπὴ σου,
 Τᾶνήλιαγο κὶ ἀνήσκιωτο,
 Γωνίτσα παραδείσου.

Μέσ' ἀπ' τὰ φύλλα τὰ πλατεῖα,
 Κὶ ἀπ' τὰ γιγάντια φύλλα,
 Σὺν ἡσκιος, σὰ φτερούγιασμα
 Καὶ σὺν ἀνατριχίλα

Περνᾷς ψυχὴ καὶ χάνεσαι
 Μέσ' στὸ βαθὸ σκοτάδι
 Καὶ τὸ φτωχὸ σπιτάκι μας
 Μένει ξανά ρημάδι...

4

"Εξω βροχή, κι' ἀπ' τὸ παράθυρο
Μαῦρες οἱ στέγες, μαῦροι οἱ δρόμοι
Δὲν πέφτουν ἀπ' τὰ μάτια δάκρυα,
Ποῦ μιὰ βαρειά τὰ πνίγει γνώμη.

Τὰ σύγνεφα ποῦ ἀνεμοδέρονται
Καὶ σιγαλά βογγοῦν καὶ κλαῖνε,
Δὲ σέρνουν τὴν ψυχὴ μου σκλάβα τους,
Μ' ὄλα τὰ μυστικά ποῦ λένε.

Κάποτε μέσ' ἀπ' τὸ παράθυρον,
"Ὅπως καθόσουν σιτὸ πλευρό μου,
Κύτταξα στὰ γλαρὰ τὰ μάτια σου
Τῆ θλιβερῆ βροχῆ τοῦ δρόμου.

Κ' ἔβλεπα — ὦ θρηῆνοι! — ποῖο μακρότερα,
Μέσα στὰ μάτια σου καὶ πάλι,
Τὰ σύγνεφα ποῦ τὰ ταξίδευε
Στὸν οὐρανὸ ἢ ἀνεμοζάλη.

"Εξω βροχή, κι' ἀπ' τὸ παράθυρο
Μαῦρες οἱ στέγες, μαῦροι οἱ δρόμοι
Δὲν πέφτουν ἀπ' τὰ μάτια δάκρυα,
Ποῦ μιὰ βαρειά τὰ πνίγει γνώμη.

Τὰ σύγνεφα ποῦ τώρα κρέμονται
Καὶ χαμηλώνουν κι' ὄλο βρέχουν,
Δὲν καθρεφτίζονται στὰ μάτια σου
Κι' ἄλλους κρυφοὺς καῦμούς δὲν ἔχουν...

5

Χλωμὸ φεγγάρι πρόβαλε
Στὸν οὐρανὸ καὶ τρέχει,
Καράβι, ποῦ στήν πρύμη του
Ζευγάρι δὲ μᾶς ἔχει,

Μαζὶ νὰ ταξιδέψουμε,
Νὰ φτάσουμε καὶ πάλι
Στὰ ρόδινα ἀφροκόμενα
Ποῦ σβοῦν σ' ἓνα ἀκρογιάλι

Καὶ φεύγει καὶ τὰ σύγνεφα
Τὰ θυμωμένα σκίζει
Καὶ πρὸς τὸ ρόδινο γιालὸ
Πλωρίζει κι' ἀρμενίζει

"Ερμη ψυχῆ, γιὰ κότταξε
Σὸν κάποιος χαιρετάει,
Μέσ' ἀπ' τὸ πλοῖο, πῶγγυρε
Καὶ γλίστρησε καὶ πάει...

Χλωμὸ φεγγάρι πρόβαλε
Στὸν οὐρανὸ κ' ἐχάθη
Σὲ κάποιες μαῦρες θάλασσες,
Σὲ κάποια μαῦρα βάρη,

Δὲν ταξιδέψαμε μαζὶ
Νὰ φτάσουμε καὶ πάλι
Στὰ ρόδινα ἀφροκόμενα
Ποῦ σβοῦν σ' ἓν' ἀκρογιάλι...

6

Τώρα ποῦ τὰ μερόνυχτα
Πετροῦν ἀργά, σὰ χρόνια,
Ποῦ τῆ φωλιά τους μ' ἄφησαν
"Ερμη τὰ χελιδόνια,

Οἱ μέρες ποῖο πικρότερες
Κι' ἀπὸ τίς νύχτες τώρα,
Δὲν ἔχουν μιὰ στιγμή φαιδρῆ
Καὶ μιὰ παρήγορη ὥρα.

Ἔτσι κάθε ἦχος τῆς ζωῆς
Ἔχει ἀπ' τὸ σπῆτι λένγει,
Κι' ἀπ' τὴν ἀγῆ μιὰν ἀλαλη
Τὸ σφιχτοδένει θλίψη

Μ' ὄλη τὴ χειμῶνιατικῆ
Γύρω τῶν δέντρων γόμια,
Πῶχον τὰ φύλλα φρύγανα
Καὶ τὰ κλαδιά συντριμία.

Τώρα ποῦ τὰ μερόνυχτα
Περνοῦν ἀργά, σὰ χρόνια,
Ποῦ τὴ φωλιά τους μ' ἄφησαν
Ἔρημη τὰ χελιδόνια,

Πῆραν οἱ μαῦροι γερατοὶ
Ποῦ φύγανε στὰ ξένα
Καὶ σὲ ψυχὴ πονόδαρτη
Μὲ τὰ φτερὰ σπασμένα...

7

Δὲν εἶνε ἀγέρας σύγκρο
Τὰ δένδρα ἀναταράζει,
Ράγισμα τῶν ξερόκλαδων
Ποῦ τὴν καρδιά σπαράζει

Σύρριζος, λές, καὶ σύγκορφος
Ὅλος ὁ κῆπος τρέμει,
Μέσα του ἀπόψε μάχονται
Κι' ἀγκομαχοῦν οἱ ἄνεμοι.

Καὶ τοῦ σπιτιοῦ τὰ πράγματα
Τρέμονι κι' ἀνασαλεύουν,
Ἀνήσχα σ' ἀποζητοῦν,
— ἄλλοι! — καὶ σὲ γυρεύουν,

Νὰ γγίξης τα πονετικά
Καὶ νὰ τὰ γαληνέψης,
Ἐσὸ ποῦ τόρα ἀγύριστι
Πῆγες νὰ βασιλέψης...

Δὲν εἶνε ἀγέρας σύγκρο
Τὰ δένδρα ἀναταράζει,
Ράγισμα τῶν ξερόκλαδων
Ποῦ τὴν καρδιά σπαράζει,

Σύρριζος, λές, καὶ σύγκορφος
Ἀπόψε ὁ κῆπος τρέμει
Μὴν εἶσαι στὴν ἐξώθυρα
Καὶ σὲ χτυποῦν οἱ ἄνεμοι;

8

Στὴν κόψη ἐδῶ πρὸς τὸ παράθυρον,
Ὡ καὶ νὰ ξαναρχόσουν τόρα,
Νὰ γύρω μέσα στὴν ἀγκάλη σου,
Σ' αὐτὴ τὴ φοβισμένην ὄρα.

Ἐξω, στὰ σκέλεθρα δειτροκλαδα,
Ὅλο ἀναφυλλητὰ καὶ θρηνοὶ
Σάβανο ἀραχγιασμένο φόρεσεν
Ἡ παγερώτατη γαλήνη.

Σὰν ἦσμοι, ιδές, ἀνασηκώνονται
Τὰ σύγγεφα καὶ δυναμώνουν
Κι' ὄλο μαυρίζουν κι' ὄλο ἀπλώνονται
Κι' ὄλο σιμώνουν καὶ σιμώνουν...

Ἐλα καὶ τὴν ὁρμὴ τους ξέσπασαν
Στὸν οὐρανὸ πέρα καὶ πέρα
Σὰν ἀχνοέρια τᾶστρα σβύστησαν
Στὴ μάνητα καὶ στὴ φοβέρα.

Στὴν κόψη ἐδώ, πρὸς τὸ παράθυρο,
Ποῦ τόρα μνέου' ἔρημη καὶ κρύα,
Ἵ καὶ νάρχουσιν, τῇ θλιμμένῃ μας
Νὰ ξαναποῦμεν ἱστορία!

M. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

ΑΝΤΩΝΙΟΣ Ο ΤΣΙΓΓΑΝΟΣ

Αἴποτε παρατηρήθη ὅτι ἡ φύσις προώρισεν ἄτομά τινα δι' ὀρισμένην ἐπιστήμην ἢ τέχνην, προικίζουσα αὐτὰ δι' ἐξόχου νοημοσύνης καὶ ἰδιοφυίας, ὅπως προκράγῃσι τὸ ὑπ' αὐτῶν ἐπιχειρούμενον ἔργον εἰς ὑπερτέραν τελειότητα. Ἰδίως λαλοῦντες περὶ τέχνης, τοιοῦτους βλέπομεν κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀναγεννήσεως ἅπαντας τοὺς μεγάλους καλλιτέχνας δώσαντας προῶτως δείγματα τῆς πρὸς τὴν τέχνην ἰδιοφυίας των καὶ τοῦ πρὸς αὐτὴν ἀκατασχέτου ἔρωτος. Τοιοῦτοι ἐφάνησαν καὶ τοιαύτην πρόωρον μεγαλοφυΐαν ἔδειξαν καὶ πάντες οἱ μεγάλοι μουσικοὶ καὶ ποιηταί. Πρὸ τίνος μὴ δὲν ἐμάθομεν ἐκ τῶν ἐφημερίδων τὴν δαιμονίαν φύσιν τριτοῦς παιδὸς παίζοντος καὶ συνθέτοντος μουσικὰ τεμάχια μετὰ καταπληκτικῆς εὐχερείας καὶ τελειότητος; Οἱ προνομιοῦχοι οὗτοι ἄνθρωποι φαίνονται ὡς νὰ ἐξῆλθον ἐκ τῆς κοιλίας τῆς μητρός των ἐξοχοὶ ζωγράφοι, ἐξοχοὶ γλύπται, ἐξοχοὶ ποιηταί ἢ μουσικοί, ὡς πάλαι ποτὲ ἡ μυθολογούμενη Ἀθηνᾶ ἐξῆλθε πάνοπλος ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ Διός. Κλίνει δέ τις νὰ πιστεύσῃ τὸ ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος λεγόμενον, ὅτι αἱ ψυχαὶ τῶν ἀνθρώπων τούτων ἐγίνωσκον πάντα ταῦτα πρότερον, ὅτι δὲ ἐνσωματούμεναι ἐλησημόνησαν ὅσα εἶχον μάθη, δεδομένης ὁμῶς ἀφορμῆς, ἀναμιμνήσκονται τάχιστα τῶν πάλαι γνωσθέντων.

Μεθ' ὅλα ταῦτα παριστάμεθα ἐνίοτε εἰς γεγονότα ἀναγκάζοντα ἡμᾶς ν' ἀμφιβάλλωμεν περὶ τῆς τοιαύτης παντοδυναμίας τῆς φύσεως, καὶ νὰ ὑποπτεύωμεν μὴ τοι καὶ ὁ κανὼν οὗτος ἔχει τὰς ἐξαιρέσεις του. Ἴσως, λέγομεν, ἡ φύσις παραλείπει ἐνίοτε τὸ δικαίωμα ὃ ἔχει τοῦ νὰ διαπλάσῃ αὐτὴ τὸν καλλιτέχνην, καὶ παραχωρεῖ τὸ δικαίωμά της τοῦτο εἰς τὴν ἀκαμπτον τοῦ

ἀτόμου ἐπιμονῆν καὶ θέλησιν. Εἶνε ἄρα γε ἀληθές τοῦτο; Τὸ ἀγνοῶ, τουλάχιστον ἡ ἱστορία τῆς τέχνης παρουσιάζει ἐν καὶ μόνον παράδειγμα, καθόσον γινώσκω, τὸ ὁποῖον ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται ἀναιροῦν τὰ ἐν ἀρχῇ τοῦ πρῶτοντος ἀρθρου λεχθέντα, τοῦτο δὲ τὸ παράδειγμα προτιθεῖται νὰ ἐκθέσω ἐνταῦθα, διότι ἀληθῶς ἔχει τὸ καταπληκτικὸν καὶ καινοφανές ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς τέχνης.

Ἐν τινι χωρίῳ τοῦ βασιλείου τῆς Νεαπόλεως, Civita καλουμένη, ἔζη μία οἰκογένεια Ἀθιγγάνων—Zingari κατ' Ἰταλοῦς, Tziganes ἢ Bohemiens κατὰ Γάλλους.—Ὡς γνωστόν, ἡ φυλὴ αὕτη περιπλανᾶται ἀενάως ἀνά τὰς εὐρωπαϊκὰς πόλεις καὶ χώρας, κύριον ἔργον ἔχουσα τὴν χαλκευτικὴν, φέρουσα μεθ' ἑαυτῆς τὰς σκηνὰς τῆς καὶ ὡς μόνον ἐφόδιον τὸ Μέλλον, τὸ ὁποῖον αἱ γυναῖκες των προλέγουσι διὰ τῆς χειρομαντείας, ἰκνῶν καρπούμεναι ἐκ τῆς ἐπιστήμης ταύτης. Ἀλλὰ πόθεν ἄρα γε κατάγεται καὶ πόθεν ἦλθεν εἰς τὴν Εὐρώπην ἡ ἀλητεῦσα αὕτη φυλὴ, ἡ περιφρονημένη καὶ πανταχοῦ ἀποκρουομένη ὡς φυλὴ κατηραμένη καὶ ἀποτρόπαιος; Μέχρι τίνος ἔδιδον τινὲς τοῖς Ἀθιγγάνοις πατρίδα τὴν Αἴγυπτον, τὴν κλασικὴν ταύτην κοιτίδα τῆς δεισιδαιμονίας καὶ τῆς μαγείας, καὶ ἄλλοι ἐθεώρουσαν αὐτοὺς ὡς Ταρτάρους ἐκδιωχθέντας ἀπὸ τῶν πεδιάδων τῆς Ἀσίας. Ἀλλὰ τῇ σήμερον ἡ ἐπιστήμη ἀπεφάνθη ὀριστικῶς περὶ τῆς καταγωγῆς τῆς ἀθιγγανικῆς φυλῆς, παραδεχθεῖσα ὅτι κατῆλθον οὗτοι ἐν Εὐρώπῃ ἐκ τοῦ Ἰνδοσταν, καθόσον ἢ ὑπ' αὐτῶν λαλοῦμένη γλῶσσα ἔχει καταπληκτικὴν συγγένειαν πρὸς τὰς σανσκριτικὰς διαλέκτους. Πρὸς ὑποστήριξιν τούτου ἀναφέρουσι μάλιστα ὅτι Γαλλικανός τις ἐπί-

σκοπος συνήνητησεν εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Γάγγου κατασκηνώσας Ἀθιγγάνων λαλοῦντων καὶ νῦν τὴν αὐτὴν σχεδὸν γλῶσσαν τῶν ἐν Εὐρώπῃ ἀδελφῶν των¹.

Ἡ οἰκογένεια ὁμῶς περὶ ἧς λαλοῦμεν δὲν ἦτο ἐκ τῶν ἀλητευομένων Ἀθιγγάνων, διότι, ὡς φαίνεται, εἶχεν ἐγκαταστῆ μονίμως ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῶν Ἀβρούζων, μετερχομένη τὸ ἐπάγγελμα τοῦ χαλκέως. Ὁ ἦρωσ τῆς διηγήσεώς μας εἶνε ὁ καλούμενος ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν Ἀντώνιος Τσιγγαρος—Antonio Zingaro—γεννηθεὶς τῷ 1382. Οὗτος ἔμεινεν ἐπὶ τινα ἔτη ἐργαζόμενος ἐν τῷ πατρικῷ χαλκουργείῳ, ἀλλὰ νεώτατος ἐτι ἀνεχώρησεν εἰς Νεάπολιν. Ἐν τῇ πρωτεύουσῃ δὲ ἐκείνη κατώρθωσε διὰ τῆς ἐπιτηδειότητός του εἰς τὴν τέχνην νὰ προσληφθῇ εἰς τὸ μαγειρεῖον τοῦ τότε βασιλέως Λαδισλάου, ὅπως κατασκευάζῃ τὰ ἀναγκάζοντα εἰς τὴν μαγειρικὴν χάλκινα σκεῦη.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἤμαζεν ἐν τῷ βασιλείῳ ὁ Κόλα Ἀντώνιος del Fiore ἐξοχος ζωγράφος, οὐ τὰ ἔργα ἐθαυμάζοντο παρὰ παντῶν καὶ ἐπληρώνοντο διὰ πολλοῦ χρυσοῦ, ἐτιμᾶτο δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἐκείνου ὡς ὁ ἐξοχώτερος τῶν συγχρόνων του καλλιτέχνης. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἀθιγγανός Ἀντώνιος ἐθεωρεῖτο ἀριστος χαλκουργός, προσεκάλεσεν αὐτὸν καὶ ὁ Κόλα Ἀντώνιος εἰς τὴν οἰκίαν του πρὸς τοιαύτας τιὰς ἐργασίας. Πρὶν ὁμῶς προβῶμεν εἰς τὴν διήγησιν, δέον νὰ προειδοποιήσω τὸν ἀναγνώστην μου, ὅτι ὁ χαλκεὺς Ἀντώνιος ἦτο ὠραίος τὴν ὄψιν, εὐκίνητος καὶ χαριεὶς τὴν μορφήν, πρὸς δὲ καὶ νέος τὴν ἡλικίαν, ἢ μᾶλλον τέλειος ἀνὴρ, διότι ἦτο ἤδη εἰκοσιεπταετής. Τούτου τεθέντος προβαίνω εἰς τὴν διήγησιν. Ἐνόσω ὁ Τσιγγαρος Ἀντώνιος εἰργάζετο ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ ζωγράφου Κόλα Ἀντωνίου εἰς τοὺς λέβητας τοῦ μαγειρείου, ἡ ἐκτάκτου ὠριότητος θυγάτηρ του, γυναικεῖα περιεργεῖα κινουμένη, παρετήρει καὶ ἐπεσκέπτετο συνεχῶς τὸν ἐργαζόμενον χαλκεῖα, αἱ δὲ ἐπισκέψεις αὐτῆς, ἔχουσα: χαρακτῆρα ἐπιτηρήσεως δῆθεν, ἐπολλαπλασιαζόντο βαθμηδόν. Ἐὰν κατελήφθη καὶ ἡ νεάνις ὑπὸ ἐρωτικῆς τίνος αἰσθημάτων, ἔμεινεν ἀγνωστον τότε, ἀλλ' ὁ ἡμέτερος Τσιγγανός βλέπων συνεχῶς τὴν καλλιμόρφον ἐκείνην κόρην, εὐμενῶς κάπως προσελέπουσεν αὐτὸν, δὲν ἐβράδυνε νὰ καταληφθῇ ὑπὸ σφοδρότατου ἔρωτος, πρὸς τὸν ὁποῖον μόλις δύναται νὰ παραβληθῇ ὁ πρὸς τὴν ἀπαλὴν Γαλάτειαν ἔρωσ τοῦ μυθολογούμενου Ηολυφῆμου. Καὶ ὁ Ἀντώ-

νιος Zingaro «ἤρατο δ' οὐ μάλοις, οὐδὲ ῥόδοι, οὐδὲ κυάνοις, ἀλλ' ὄρθαις μανίαις!»

Τίποτε πλέον δὲν ἐβλεπε πρὸ αὐτοῦ, οὐδὲν πρόσκομμα εὔρισκε πρὸς πλήρωσιν τοῦ φλέγοντος αὐτὸν πόθου, οὔτε τὴν τοῦ γένους ἀνισότητα, οὔτε τὴν διαφορὰν τῆς βαναύσου τέχνης τοῦ λεβητοποιοῦ πρὸς τὴν εὐγενῆ τοῦ ζωγράφου τέχνην, οὔτε καὶ τὴν ἠθικὴν του ἀτίμωςιν! Καὶ οὗτος ἀγείτο τὰ πάντα πάρεργα καὶ ἐν μόνον εἶχεν ἐν νῷ καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ τὴν κόρην τοῦ Κόλα Ἀντωνίου del Fiore. Τέλος τοσοῦτον ἐθαμβώθη ἐκ τοῦ πάθους του, ὥστε ἡμέραν τινα ἀπετόλμησε καὶ οὗτος νὰ διαβῇ τὸν Ρουβίκωνα του, ὡς εἶχε ποτε διαβῇ καὶ ὁ Ῥωμαῖος Καίσαρ τὸν ἰδικὸν του.

Εἰ καὶ δὲν εἶνε σαφῶς γνωστὸν ἂν ὁ Ἀθιγγανός Ἀντώνιος εἶχε λάβῃ κρύφα τὴν συγκατάθεσιν τῆς κόρης τοῦ Κόλα Ἀντωνίου, ἀναγκάζομεθα ὁμῶς νὰ τὸ ὑποθέσωμεν. Καὶ οὐ μόνον οὐδὲν λέγουσι βέβαιον περὶ τούτου οἱ βιογράφοι τοῦ Τσιγγάνου ἐκείνου, ἀλλὰ, κατὰ περίεργον σιωπὴν, ἡ νεάνις ἐκείνη οὐδόπως παρουσιάζεται ἐν τῇ σκηνῇ καθ' ἅπασαν τὴν ἐξέλιξιν τοῦ μακροῦ τούτου δράματος, καὶ ἐνῷ εἰς τὰς χεῖρας τῆς παρθένου ἔκειτο ἡ τοιαύτη ἢ τοιαύτη λύσις αὐτοῦ, αὕτη μένει παραδόξως μέχρι τοῦ τέλους τὸ κωφὸν τῆς κωμωδίας πρόσωπον.

Καὶ ταῦτα μὲν ὡς ἐκ περισσοῦ. Ὅτε δὲ ὁ Κόλα Ἀντώνιος ἤκουσε τὴν περὶ τοιοῦτου γάμου ἀπροσδόκητον αἴτησιν τοῦ τολμηροῦ Ἀθιγγάνου, οὐδόπως ἐταράχθη ὡς θὰ ὑπέθετέ τις. Λάτρις τοῦ καλοῦ ὁ Κόλα Ἀντώνιος καὶ εἰς τοῦτο ἐνσωματωθεὶς διὰ τῆς τέχνης, εἶχεν εὐγενῆ τὴν συμπεριφορὰν καὶ φιλόσοφον τὴν διάθεσιν, ὅθεν ἀπλῶς ἐμειδίασε, καὶ ὠκτιρεν ἐνδομύχως τὸν νέον διὰ τὸ ἀνεκτέλεστον τοῦ πόθου του. Μετὰ πολλῆς δὲ πραότητος, ἀλλὰ καὶ μετὰ καταφανοῦς εἰς πάντα ἄλλον, πλὴν τοῦ Τσιγγάνου, εἰρωνείας, τῷ εἶπεν, ὅτι εὐχαρίστως θὰ τῷ ἔδιδε τὴν κόρην του εἰς γάμον ἂν καὶ οὗτος ἐγίνετο ζωγράφος δόκιμος ὅσον αὐτός. Ὁ Τσιγγανός Ἀντώνιος οὐδόπως πτοηθεὶς ἐκ τοῦ προτεινομένου ἔδρου, ἐκλαβὼν δὲ τὴν ἀπάντησιν τοῦ Κολαντωνίου ὡς σπουδαίως γενομένην, ἑαυτὸν δὲ ἰκανὸν ν' ἀποδοθῇ εἰς τὸν δυσχερῆ ἀγῶνα, ἀπήντησε θαρραλέως ὅτι δέχεται.

Ὁ προταθεὶς εἰς τὸν Ἀθιγγανὸν μας ἄθλος ἦτο ὁμολογουμένως ὑπέρτερος καὶ τῶν δώδεκα ὁμοῦ περιβοήτων ἐν τῇ μυθολογίᾳ ἀθλῶν τοῦ Ἡρακλέους. Ἀληθῶς τί ἦσαν οἱ ἀθλοὶ ἐκεῖνοι, οἱοί, φέρ' εἰπεῖν, ὁ καθαρισμὸς τῶν σταύλων τοῦ Αὐγείου, ἡ ἡ φονικὴ καταστροφή τῶν ὄρνέων τῆς Στυμφαλίας, ἡ τέλος καὶ αὐτός ὁ φόνος τοῦ

¹ La Hongrie, par Victor Tissot.

ἐν Νεμέα λέοντος παραβαλλόμενοι πρὸς τὸν προτεινόμενον ἤδη ἄθλον εἰς τὸν Ἀθίγγανον Ἀντώνιον; Μηδέν! Ὁ Ἡρακλῆς ἐξετέλεσεν ἀληθῶς δυσχερῆ πράγματα, ἀλλ' οὐχὶ ἀνθρωπίνως ἀδύνατα, διότι ταῦτα ἀνήγοντο εἰς τὸν ὑλικὸν κόσμον. Ἐὰν ἐκεῖνος πρὸς καθαρισμόν τῶν τοῦ Αἰγείου σταύλων μετέτρεψε τὰ ὕδατα ποταμοῦ τινος ἀπὸ τῆς κοίτης των, καὶ δι' αὐτῶν ἀπέπλυνεν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ τοὺς σταύλους ἐκείνους, οὐδὲν ὑπερφυσικὸν ἔπραξεν. Ἄλλ' ὁ Ἀντώνιος ὤφειλε νὰ μετατρέψῃ τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ φύσιν, ἥτις ἐφαίνετο ὅτι εἶχε διαπλάσῃ αὐτὸν λεβητοποιὸν καὶ χαλκέα, εἰς ἕξογον καλλιτέχνην, πρόβλημα δυσχερὲς καὶ ἀκατόρθωτον, διότι ἀνήγετο εἰς τὸν ἠθικὸν κόσμον. Μὴ λησιμονῶμεν δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι, πλὴν τῆς μετατροπῆς τῆς διανοητικῆς του φύσεως, εἶδει νὰ ὑπερνικηθῆ καὶ ἡ ἀκαμψία ἐκείνη τῶν χειρῶν, ὅπερ ἐν τῇ προκειωρῆμένη αὐτοῦ ἡλικίᾳ ἦτο ἐπίσης ὑλικῶς δυσχερὲς καὶ σχεδὸν ἀκατόρθωτον. Πῶς αἱ σκληραὶ τοῦ Ἀθίγγανου χεῖρες, αἱ ἐπὶ πλεῖστα ὅσα ἔτη εἰθισμένα νὰ κρούωσι καθ' ἑκάστην τὴν βαρεῖαν σφύραν τοῦ σιδηρουργοῦ, πῶς λέγω, θὰ ἐδύνατο νὰ κινῶσι δεξιῶς καὶ ἀκωλύτως τὴν ἐλαφρὰν τοῦ ζωγράφου γραφίδα; Ὁ τολμηρὸς ὅμως Ἀθίγγανος, διακαιόμενος ὑπὸ τοῦ ἔρωτος, ἀπέδεχθη τὸ στοίχημα, καὶ μόνον ἠρώτα ἂν ὁ Κολαντώνιος τῷ ὑπέσχετο νὰ μὴ ὑπανδρέυσῃ τὴν κόρην του ἐπὶ δέκα ὄλα ἔτη, χρόνον ἀναγκαῖον πρὸς ἐκμάθησιν τῆς τέχνης, ὅτε μὴ ἐπιτυγχάνοντος αὐτοῦ νὰ γενῆ τέλειος ζωγράφος, ὁ Κολαντώνιος θὰ ἔλυετο τῆς δοθείσης ὑποσχέσεώς του. Ὁ Κολαντώνιος ἐξακολουθῶν τὴν ἀστείαν παιδιάν, συγκατένευσε προθύμως. Ἀλλὰ καὶ πάλιν ὁ Ἀθίγγανος, ὡς νὰ ἦτο βέβαιος περὶ τῆς ἐπιτυχίας του, καὶ μόνον τὴν ἀπώλειαν τοῦ βεβαίου ἐπάθλου φοβούμενος, ἐζήτησεν ὡς ἐγγύστην νὰ δοθῆ ἡ ὑπόσχεσις αὐτόππου τῆς βασιλίδος Μαργαρίτης καὶ τῆς ἀδελφῆς τῆς Ἰωάννας, χήρας τότε οὖσης τοῦ δουκὸς τῆς Αὐστρίας.

Ἡ ἱστορία ἀναφέρει ὅτι αἱ δύο ἐκεῖναι γυναῖκες, ὧν ἡ μία βασιλίς, ἡ δὲ ἄλλη ἀδελφὴ βασιλέως, ἐδέχθησαν ἐκθύμως νὰ λάβωσι μέρος εἰς τὴν παιζομένην κωμῶδιαν. Πρέπει δὲ νὰ ὑποθέσῃ τις ὅτι κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος οἱ τῆς Αὐλῆς ἐκείνης δὲν εἶχον περὶ βασιλικῆς ἀξιοπρεπείας ἔννοιαν, ὅμοίαν ἐκείνην ἣν ἔχομεν σήμερον, διὰ τοῦτο ἐνησιμίζον, καθὰ φαίνεται, αἱ ἡγεμονίδες ἐκεῖναι νὰ λαμβάνωσι μέρος εἰς τοιαύτας ἀναρμόστους εἰς τὴν ὑψηλὴν θέσιν των παιδιᾶς. Ἄλλως τε τὰ ἦθη τῆς Αὐλῆς ἐκείνης ἦσαν πᾶν ἄλλο ἢ καθαρὰ,

διότι γνωστὸν εἶνε ὅτι ὁ βασιλεὺς Λαδίσλαος εἶχε συμμερισθῆ τὴν κοίτην του μετὰ τῆς ὠραίας θυγατρὸς του, ἥτις ἐκδικουμένη τὴν ἀτίμως τῆς, ἐδηλητηρίασε τὸν ἀτιμον πατέρα τῆς. Ὅθεν χαρίζομεθα πρὸς τὸν Ἀθίγγανον Ἀντώνιον ἰκετεύσαντα αὐτὰς νὰ δεχθῶσι τὴν ὁμολογίαν τοῦ Κολαντωνίου del Fiore, ἢ μᾶλλον θέλουσαι νὰ γελάσωσιν εἰς βᾶρος τοῦ ἐρωτολήπτου Ἀθίγγανου, ἐκάλεσαν εἰς τὰ ἀνάκτορα τῶν τῶν Κολαντωνίων, καὶ οὕτως ἐνώπιον πάντων τούτων ἐγένοντο αἱ συνθήκαι, ὡς εἶχον προσυμφωνῆσθαι μεταξύ των τὰ δύο ἐνδιαφερόμενα μέρη.

Μὴ λησιμονῶμεν δὲ ὅτι καθ' ἅπαντα τὸν Μέσον αἰῶνα ἡ ἰταλικὴ κοινωνία παρουσιάζει χαρακτηριστικὰ ὅλας διάφορον τῶν σημερινῶν. Ἡ κοινωνία ἐκείνη μόνον μέλημα εἶχε νὰ τέρπηται. Αἱ Καλαὶ τέχναι, τὰ Γράμματα καὶ ἡ ποίησις, αἱ πολυτελεῖς καὶ γραφικαὶ πομπικαὶ παρελάσεις, τὰ θεάτρα ὅπου παρίσταντο αἰσχροὶ κωμῶδιαί, ἦσαν διὰ τοὺς ἀνθρώπους τῆς ἐποχῆς ἐκείνης τόσαι ἀπολαύσεις, ἐν αἷς ἐνετρυφῶν μεγάλοι καὶ μικροί· οἱ πάντες τέλος ἐφιλοτιμοῦντο νὰ καταστήσωσι τὸν βίον, ὡς εἶπε καὶ ἄλλος τις, διαρκῆ πανήγυριν, κατὰ τὴν ὅποιαν ὅμως αἱ δολοφονίαι ἀπετέλουσαν οὐσιῶδες μέρος τοῦ προγράμματος. Ὀλίγον τι βραδύτερον ἀπαντῶμεν ἕνα καρδιναλίον, τὸν Bibiena, οὗ ὁ βίος εἶνε παρεμφερὲς μᾶλλον πρὸς βίον ἀνατολίτου Σαρδαναπάλλου ἢ χριστιανοῦ ἱεράρχου, ἕνα δὲ πάπαν, τὸν Λέοντα Γ' πορευόμενον εἰς τὸ θέατρον μετὰ τῶν καρδιναλίων του ὅπου παρίσταται εὐτράπελός τις κωμῶδια. Ἐκεῖ βλέπομεν αὐτὸν ἰστάμενον παρὰ τὴν εἴσοδον εὐλογοῦντα τοὺς προσερχομένους καὶ ἐπιτρέποντα τὴν εἴσοδον εἰς ὃν τινὰ ἠθέλει· καὶ ταῦτα πάντα ἔπραττε μετὰ τῆς αὐτῆς σοβαρότητος μεθ' ὅσης σήμερον ὁ ὁμώνυμος ἐκείνου Λέων πορεύεται εἰς τὸ παρεκκλήσιον τοῦ Σιζτου, ὅπου ὑποδέχεται καὶ εὐλογεῖ τοὺς ἐκ διαφόρων μερῶν τοῦ καθολικοῦ κόσμου προσερχομένους εὐλαβεῖς προσκυνητάς. Ἀποῦ λοιπὸν ἡ κοινωνία ἐκείνη ἦτο τοιαύτη, θηρεύουσα ἐν πᾶσι τὴν τρυφήν καὶ τὴν ἀπόλαυσιν, δὲν εἶνε διόλου παράδοξον ἂν καὶ αἱ βασιλίσσαι ἐκεῖναι ἐδέχοντο ἀσμένως νὰ ὑποκριθῶσι πρόσωπον προμνηστριῶν.

Ἡ κωμῶδια ἄρα ἐπαίξετο ἀνηλεῆς εἰς βᾶρος τοῦ πτωχοῦ Ἀθίγγανου. Ἡ Αὐλὴ ἅπασα ἐγέλα γέλωτα ἀσβεστον· ὁ Κολαντώνιος, εἰ καὶ σοβαρὸς καὶ σώφρων, ἐγέλα καὶ αὐτὸς θέλων καὶ μὴ θέλων. Μόνος ὁ Ἀθίγγανος δὲν ἐγέλα, καὶ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα οὐδ' ἡ κόρη τοῦ Κολαντωνίου ἐγέλα! Πλήρης ἐλπίδων ὁ Ἀντώνιος Zingaro ἀνεχώρησε πάραυτα σπεύδων εἰς Βονωνίαν, ὅπου

ἤκουσεν ὅτι ἐκεῖ διέπρεπεν ὁ ζωγράφος Λίππης Δαλμάζιος, ὅπως εἰσέλθῃ εἰς τὸ ἐργαστήριον ἐκείνου καὶ διδαχθῆ παρὰ τοῦ ζωγράφου ἐκείνου τὴν ζωγραφικὴν. Ὁ Λίππης Δαλμάζιος ὅτε εἶδεν ἐνώπιόν του τὸν εἰκοσιεπταετῆ ἐκείνον νέον αἰτοῦντα νὰ τὸν διδάξῃ τὴν τέχνην του, προσεπάθησε παντὶ σθένει νὰ τὸν ἀποτρέψῃ τοῦ σκοποῦ του, καταδεικνύων αὐτῷ τὸ ἀδύνατον νὰ ἐπιτύχῃ τι ἄξιον λόγου ἀρχόμενος ἐν τοιαύτῃ ἡλικίᾳ τῆς μαθητείας του, ὅτε ἄλλοι τελειώνουσι τὴν τέχνην. Ἄλλ' ὁ Ἀντώνιος οὐδὲ ὡς ἐπέθετο, ἐδιπλασίασε δὲ μετὰ τὸσαύτης θερμότητος τὰς ἰκασίας του, ὥστε ὁ Δαλμάζιος Λίππης συγκατένευσε νὰ παραλάβῃ αὐτὸν εἰς τὸ ἐργαστήριόν του πρὸς ἀπλήν δοκιμασίαν, θὰ τὸν ἀπέπεμπε δὲ ἐὰν ἐδεικνυετὸ ἀνεπίδεκτος μαθήσεως.

Τὸ πείραμα ἐγένετο· ὁ Ἀντώνιος Ἀθίγγανος ἤρξατο τῶν σπουδῶν του μετὰ ὑπερανθρώπου ἐπιμονῆς καὶ ἐπιμελείας. Εἰργάζετο πανημέριος καὶ παννύχιος εἰς τὰ πρῶτα στοιχεῖα τῆς ἰχνογραφίας. Ἡ χεὶρ του ἦτο κατ' ἀρχὰς δυσπειθής, ἀκαμπτος, βαρεῖα· οὐδὲν ἦττον ὁ ὀφθαλμὸς ἔβλεπε καλῶς τὴν διεύθυνσιν τῶν γραμμῶν καὶ κατεμέτρα ἀκριβῶς τὰς ἀναλογίας των, διὸ καί-τοι τὸ ἰχνογράφημά του ἐδείκνυε ταλαντεύσεις τινάς, ἐν συνόλῳ ὅμως ἦτο ἀκριβεστάτον. Ἐν συντομίᾳ, μετ' ὀλίγον χρόνον ὁ Λίππης ἤρχισε νὰ πιστεύῃ ὅτι ὁ νέος μαθητὴς του δὲν ἦτο ἀπορριπτέος. Τοσαύτην δὲ πρόοδον ἐδείκνυεν οὗτος, ὥστε συνεχῶς ὁ διδάσκαλος συνίστα αὐτὸν εἰς τοὺς ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ μαθητὰς ὡς παράδειγμα ὑπομονῆς καὶ περὶ τὴν τέχνην ἐπιμελείας. Μετὰ τινὰ ἔτη τὰ ἔργα τοῦ Ἀντωνίου Ἀθίγγανου διεφημίζοντο ἐν Βονωνίᾳ καὶ ἐθαυμάζοντο ὑπὸ τοῦ κοινῆς ὡς ἔργα τελείου ζωγράφου. Μετὰ ἐπταστῆ δὲ φροῖτησιν ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ τοῦ Δαλμάζιου ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν πορευόμενος εἰς διαφόρους ἄλλας πόλεις τῆς Ἰταλίας, ὅπως σπουδάσῃ τὰ ἔργα καὶ ἄλλων διασήμων καλλιτεχνῶν, ἀρυσθῆ δὲ ἀπ' ἐκείνων νέας περὶ τελειοτέρας τέχνης ιδέας. Καὶ πρῶτον μετέβη ἐν Φλωρεντίᾳ, ὅπου ἤκμαζον οἱ διάδοχοι τοῦ ὀνομαστοῦ Γιώττου, εἴτα ἐν Βενετίᾳ καὶ τελευταῖον ἐν Ρώμῃ, ἐνθα συνειργάσθη μετὰ τινῶν ἄλλων ζωγράφων ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Λαταράνου. Ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐκείνῃ παρατηροῦνται ὀλόκληροι μορφῆ ἀποδιδόμεναι εἰς τὸν Ἀντώνιον Τσίγγανον, ὧν αἱ κεφαλαὶ διακρίνονται ἐκ τοῦ ὠραίου των χαρακτῆρος καὶ ἐκ τοῦ εἰς αὐτὸν ἰδιάζοντος καλλιτεχνικοῦ ρυθμοῦ. Ἐνὶ λόγῳ ὁ Ἀντώνιος ἐγένετο ζωγράφος ἐκ τῶν πρώτων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, φαίνεται δὲ ὡς νὰ ἐθαυματούργησεν ὁ ἅγιος

Ἐρως! Ἀλλὰ, ὡς λέγει καὶ ὁ Σωκράτης, παίζων ἄμα καὶ σπουδάζων, «τὴν τῶν τεχνῶν δημιουργίαν οὐκ ἴσμεν, διὸ οὐ μὲν ἂν ὁ θεὸς οὗτος διδάσκαλος γένηται, ἐλλόγιμος καὶ φανὸς ἀπέβῃ, οὐδ' ἂν Ἐρως μὴ ἐφάρμηται, σκοτεινός;»¹

Ἦδη, ἀπὸ τῆς ἀναχωρήσεώς του ἐκ Νεαπόλεως εἶχον παρέλθει ἐννέα ἔτη καὶ τινὲς μῆνες, οὐδεμίᾳ δὲ περὶ αὐτοῦ εἰδήσις ὑπῆρχε, καὶ πολλοὶ ἴσως, πλὴν τῆς κόρης Κόλα del Fiore, εἶχον τέλειον λησιμονῆσαι αὐτόν, ὅτε οὗτος ὅλος ἄγνωστος ἀφικνεῖται ἡμέραν τινὰ ἐν Νεαπόλει καὶ σπεύδει νὰ παρουσιασθῆ ἐνώπιον τῆς βασιλίδος Ἰωάννας Β', ἣν προηγουμένως ἀνεφέραμεν, καὶ ἥτις εἶχε διαδεχθῆ εἰς τὸν θρόνον τὸν γνωστὸν ἡμῖν βασιλέα Λαδίσλαον, ἀποθανόντα προῦτως, ζητῶν νὰ τῷ ἐπιτραπῆ εὐμενῶς νὰ ζωγραφίσῃ τὴν εἰκόνα τῆς. Ὁ Ἀντώνιος ὅμως εἶχε προηγουμένως φανερωθῆ εἰς τινα γνωστὸν του καὶ ἔμπιστον τῆς βασιλίσσης Σέρ Ἰωάννην καλούμενον, ὅστις εἶχε συνοδεύσῃ αὐτὸν παρὰ τῇ βασιλίσῃ ἐκείνῃ καὶ συστήσῃ τὸν ἄγνωστον δῆθεν ὡς ἐξαιρετὸν ζωγράφον. Οὗτος τότε ὡς δείγμα τῆς περὶ τὴν γραφικὴν ἰκανότητός του προσέφερε τῇ βασιλίσῃ μικρὸν εἰκονισμάτιον τὴν Παναγιάν ἔχουσαν ἐν ἀγκάλαις τὸν παῖδα Ἰησοῦν, καὶ στεφομένην ὑπὸ ἀγγέλων, ἔργον ἰδίον μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας ἐξεργασμένον. Ἡ Ἰωάννα θαυμάσασα τὴν τέχνην ἀπέδεχθη εὐμενῶς τὸ δῶρον καὶ ἠρώτα αὐτόν, πότεν ἦτο, μὴ ὑποπτεύσασα παντελῶς ὅτι ὁ πρὸ αὐτῆς ἰστάμενος ἦτο ὁ Ἀντώνιος Zingaro. Ἡ μετὰ διασήμων ζωγράφων καὶ ἄλλων ἐξόχων προσώπων κοινωνία εἶχεν ἐξευγενίσῃ τὸν ἄξιστον πρὶν Ἀθίγγανον, ἀλλὰ καὶ ἡ κτήσις τοῦ χρυσοῦ εἶχεν ἀφαιρέσῃ ἀπ' αὐτοῦ τὸ πρῶτον ταπεινόν, ὥστε παρουσιασθεὶς ἐνώπιον τῆς βασιλίσσης ἐκείνης ἐφαίνετο ὅλος ἄλλοιος. Ἀντὶ ἄλλης ἀπαντήσεως τότε ὁ Ἀντώνιος ἐγονυπέτησε μετὰ σεβασμοῦ πρὸ τῆς βασιλίσσης καὶ ἔμεινε σιωπῶν, ὁ δὲ Σέρ Ἰωάννης ἐφάνερωσεν εἰς αὐτήν, ὅτι ὁ πρὸ αὐτῆς γονυπετήσας εἶνε αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ Ἀθίγγανος, ὅστις πρὸ ἐννέα ἐτῶν εἶχεν ἐργασθῆ τὰς χύτρας τοῦ βασιλικοῦ μαγειρείου· προσέθηκε δὲ ὅτι ἐκ τοῦ πρὸς τὴν κόρην τοῦ Κολαντωνίου del Fiore ἔρωτος ἐπέδωκε εἰς τὴν ἐκμάθησιν τῆς ζωγραφικῆς, καὶ ἤδη ἐγένετο τέλειος ζωγράφος.

Ἡ Ἰωάννα ἐξεπλήχθη μεγάλως μνησθεῖσα τῆς παλαιᾶς κωμῆδας, ἥτις ἐλάμβανεν ἤδη σπουδαῖον χαρακτῆρα, ἀλλὰ καὶ πάλιν διστάζουσα περὶ τῆς ἀληθείας τῶν ὑπὸ τοῦ Σέρ

¹ Συμπόσιον Πλάτωνος, ΙΘ'.

Ἰωάννη λεγομένων, ἀπήτησεν ἵνα ὁ Ἀθίγγανος ἐργασθῆ ἀμέσως τὴν εἰκόνα τῆς. Οὗτος βέβαιος ἦδη περὶ τῆς τέχνης του, ἐγένετο περιχαρὴς ὅτι τῷ ἐδίδοτο καλλίστη εὐκαιρία νὰ ἐπιδείξῃ τὴν ἱκανότητά του, ἢ δὲ βασίλισσα Ἰωάννα διάταξε νὰ μὲν μυστικῶς τοῖς πᾶσιν ἢ ἐν Νεαπόλει ἔλευσις τοῦ Ἀντωνίου Zingaro. Ἡ εἰκὼν ἐπερατώθη τάχιστα, καὶ μετὰ τοσαύτης ὁμοιότητος, ὥστε, ὡς λέγει ὁ βιογράφος του, οὐδεμία διαφορὰ ὑπῆρχε μεταξύ τῆς εἰκόνας καὶ τοῦ ζῶντος προτύπου.

Ὡς μαντεύει ἴσως ὁ ἀναγνώστης, πλησιάζομεν πρὸς τὸ τέλος τοῦ δράματος. Ἡ Ἰωάννα ἔμεινε λίαν εὐχαριστημένη ἐκ τῆς τέχνης τοῦ Ἀντωνίου Zingaro, πάραυτα δὲ καλέσασα παρ' ἑαυτῆ τὸν γέροντα ἦδη Κολαντώνιον καὶ δεῖξασα αὐτῷ τὴν μικρὰν εἰκόνα τῆς Παναγίας καὶ τὴν ἰδίαν προσωπογραφίαν, ἠρώτα αὐτόν, ὅποιαν κρίσιν φέρει ἐπὶ τῶν ἔργων ἐκείνων; Ὁ Κολαντώνιος, ἀφοῦ ἐπὶ τινὰς στιγμὰς παρτήρησε τὰ ἔργα ἐκεῖνα ἐπισταμένως καὶ ἀφοῦ πρὸς μείζονα ἔτι πίστιν ἔβαλε καὶ τὰς διόπτρας του, «Θαυμάσια! ἀνεφώνησε μετ' ἐνθουσιασμοῦ. Χαίρω δέ, προσέθηκε, βλέπων ὅτι μετ' ἐμὲ ἔρχεται ἕτερος δυνάμενος νὰ προαγάγῃ περαιτέρω τὴν τέχνην ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πατρίδι». Ἀκούσασα ταῦτα ἡ βασίλισσα ἠρώτα καὶ πάλιν τὸν Κολαντώνιον, ἀστειευομένη δῆθεν, ἐὰν εἰς τὸν ζωγράφον τοῦτον ἐδέχετο νὰ δώσῃ τὴν κόρην του εἰς γάμον μᾶλλον, ἢ εἰς τὸν λησμονηθέντα ἐκεῖνον Ἀθίγγανον, ὅστις ἀνεχώρησεν ἐκ Νεαπόλεως ἐπιδιώκων τὴν τοῦ ζωγράφου τέχνην ἀνευ ἐλπίδων. «Ἄλλως τε, ἔλεγε μετὰ τινος εἰρωνείας, ὀλίγοι μῆνες μένουσι, μετὰ παρέλευσιν τῶν ὁποίων μένεις λελυμένος τῆς εἰς ἐκεῖνον δοθείσης ὑποσχέσεως». — Βεβαίως θὰ τὸ πράξω, ἀπεκρίνατο ὁ Κολαντώνιος, εἰρωνευόμενος καὶ οὗτος τὸν Ἀθίγγανον, καθ' ὅσον, ἔλεγεν, οὔτε ἐγὼ, οὔτε κανεὶς τῶν γνωρίμων μου, οὔτε καν' ἢ δῆθεν ἐρατεινὴ νύμφη, ἐλάδομεν περὶ αὐτοῦ οὐδεμίαν εἰδησιν κατὰ τὸ διάστημα τῆς μακρᾶς ἀπουσίας του». Τότε πρὸς λύσιν τοῦ αἰνίγματος ἡ βασίλισσα Ἰωάννα καλέσασα ἐν τῇ αἰθούσῃ τὸν Ἀντώνιον Zingaro, ἰστάμενον ὀπισθεν τῆς θύρας τοῦ παρακειμένου δωματίου καὶ ἀκροώμενον πάντα ταῦτα, αἰδοῦ, εἶπεν ἡ βασίλισσα, ἀπευθυνομένη πρὸς τὸν γηραιὸν Κολαντώνιον, οὗτος τὸν ὅποιον βλέπεις ἐνώπιόν σου εἶνε ὁ λησμονηθεὶς Ἀντώνιος Solario, ὁ ἐκ τῆς τότε τέχνης του γνωστός Ἀντώνιος Zingaro, καὶ αἱ εἰκόνες τὰς ὁποίας εἶδες εἶνε ἔργα τοῦ Antonio Zingaro». Ἐκαστος δύναται νὰ φαντασθῆ τὴν ἐκπληξίν, ἣτις

κατέλαβε τὸν γηραιὸν Κολαντώνιον! Ἐπὶ τινὰς στιγμὰς ἔμεινεν ἀναυδὸς μὴ δυνάμενος νὰ ἐννοήσῃ οὔτε τί ἔβλεπεν οὔτε τί ἤκουεν. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον συνελθὼν ἐκ τῆς ἐκπλήξεώς του, καὶ πεισθεὶς ὅτι ὁ ζωγράφος τὰς πρὸ αὐτοῦ κειμένας εἰκόνας ἦτο πράγματι ὁ ἄλλοτε χυτροποιὸς Ἀθίγγανος, ἠθέλησεν οὐδὲν ἤττον πρὸς πλήρη βεβαιότητα νὰ ἰδῆ αὐτὸν ἐργαζόμενον ἐνώπιόν του. Ὁ Ἀθίγγανος τότε ἔλαβε θαρραλέως τοὺς χρωστήρας του, καὶ δι' ὀλίγων χρωμάτων ἐπὶ τινος πινακίου διεστράνωσε σαφῶς πρὸς τὸν δύσπιστον Θωμᾶν τὴν γεφυρασμένην καὶ εὐσταθῆ γραφίδα του. Γενομένης καὶ τῆς τελευταίας ταύτης δοκιμασίας, μὴ ἔχων δὲ καὶ τί ἄλλο νὰ προτείνῃ, προσεκάλεσε τότε ὁ Κολαντώνιος τὴν εὐειδῆ θυγατέρα του καὶ ἐνώπιον τῆς βασίλισσας καὶ τῶν λοιπῶν παρευρισκομένων πανηγυρικῶς ἀνεβόησε: «Σήμερον νυμφεύω τὴν κόρην μου μετὰ τοῦ Ἀντωνίου Ζωγράφου, οὐχὶ δὲ μετὰ τοῦ Ἀντωνίου Zingaro». Ἀλλ' ἡ βασίλισσα ἔσπευσε νὰ προσθήσῃ: «Καὶ ἐγὼ τούναντιον διατάσσω ἀπὸ τοῦδε καὶ εἰς τὸ ἐξῆς νὰ ὀνομάζηται οὗτος Antonio Zingaro». Τοῦτο δὲ τὸ ὄνομα τοῦ ἡμετέρου ζωγράφου ἔμεινεν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς τέχνης ὡς αὐτονομία τῆς ὑπεράτης ἐν τῇ τέχνῃ ἐπιδόσεώς του. Τὸ ὄνομα Antonio Solario, ὁ ἦτο τὸ οἰκογενειακὸν του ὄνομα, ἐλησμονήθη σχεδόν.

Δὲν θεωρῶ ἐπάναγκες ν' ἀναφέρω ἐνταῦθα τὰ πολλὰ καὶ ἀξιολόγα ἔργα τοῦ καλλιτέχνου τοῦτου, λέγω μόνον ὅτι ἐν τῷ καταλόγῳ τοῦ Μουσείου τοῦ Λούβρου ὁ Ἀντώνιος Zingaro ἀναφέρεται ὡς ὁ διασημότερος τῶν ἀκμασάντων κατὰ τὴν 15ῃν ἑκατονταετηρίδα νεαπολιτανῶν ζωγράφων. Ἐν τῶν λαμπροτέρων σωζομένων ἔργων του εἶνε αἱ ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Ἀγ. Σεβερίνου γραφαί, αἱ παριστώσαι τὸν βίον τοῦ Ἀγ. Βενεδίκτου.

Ἦδη γεννᾶται τὸ ἐξῆς ζήτημα: εἶνε ἄρα ἀληθές, ὅτι μόνη ἢ ἐπιμονὴ καὶ ἡ θέλησις τοῦ ἀτόμου ἀρκούσιν, ἐν ἀρνήσει τῆς φύσεως, νὰ μορφώσῃ τελειὸν καλλιτέχνην; Καὶ δύναται ἄρα γε τὸ ἀνωτέρω παραδείγμα, ἢ καὶ ἄλλο ὅμοιον εἶ που ὑπάρχῃ, ν' ἀνατρέψῃ τὰς πρῶην ἐκφραστείας ἰδέας, ὅτι δηλαδὴ οὐδὲν κατορθοῦται ἀνευ τῆς ὑπὸ τῆς φύσεως χορηγουμένης εὐφυίας; Δὲν πιστεύω τοῦτο. Ὁ Γάλλος Victor Cousin λέγει πού οὐ ὁ ἀληθὴς καλλιτέχνης αἰσθάνεται καὶ θαυμάζει ἰσχυρῶς τὴν φύσιν, ἀρα καὶ ὁ Ἀντώνιος Zingaro, ὁ τοσοῦτον ἰσχυρῶς τρωθεὶς ὑπὸ τοῦ κάλλους τῆς θυγατρὸς τοῦ Κολαντωνίου del Fiore, ἀπέδειξεν ὅτι ἠσθά-

νετο καὶ ἀπεθαύμαζεν ἰσχυρῶς τὴν φύσιν. Ἐντεῦθεν δέον νὰ συμπεράνωμεν ὅτι καὶ οὗτος εἶχε γεννηθῆ καλλιτέχνης, ἀλλ' ὅτι ἡ καλλιτεχνικὴ του ἰδιοφυία εἶχε τηρηθῆ ἐπὶ πολὺ ἐν ἀργίᾳ, διότι τὰ πάντα περὶ αὐτὸν κατέπνιγον τὴν ἐν

τῷ καλλιτεχνικῷ κόσμῳ ἐξέλιξιν αὐτῆς. Δοθείσης ὁμως εὐτυχοῦς ἀφορμῆς, ἀνέδραμε ταχύτατα ὡς ἡ ὑπὸ τὴν χιόνα ἐπὶ πολὺ κλυφθεῖσα διαρκούντος τοῦ χειμῶνος γλῶσση βλαστάνει καταπληκτικῶς εἰς τὸ πρῶτον τοῦ ἱαρινοῦ ἡλίου θάλαπος.

Γ. Ε. ΜΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗΣ

Η ΧΟΛΕΡΙΑΣΜΕΝΗ

Τὴν καταπέρω διήγησον, καθὼς καὶ τὴν ἄλλην, τὴν ἐπιγραφομένην «τὸ Θαῦμα τῆς Καισαριανῆς», ἤκουσα ἐκ στόματος τῆς παθούσης, ἣτις εἶνε ἡ κυρὰ Πηνὴ Ἐλευθέρανα, τοῦ ποτὲ Ροδίτη, σεβασμῆ γερόντισσα Ἀθηναία.

«Μὲ εἶχαν παραιτήσῃ ὅλοι οἱ δικοὶ μου, ὁ ἄνδρας μου, ὅπως κ' ὁ ἀδερφός μου... Εἶχα πανδρενθῆ μικρὴ, μ' αὐτὸν τὸν μπάρμπα-Λευθέρη, ποῦ βλέπεις, ποῦ κοιτεύει τώρα τὰ ὄγδονταπέντε. Θὰ ἦτον ὡς εἴκοσι χρόνια μεγαλύτερος ἀπὸ μένα.

Τόσο μικρὴ καὶ τόσο ἄκακη καὶ ἀγνωστὴ ἦμουν, κορίτσι δεκατριῶν χρονῶν. Ἐκεῖνος μ' ἔπαινε σιὰ γόνατά του, καὶ μ' ἐφίλευε καραμέλες. Θὰ ἦτον τριαντάρης τότε. Ἐγὼ οὔτε ἰδέαν εἶχα ἀπ' αὐτὰ τὰ πράγματα.

Σὰν ἤρθε ἡ φοβερὴ χρονιά, ποῦ ἔφερε τὴν κατοχὴ τῶν Ἀγγλογάλλων καὶ τὴν χολέρα ποῦ βάσταξε τρεῖς μῆνες, κ' ἔπαυε τὴν ἡμέρα τοῦ Ἁγίου Φιλίππου, ὕστερα ἀπὸ μεγάλη λιανεία καὶ δέσει ποῦ ἔκαμε ὁ λαὸς μὲ τοὺς παπιάδες, μὲ τὰ εἰκονίσματα, μὲ Σταυρούς καὶ μὲ ξεφτέρια κ' οἱ Ἀγγλογάλλοι φοβέριζαν τὸν βασιλιὰ μας, τὸν Ὄθωνα, κ' ἐκεῖνος ἦτον κλεισμένος σὲ Παλάτι, μόνο γιὰ νὰ παρηγορῆ τὸν λαὸ ἔβγαυε, καὶ δὲν το κούνησε ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, μ' ὄλη τὴν χολέρα καὶ τὸ θανατικὸ. Κ' ἔβγαυαν τὸν ἀνήφορο οἱ Ἀγγλογάλλοι, πλήθος πολὺ, καβαλλαρία, Δραγῶνοι τοὺς λέγανε, καὶ φαντάροι, ποῦ φοροῦσαν καὶ ποτιούρια, καὶ τοὺς λέγανε Ζονάβους κ' ἄλλοι μὲ κατακόκκινες γιανκέτες, καὶ φοβεροὶ, θεώρατοι, ἄνδρες ὡς κ' εἶπαν, μὲ ἀντιζες γυμνές, ποῦ φοροῦσαν καὶ οὐ φουστανέλλες κ' ἔβγαυαν κατὰ τὴν

πλατεία, κ' ἐφοβέριζαν τὸν Ὄθωνα. Κι' ὅσο τὸν ἐφοβέριζαν οἱ Ἀγγλογάλλοι, τόσο τὸν ἀγαποῦσε ὁ λαός. Κι' ὁ βασιλιὰς ἐπονοῦσε τὸν λαὸ, κ' ἐκοροποῦσε ἔλεη καὶ ψυχικὰ πολλὰ ἀπ' τὸ Παλάτι.

Σὰν ἤρθε ἡ χρονιά ἐκείνη, ἐμεῖς ἡμεῖςτε πανδρεμμένοι τρία χρόνια μπροστά. Ὁ μπάρμπα-Λευθέρης μὲ τῆς καραμέλες μὲ εἶχε καταφέρει. Θὰ ἤμουν δεκαπέντε, ὡς ἤμουν, τὸ πολὺ, δεκάξη χρονῶν, σταν ἔγεινε ἡ στεφάνωσι. Ἐκεῖνος θὰ ἦτον παραπάνω ἀπὸ τριάντα.

Τότε, σὰν ἤρθε τὸ κακό, χολεριασθηκα κ' ἐγὼ. Εἶχα γεννήσει ὀλίγους μῆνες μπροστὰ τὴν μοναχοκόρη, τὴν Κατήγκω μου, αὐτὴ ποῦ βλέπεις. Σὰν μ' ἔπιασαν οἱ ἐμετοὶ, καὶ τ' ἄλλα τὰ συμπτώματα, Θεὸς νὰ φυλάξῃ — μακριὰ ἀπὸ σὰς — ὁ Λευθέρης, αὐτὸς ποῦ βλέπεις, μ' ἀπαράτησε κ' ἔγενε ἀφαντός. Πέρασαν πολλὲς ὥρες καὶ δὲν ἐφάνη. Ὁ ἀδερφός μου ὁ Θύμιος, κ' αὐτός, οὔτε θέλησε νὰ μὲ ζυγώσῃ.

Ἐκαθόμουν στὴν ἐνορία τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, 'ς ἓνα στενὸ σοκάκι, στὴν Ἀκρόπολι ἀποκάτω. Εἶχα τὸ παιδί στὴν κούνια, κ' ἔκλαιε. Ἐγὼ ὑπόφευγα ἀπ' τοὺς πόνοους τῆς ἀρρώστιας, κ' ἐδίγαγα φοβερά. Ἐφώναζα νᾶρθῃ κανένας. Ἐζήτηῦσα ἓνα ποτήρι νερό γιὰ ἔλεος. Κανένας δὲν ἤρχετο. Ἡ γειτόνισσες, ἄλλες εἶχαν φύγη, μὲ τὴν ὥρα τους, στὴν ἐξοχὴ, κ' ἄλλες ἔκαναν τὸν κουφὸ καὶ δὲν ἄκουαν.

Μόνον ἓνας γείτονας, ὁ κυρὸς Μικέλης ὁ Φουλδάκης, πέρασε τὸ χέρι του ἀπ' τὸ παραθυράκι, καὶ μοῦ ἔρριξε δέκα σβάντζικα. Ἐγὼ τοῦ φώναζα νὰ μοῦ φέρῃ νερό. Ἀλλὰ μοῦ εἶπε, δὲν εἶχε, κ' ἔφυγε. Ἡ δὲν εἶχε ἀληθινά, ἢ φόβος τὸν ἔπιασε, καὶ δὲν ἤθελε ν' ἀργοπορήσῃ σιμά μου, μὴν κολλήσῃ.

Καλὰ καὶ τὰ δέκα σβάντζικα. Λεφτὸ δὲν εἶχα.

Μὰ εὐχαρίστως θὰ ἔδωκα τὰ δέκα σβάντζικα, γιὰ νὰ μοῦ ἔφερονε κανεὶς ἓνα ποτήρι νερό.

Μὰ ἀρμάδα κωδώνια εἶχα κρεμασμένη στὸν τοῖχο ἀπὸ ἓν ἀραφάκι. Σηκώθηκα, ἐπῆρα ἓνα, καὶ τὸ μάσησα, γιὰ νὰ ξεδιψάσω. Ὑστερα, σὰν καλλίτερα μοῦ φάνηκε νὰ ἦταν ψημένα. Ἐκαμα κουράγιο, ἀναρα φωτιά, κ' ἔψησα δυὸ-τρὶα καὶ τῆφραγα.

Εἶχα κουράγιο. Ἡ καρδιά μου γερή. Ὁ ἔμετός μου εἶχε πάψει ἀπὸ ὦρα.

Σὰν εἶχα φάγη τὰ κωδώνια, μοῦ φάνηκε πῶς μοῦ ἐκόπη κάπως ἡ δίψα. Ὑστερα πάλι ἐδίψασα χειρότερα.

Σηκώθηκα, κ' ἐβγήκα ἔξω. Ἐκαμα ὀλίγα βήματα στὸ σοκάκι. Ἡ γειτονιά ἔρημη. Κόσμος εἶχε φύγη. Ἀλλόπορες κλεισμένοις. Παράθυρα κλειδομανταλωμένα. Ψυχὴ δὲν ἐφαίνετο πονθενά.

Ἐπῆρα παραπέρα ἀκόμα. Εἰξενυρα πῶς ἦτον μὰ βροῦσι κάπου ἐκεῖ. Ἐφρασα, μὲ μεγάλη ἀδυναμία, μὲ κομμένα γόνατα. Ἔστηρησα μὲ κόπο τὴν κἀνουλα τῆς βρύσης. ὦ, σφοδρά μου! Τὸ νερὸ εἶχε κοπή.

Σηκώνομαι, σέγγουμαι ἀκόμα παραπέρα... Δὲν θυμάμαι ἂν εἶχα πάρη μαζὺ μου τὸ κορίτσι μου ἀπ' τὴν κούνια...

Ἐδῶ ἡ ἀφηγομένη διεκόπη, καὶ προσεπάθει ν' ἀναπολήσῃ. Εἶπα ἐπανελάβε.

«Ναί... ὄχι, δὲν το πῆρα μαζὺ μου. Εἶχα βγή ἔξω γιὰ προσωρινά. Τὸ ἓνα πρῶτο γιὰ νὰ βροῦ νερὸ, κ' ἔπειτα μὲ τὴν ἐλπίδα ν' ἀπαντήσω κανένα γνώριμο... νὰ τὸν ἐρωτήσω ἂν εἶδε τὸν ἄνδρα μου πονθενά. Χωρὶς ἄλλο, εἶχα σκοπὸ νὰ γυρίσω γρήγορα πίσω, στὸ σπίτι μου.

Ἐπῆρα παραπέρα ἀπ' τὴ βροῦσι, ποῦ δὲν εἶχε νερὸ. Ἐκεῖ ἀκούω σὰν μουρμουρητό, σὰν σιγανὴ ψαλμοδία. Ἐφρασα ἀπ' ἔξω ἀπ' τοὺς Ἁγίους Ἀποστόλους. Βλέπω μὰ μικρὴ καρρότσα μὲ τάλωγάκια τῆς ποῦ ἔστεικε παρέκει, σὲ μὰ γωνιά τοῦ δρόμου.

Ἡ πόρτα τῆς ἐκκλησιᾶς ἦτο ἀνοικτή. Βλέπω μὰ γρηά. Ἦτον ἡ κλησάρισα. Σὰν μὲ εἶδε, φοβήθηκε, κ' ἠθέλησε νὰ κλείσῃ τὴν πόρτα ἀπὸ μέσα. Θὰ κατάλαβε ἀπ' τὴν ὄψη μου πῶς ἤμουν μολεμμένη. Σπρώχνω τὴν πόρτα, φωνάζω.

— Δίγο νερό!... δὲν εἶστε χριστιανοί;

Εἶδα ποῦ εἶχε δυὸ σιάμνες ἀκουμπισμένες ἀπὸ μέσ' ἀπ' τὴν πόρτα, σιμὰ στὸ παγγάρι. Ἡ γρηά μ' ἐλυπήθηκε, ἐσῆκωσε τὴ μὰ σιάμνα, ποῦ φαίνεται νὰ εἶχε λίγο νερὸ, κάτω ἀπ' τὴ μέση, καὶ μοῦ εἶπε

— Κάμε τῆς χοῦφτες σου.

Ἐκαμα τῆς χοῦφτες μου, τῆς παλάμες μου, βαθουλές, ἔσκυφα, αὐτὴ μοῦ ἔρογγε ἀπ' ὀλίγ' ὀλίγο νερὸ μέσ' τῆς χοῦφτες, κ' ἐγὼ ἔπινα. Μοῦ φάνηκε σὰν ἀγιασμός. Ἀνασιήθηκ' ἡ ψυχὴ μου. Ὑστερα ἡ γρηά, σὰν ἐγράβηξε τὴ σιάμνα μέσα, ἔκαμε πάλι νὰ σπρώξῃ τὴν πόρτα, γιὰ νὰ μὲ κλείσῃ ἀπ' ἔξω. Ἐγὼ ἔπιασα μὲ τὰ δύο χέρια τὸ φύλλο τῆς πόρτας, κ' εἶπα

— Τί κάνουν μέσα;

Ἀκουσα σιγανὴ ψαλμοδία καὶ διάβασμα παπᾶ.

— Βαφτίζαν, μοῦ εἶπε ἡ καλόγρη, μὲ τρόπον ποῦ ἔδειχνε πῶς ἦτον σινοχωρεμένη ποῦ δὲν μπορούσε νὰ μὲ ἀπομακρύνῃ.

Ἐπέρασα τὸ κεφάλι στὸ ἄνοιγμα τῆς πόρτας. Σαφνίστηκα. Ἐβγαλα μὰ φωνή. Ἐκεῖ μέσα, στὴν ἐκκλησιά, γνώρισα δικούς μου ἀνθρώπους. Ἦτον ὁ Λευθέρης, ὁ ἄνδρας μου, ὁ Στάθης, ὁ γαμβρός του, κ' ἡ Στάθαινα, ἡ ἀνδραδέλφη μου, ποῦ εἶχε πάρη εὐχή, καθὼς φαίνεται, πρὶν σαραντίση, κ' ἐβάφτιζαν τὸ μικρὸ τους, τὴν πρώτη κόρη ποῦ τοῦ εἶχε κάμη ἡ γυναῖκά του ἡ νείδυψη.

Ἐνας ἄλλος ἀνθρώπος ἦτον μαζὺ τους. Αὐτὸς ἦτον ὁ ἀμαξᾶς ἐκεῖνης τῆς καρρότσας, ποῦ εἶχα ἰδεῖ νὰ στέκῃ ἀπ' ἔξω ἐκεῖ.

Κατάλαβα τί ἔτρεχε. Εἶχαν σκοπὸ νὰ φύγουν ὅλοι τους μαζὺ, γιὰ κανένα περιβόλι, κ' εἶχαν ἔτοιμο καὶ τὸν ἀμαξᾶ μὲ τὴν καρρότσα, κ' ὁ ἄνδρας μου ποῦ ἔκανε καὶ τὸ νουνό, θὰ πήγαινε, καθὼς φαίνεται, μαζὺ τους. Πρὶν φύγουν, ἠθέλησαν, σὰν καλοὶ χριστιανοί, νὰ βαφτίσουν τὸ μωρό τους.

— Πῶς ἦρθες; μοῦ ἐφώνησε ὁ ἄνδρας μου σὰν μὲ εἶδε ποῦ ἀφῆσες τὸ παιδί;

— Ἐσὺ, πῶς μ' ἀφῆσες ἐμένα; τοῦ λέω.

Ἐκεῖνη τὴ στιγμή εἶχε τελεώσει ἡ βάφτιση. Ἐγὼ τοὺς ἔγεινα κοννοῦπι καὶ δὲν ἔφρευγα ἀπὸ κοντά τους. Ὁ ἄνδρας μου ἦτον συλλογισμένος.

Μ' ἔβλεπαν πῶς μοῦ εἶχε πάψει ὁ ἔμετός, κ' ἐβαστοῦσα καλὰ στὰ πόδια μου. Ἐτοιμάζοντο γιὰ νὰ φύγουν.

— Θάρθω κ' ἐγὼ μαζὺ σας ὅπου πάτε! εἶπα ἐγὼ χτυπώντας τὸ κοφτερὸ τοῦ χεριοῦ ἐπάνω στὴν παλάμη μου.

— Σῦρε νὰ φέρῃς τὸ παιδί, μοῦ λέει ὁ ἄνδρας μου.

— Πάμε μαζὺ, τοῦ λέω.

Ὁ Λευθέρης ἄρχισε νὰ ξύνεται. Ὁ ἀμαξᾶς, χωρὶς νὰ τοῦ προτείνῃ κανεὶς τίποτε, ἄρχισε νὰ φέρονῃ δυσκολίες.

— Συμφωνήσαμε γιὰ τρεῖς νοματαίους, καὶ τὸ μωρὸ τέσσεροι, καὶ μοῦ δώσατε τί μοῦ δώσατε, τὸν ἄκουσα νὰ λέῃ στὸν ἀνδραδέλφου μου. Τώρα οἱ τέσσεροι θὰ γένουν ἔξη. Δὲν μᾶς παίρν' ἡ καρρότσα.

Ὁ ἀνδραδέλφος μου, τὸν εἶδα ποῦ τοῦ ἔγγεψε μὲ τσόπο, σὰν νὰ ἠθέλε νὰ τοῦ πῆ: «Ἦούχασε, καὶ μὴ σε μέλη... θὰ εἶμαστε ὄσοι εἶμαστε...»

Τότε ἐγὼ ἔβγαλα τὰ ἔνδεκα σβάντζικα, ποῦ μοῦ εἶχε εἶπει ὁ γείτονας ὁ κὺρ Μικέλης, καὶ δὲν εἶχα ξεχάσῃ νὰ τὰ δέσω καλὰ στὸ κλωνὶ τῆς μανθῆλας μου. Σὰν ἄκουσε τὸν κουνουνισμό ὁ καρροτσέρης, ἐγύρισε κατὰ μένα.

— Νά, ἔχω ἔνδεκα σβάντζικα, εἶπα. Σοῦ τὰ δίνω ὅλα νὰ μὲ πάρῃς κ' ἐμένα μαζὺ.

Ὁ καρροτσέρης ἐζύγωσε πρὸς τὸ μέρος μου. Ἐέχασε πῶς ἤμουν χολεριασμένη.

Ἐβγαλα τὰ σβάντζικα καὶ τὰ μετροῦσα.

— Νά, πάρε τα καὶ τὰ δέκα, εἶπα, καὶ νὰ μὲ πάρῃς μαζὺ.

Τὴν πρώτη φορὰ εἶχα εἰπεῖ ἔνδεκα ὕστερα, στὴ στιγμή, τὸ μετάνοισα, κ' εἶπα μὲ τὸν ἑαυτό μου «ὄς κρατήσω κ' ἓνα σβάντζικο, δὲν ξέρω τί γίνεται». Μὰ ὁ ἀμαξᾶς εἶχε ἀκούσει τὰ ἔνδεκα. Ἐπάσμοσα ἐγὼ νὰ τὸ κρύψω, τὸ ἓνα, μέσ' τὴν παλάμη μου, μὰ ἐκεῖνος τὸ εἶδε.

— Εἶπες ἔνδεκα, εἶπεν ὁ ἀμαξᾶς. Φέρ' τα ἐδῶ, καὶ θὰ σὲ πάρω.

— Δέκα, εἶπα ἐγὼ.

— Φέρ' το καὶ τ' ἄλλο ἐπέμεινε ὁ ἀμαξᾶς.

Μοῦ τὰ πῆρε καὶ τὰ ἔνδεκα. Ὁ ἀνδραδέλφος μου γύρισε καὶ τοῦ εἶπε:

— Τώρα δὲν ἔλεγες πῶς θὰ πέσουμε πολλοί;

— Μά, ἀφοῦ μᾶς παίρν' ἡ βάρκα! ἀπηλογήθη ὁ ἀμαξᾶς ἡ βάρκα χωρεῖ, ἔσῃς τί σᾶς μέλει;

Εἶχαν ἰδεῖ πῶς δὲν εἶχα πλέον ἄσκημα σπώματα, ἡ ὄψη μου φαίνεται νὰ εἶχε σιάξει, καὶ δὲν ἔδειχναν μεγάλο φόβο. Ἡ ἀνδραδέλφη μου μοῦ ἔρογγε μὰ ματιά, σὰν νὰ μ' ἐλυπήθη.

— Ἄς ἔρθῃ κ' αὐτή, ἡ καὶ ἔμνη, Στάθη, εἶπε τοῦ ἀνδρός τῆς.

Κοιτολογῆς, ὁ ἀντρας μου, ὁ Λευθέρης, ἔκαμε κουράγιο, ἐπῆγε μόνος του ὡς τὸ σπίτι, ἦρε τὸ παιδί μας ποῦ ἔκλαιε, τὸ ἐπῆρε καὶ μοῦ τὸ ἔφερε, κ' ὀλίγα ἄουχικὰ μαζὺ.

Μπαρξάραμε ὅλοι ἀντάμα στὴν καρρότσα.

Ἐμείναμε δυὸ-τρὶς μῆνες, μὲ τὸν ἄνδρα μου, ὡς ἓνα περιβόλι μιανῆς συγγενισσᾶς μας, κοντὰ στὸν Ἀἰ-Γάννη τοῦ Ρέντη.

Ἐκεῖ ἤρχοντο συχνὰ Ἀγγλογάλλοι. Εἶχαν σταθμούς ἐκεῖ κοντά. Τοὺς ἐπλυνὰ τὰ ρούχα, καὶ μοῦ ἔδιναν ἀσημένια φράγκα. Ἐβλεπαν τὸ κορίτσι μου, τὴν Κατήγκω μου, ποῦ μεγάλωνε σιγά-σιγά, κ' ἐκόντευε νὰ χρονίσῃ. Τὴν ἐχάδευαν κ' ἔλεγαν «Πίγκολο! Πίγκολο!».

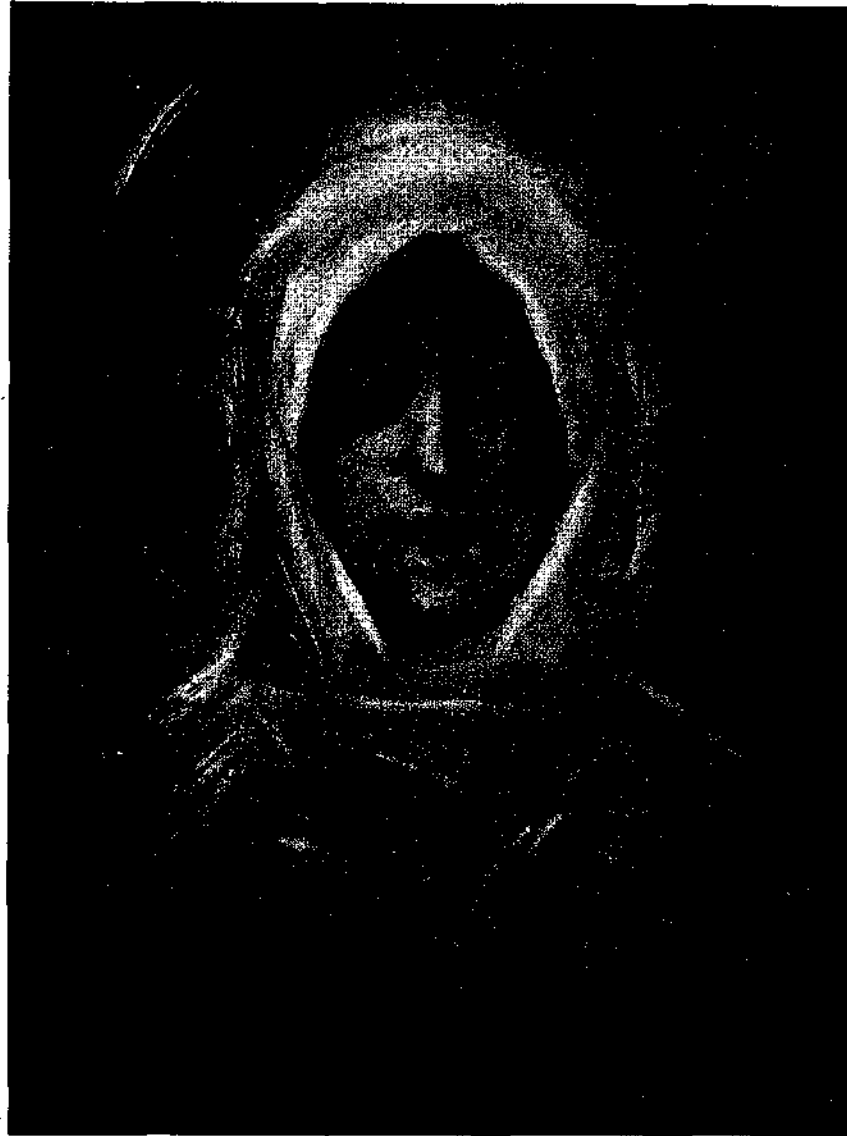
Ὡς τόσο, ὅταν ἦταν ὅλοι τους μαζὺ, καθάλα-ρία, μὲ τῆς περικεφαλαῖες τους, ἐφαίνονταν φοβεροὶ χωριστὰ κ' ὀλίγοι-ὀλίγοι, ἐφαίνονταν κ' αὐτοὶ καλοὶ ἄνθρωποι.

Περάσαμε καλὰ. Ἡ χολέρα ἔφυγε ὡς λίγο. Κοντὰ στὰ Χριστιοῦγεννα, ἤρθαμε στὸ σπίτι μας, στοὺς Ἁγίους Ἀποστόλους, τὸ ἦθραμε ἀπειράχτο, κ' ἐκαθίσαμε μὲ ἀγάπη καὶ εἰρήνη.

Ὅχι μόνον εἶχαμε περάσει καλὰ, ἀλλὰ καὶ κάτι λεφτὰ μοῦ περισσεύσαν ἀπὸ τῆς ὑπηρεσίας ποῦ ἔκανα στοὺς Ἀγγλογάλλους. Ὅταν ἐγυρίσαμε στὴν Ἀθήνα, μέσα, εἶχα σωστὰ ἑκατὸν δέκα φράγκα ἀσημένια.

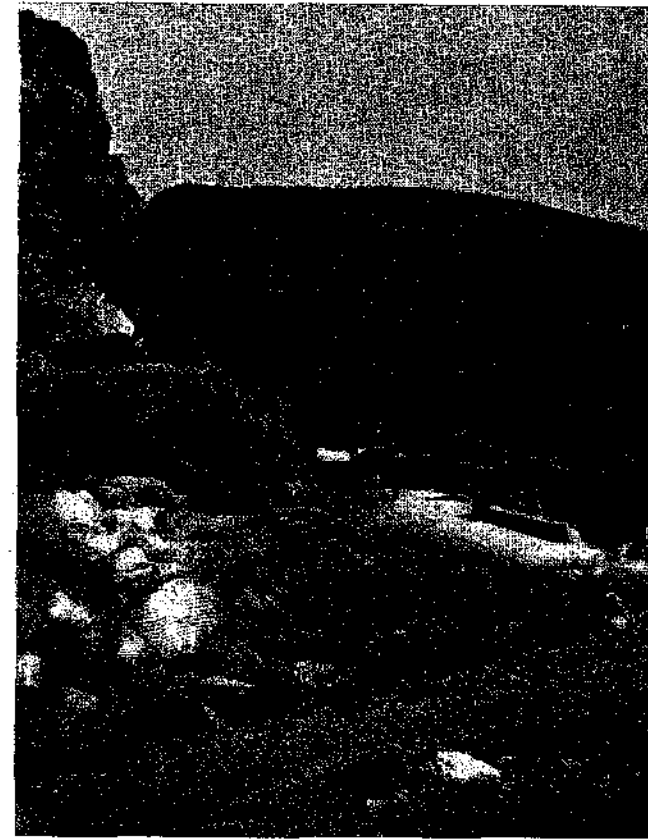
Μοῦ φάνηκε, τὰ ἔνδεκα σβάντζικα, ποῦ εἶχα δώσει τρεῖς μῆνες μπροστὰ στὸν καρροτσέρη, πῶς τὰ εἶχα σπείρει στὴ γῆς κ' ἐκαρποφόρησαν τὸ δεκαπλάσιο.

ΥΠΟ ΤΗΝ ΠΛΑΤΑΝΟΝ ΤΩΝ ΔΕΛΦΩΝ

ΠΑΝΑΓΙΑ * ΕΛΑΙΟΓΡΑΦΙΑ

Φ. ΑΡΙΣΤΕΩΣ

Οι Δελφοί.

Αλλοτε την εποχήν που ή Πυθία ἐφθέγγετο τοὺς χρησμούς της καὶ ἐτελοῦντο οἱ Πυθικοὶ ἀγῶνες καὶ ἐγίνοντο αἱ θεατρικαὶ παραστάσεις καὶ συνήρχετο τὸ Ἀμφικτυονικὸν Συνέδριον, ἡ ὁδὸς τῶν Δελφῶν, ἡ ὁδὸς που ἔφερεν εἰς τὸν ὀμφαλὸν τῆς Γῆς, εἰς τὴν θρησκευτικὴν πρωτεύουσαν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, θὰ ἦτο πολὺ ἀνετός καὶ πολὺ κανονικὴ, ὥστε νὰ διέρχωνται δι' αὐτῆς αἱ βασιλικαὶ πομπαὶ καὶ τὰ ἄρματα, τὰ ὁποῖα ἠγωνίζοντο εἰς τὸ Στάδιον καὶ ἐκέρδιζον τὰς λαμπρὰς νίκας εἰς τὸν θεαματικώτατον ἀθλητικὸν ἀγῶνα τῶν ἄρματοδρομιῶν. Σήμερον ὁ ἀπὸ Ἰτέας διὰ μέσου τῶν τεφρῶν φυλλωμάτων τῶν ἐλαιῶν δρόμος εἰς Δελφοὺς προϋποθέτει μᾶλλον ἀθλητὰς δρομεῖς ἐπιδεικνύοντας τὴν ἀντοχὴν τῶν ἠθρη-

σκολήπτους ἀποδημητὰς καταπονουμένους ἐπ' ἐλπίδι ἀγαθῶν αἰωνίων. Ἀφ' ὅτου ὅμως ὁ Ἀπόλλων πιστεύεται εἰς τὴν μαρμαρινὴν αὐτοῦ ὑπαρξίν μόνον καὶ ὡς ὑπόδειγμα θαυμάσιον τῆς ἀρχαίας τέχνης, εὐσεβεῖς ἀποδημητὰς δὲν δύναται νὰ ἐλκύσῃ, ἀλλὰ μόνον ἀθλητὰς, οἱ ὁποῖοι θὰ κατείχοντο ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἐπισκεφθοῦν τὸ Στάδιον τῶν Δελφῶν καὶ ἐπὶ τοῦ αἰωνίου τοπίου ν' ἀναπολήσουν τὴν μεγάλην καὶ ἔνδοξον στιγμὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ ἀρχαιότεροι ἀθληταὶ τοῦ κόσμου ὁ Κλεισθένης, ὁ Ἀλκαῖος, ὁ Ἴπποκλείδης, ὁ Φρόνων ἐστέφοντο νικηταὶ ὑπὸ τὰ χειροκροτήματα καὶ τὰς ἐπευφημίας χιλιάδων θεατῶν, — κατὰ τὴν καθιερωμένην φράσιν. Ἀλλὰ σήμερον ὁ δρόμος εἶνε ἐπίπονος καὶ ἀνάτης καὶ οἱ περιηγηταί, ἰδίως αἱ Ἀγγλίδες, διακρινόμεναι διὰ τὰ ζωόφιλα αἰσθήματά των, προτιμοῦν νὰ κάμουν πεζῇ τὸν δρόμον μέσα ἀπὸ τὰς κλιτύς καὶ τὰς φάραγγας τοῦ Παρνασσοῦ παρὰ νὰ παρακολουθήσουν τὸ ὀδυνηρὸν μαρτύριον τῶν ἀλόγων που σύρουν ἐπιπόνως τὸ ἀμάξι εἰς τὰ ὕψη τοῦ ἀνωμάλου δρόμου. Ὁ κουραστικὸς αὐτὸς δρόμος ἠνάγκασε Γάλλον περιηγητὴν νὰ παρατηρήσῃ δηκτικῶς, ὅτι «εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν σιδηροδρόμων

τῆς πολυτελείας, οἱ ὁποῖοι διασχίζουσι ἑκατὸν πενήντα χιλιόμετρα τὴν ὥραν, εἰς τὴν πτωχὴν Ἑλλάδα τὰ δώδεκα χιλιόμετρα ἀπὸ τῆς παραλίας τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου μέχρι τῶν Δελφῶν ἀπαιτοῦν τρίωρον ἐπίπονον ἐκδρομὴν!» Ὁ δρόμος ἤμποροῦσε νὰ εἶνε καλλίτερος, ἀλλὰ καὶ ὅπως ἔχει εἶνε προτιμότερος ἀπὸ τὰ ἀστραπιαῖα τραῖνα τῶν βιομηχανῶν καὶ χρηματιστῶν τοῦ νέου κόσμου, μὲ τὰ ὁποῖα ἴσως θὰ ἔφθανε κανεὶς εἰς Δελφοὺς εἰς διάστημα 4 λεπτῶν καὶ 50 δευτερολέπτων μὲ τὴν ταχύτητα τῶν 150 χιλιομέτρων τὴν ὥραν, ἀλλὰ θὰ κατελαμβάνετο ἀπὸ ὕπνου καὶ θὰ ἔχανε τὸ θέαμα τῶν τοπίων τῆς ἐλληνικῆς φύσεως, εἰς τὰς πράσιναις ἐκείνας κατωφερείας τοῦ ὄρους τῶν Μουσῶν, αἱ ὁποῖαι

προδιαθέτουν τὸν ἐπισκέπτην μέχρι τοῦ ἱεροῦ χώρου τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Ἐπὶ τέλους καὶ ὁ κόπος τῆς ἐκδρομῆς λησμονεῖται ἅμα φθάσῃ κάνεις εἰς τὸ τέρμα καὶ ἀποθιβάσθῃ ὑπὸ τὴν σκιάν τῆς μεγάλης πλατάνου, τὴν ὁποῖαν ἀναπαριστᾷ τόσον πιστῶς ἡ εἰκὼν καὶ δίδει μὲ τὴν ἀκρίβειαν τὸ φύλλωμα ὅπως καὶ τὸ βάθος τοῦ τοπίου. Ἡ πλατάνος αὕτη, ἡ ὁποῖα ἀποτελεῖ τὰς νεωτέρας ἀναμνήσεις τῶν Δελφῶν, εὐρίσκειται εἰς τὸ σημεῖον ὅπου ἀπλοῦται τὸ ὠραιότερον πανόραμα τοῦ τοπίου τῶν Δελφῶν. Ἐχει εἰς τὸ ὕψος τὰς κορυφὰς καὶ τὰς πρασινὰς φάραγγας τοῦ Παρνασσοῦ καὶ τὰς Φαιδριάδας πέτρας καὶ εἰς τὸ βάθος τὴν κοιλάδα τῆς Κίρφωος καὶ τοῦ Παρνασσοῦ, διὰ τῆς ὁποίας διέρχεται ὁ Πλειστός ποταμὸς, ἐνῶ ἀπέναντι ἀπλοῦνται ἀμφιθεατρικῶς τὰ ἐρείπια τῆς ἱερᾶς πόλεως, ἀπὸ τῶν ὀλίγων διατηρουμένων κερκίδων τοῦ Σταδίου, εἰς τὸ ἀνώτατον σημεῖον καὶ τῶν λευκῶν ἐρειπίων τῶν ναῶν καὶ τοῦ Βουλευτηρίου καὶ τῶν Θεσαυρῶν μέχρι τοῦ Γυμναστηρίου εἰς τὴν κατωτάτην κατωφέρειαν. Καὶ εἶνε γιγαντιαία καὶ θαλερὰ ἡ πλατάνος, ἀναπτυχθεῖσα ἐκεῖ ἀπὸ τὴν δρόσον καὶ τὴν ζωὴν τὴν ὁποῖαν τῆς μετοχευεῖ τὸ νᾶμα τῆς Κασταλίας, τῆς ἀστερευτοῦ, ποῦ περνᾷ ἀπὸ τὸν κορμὸν καὶ ἀπὸ τὰς ρίζας τῆς. Κάτω ἀπὸ τὴν σύσκιον αὕτην πλατάνον ἀνεπαύθησαν οἱ ἐπίσημοι καὶ ἄσημοι ἐπισκέπται τῶν Δελφῶν ἀπὸ τοῦ πρίγκηπος τοῦ Ὀλδερμβούργου καὶ τοῦ πρίγκηπος τοῦ Ὁρλεάν καὶ τοῦ πρίγκηπος τῆς Ἑσθίας καὶ τοῦ στρατηγοῦ Οὐέλσελεῦ καὶ τῶν ἀκαδημαϊκῶν Ἑβρὰρ καὶ Μπουρζέ μέχρι τῶν ἀφελῶν ἀγροτῶν τῶν περιχώρων.

Ἐνας ἐταῖρος τῆς Γαλλικῆς Σχολῆς ἐνεπνεύσθη ὠραίας ποιητικᾶς εἰκόνας ὁμιλῶν ποτε κάτω ἀπὸ τὸ δένδρον τοῦτο εἰς ὁμάδα περιηγητῶν καὶ ἐξηγῶν τὴν σημασίαν τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Γαλλικῆς Σχολῆς, τὴν σπουδαιότητα τῶν εὐρημάτων, τὴν ἀμύθητον ἀξίαν τῶν ἀγαλμάτων τοῦ Ἀπόλλωνος, τῆς Ἀρτέμιδος, τῆς Ἀητούς, τῶν Μουσῶν, τοῦ Ἡλίου, τὰ ὁποῖα περιεκλείει ὁ ναὸς τοῦ Ἀπόλλωνος, καὶ τὴν ἐξοχὸν τέχνην τῶν μετοπῶν τοῦ ναοῦ τούτου, αἱ ὁποῖαι παρίσταν τὸν Ἡρακλέα καταβάλλοντα τὴν Λερναίαν Ὕδραν, τὸν Βελλεροφόντην φονεύοντα τὴν Χίμαιραν, τὸν Δία φονεύοντα τὸν Μίμαντα, τὴν Παλλάδα φονεύουσαν τὸν Ἐγκέλαδον, τὸν Βάχχον καταβάλλοντα τὸν γίγαντα, καὶ ἐξηγῶν πῶς ὁ ἰωνικὸς οὗτος ρυθμὸς τῶν εὐρημάτων τῶν Δελφῶν ἀποτελεῖ τὴν μεταβατικὴν περίοδον ἀπὸ

τῶν συμβατικῶν ἰδανικῶν παραστάσεων εἰς τὰς ρεαλιστικὰς, πῶς αἱ εὐθείαι καὶ αὐστηραὶ γραμμαὶ ἀπέκτησαν εὐκαμψίαν καὶ κυρτότητα καὶ πῶς τὰ ψυχρὰ ὁμοιώματα τῶν τυμπάνων ἐγέναν ζωντανὰ καὶ ἀληθῆ καὶ πῶς εἰς τὰ συμπλέγματα τῶν θεῶν καὶ τῶν Κενταύρων ἐδόθη ἡ κίνησις.

Ἡ ἀκρα αὕτη τῆς κλιτύος τοῦ Παρνασσοῦ, τὴν ὁποῖαν σκιάζει ἡ πλατάνος, θὰ ἦτο ἀκριβῶς ἡ θέσις εἰς τὴν ὁποῖαν ἐστάθη ὁ Κούρτιος καὶ εἶδεν ἐκτυλισσόμενον τὸ ἀπέραντον πανόραμα τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς θαλάσσης καὶ ἔγραψεν ὕστερον: «Ὁ θεὸς τῶν Δελφῶν ἠδύνατο νὰ φέρῃ τὰ βλέμματά του πρὸς τὸν ἑλληνικὸν κόσμον, νὰ ἐμψυχώσῃ καὶ κατευθύνῃ τὸ ἐπιχειρηματικὸν πνεῦμα τοῦ ἔθνους, νὰ δειξῇ εἰς τοὺς ἐξερευνητὰς τὸν σκοπὸν τῶν, χαράσων τὸ δρομολόγιον ἐπὶ τῆς ἀτέρμονος θαλάσσης, νὰ δώσῃ εἰς τοὺς μετανάστας τὰ μέσα τῆς ἐγκαταστάσεως μαζὶ μὲ σωτηρίου ὁδηγίαν καὶ νὰ συγκρατήσῃ τὴν ἀλληλεγγύην τῶν νέων ἀποικιῶν εἴτε μεταξύ τῶν, εἴτε πρὸς τὰς ἀρχαίας πόλεις».

Ἴσως εἰς τὴν θέσιν ταύτην παρετέθη τὸ συμπόσιον πρὸς τιμὴν τοῦ νικητοῦ τῶν ἀρματοδρομιῶν, τοῦ σικυωνίου δεσπότη Κλεισθένους, εἰς τὸν ὁποῖον ἐτέθη ὡς κύπελλον ὁ ἀργυρὸς κρατῆρ, τὸ πολυτελὲς ἀνάθημα τοῦ Κροίσου. Καὶ ἴσως ἐκεῖ ἐστήθη ἡ σιδηρὰ ἔδρα, εἰς τὴν ὁποῖαν ἐκάθισεν ὁ Πίνδαρος διὰ νὰ ψάλλῃ τὸν ὕμνον τοῦ Ἀπόλλωνος.

Σήμερον ὁ ἐπισκέπτης ἀναπαύεται ὑπὸ τὴν σκιάν τῆς πλατάνου, καταπονοῦμενος ἀπὸ τὴν περιοδεῖαν ἀνὰ τὸ ἀμφιθέατρον τῶν ἐρειπίων τῆς ἱερᾶς πόλεως καὶ ἀποκάμνων ἐκ τοῦ θαυμασμοῦ. Ἡ φύσις παρουσιάζει ἐκεῖ τὸ μάγον πανόραμα τῶν σημάτων καὶ τῶν χρωμάτων καὶ εἶνε δροσερὰ ὀπτασία διὰ τὸ θέρος τὸ ρεῦμα τῆς Κασταλίας. Ἀπὸ μίαν ὀπὴν πλησίον τῆς πλατάνου ἐξέρχεται διαυγὲς καὶ ὀρμητικὸν τὸ ὕδωρ καὶ σχηματίζεται εἰς ρυάκια καὶ κελαρύζει εἰς τὰς κλιτύς καὶ κατασταλάζει ἀπὸ τὰ ὑδροχαρῆ φυτὰ τῶν φάραγγων καὶ ὑπὸ τὰς ἀνταυγείας τοῦ ἡλίου δίδει τὴν θέαν τοῦ κρυστάλλου ἀντανακλῶντος τὸ φῶς. Καὶ εἶνε δρόσος καὶ ἀναχοφίσις διὰ τοὺς στεγνοὺς λάρυγγας τῶν Ἀθηναίων ἐπισκεπτῶν τὸ ὕδωρ τοῦτο τῆς Κασταλίας, τὸ ἀστειρευτον ἀπὸ αἰῶνων, ἡ μόνη ζῶσα ἀνάμνησις, ἡ μόνη κίνησις, ἡ ὁποῖα συνδέει τὰ ἀπώτατα χρονικὰ σημεῖα, τὴν ἐποχὴν ποῦ ὁ Ἀπόλλων εἶχε πιστοὺς τῆς θεϊότητός του καὶ τὴν ἐποχὴν ποῦ εἶχε θαυμαστάς τοῦ κάλλους του...

Σ. ΛΟΒΕΡΔΟΣ

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ

ΑΠΑΝΩ ΣΤΟ ΧΟΡΟ — ἀπόσπασμα —

“Ἐμπρὸς νὰ φιληθοῦμε, εἶπεν ἡ μιά. “Ναί, ναί,, εἶπεν ἡ ἄλλη, ... καὶ ὅλες εἶπαν τὸ ἴδιο. “Πόσα φιλιὰ;,, εἶπεν ἡ μιά. “Τρία φιλιὰ,, εἶπεν ἡ ἄλλη. “Αὐτὸ εἶναι τῆς κόρης τὸ μερίδιο,,. Μὰ κείνοι, ἀντὶ τρία φιλιὰ, ἔδωσαν δεκατρία κι’ αὐτές, ἀνταποδίδοντας, τοὺς φίλησαν, τοὺς φίλησαν ἀκόμα πιὸ πολὺ. “Καλὴ νύχτα,, εἶπεν ἡ μιά. “καλὴ νύχτα,, εἶπεν ἡ ἄλλη. “Καλὴ νύχτα,, εἶπε στὸν Γιάννη ἡ δική του. “Καλὴ νύχτα,, εἶπαν ὅλοι. Καὶ χωρίσθηκαν πηγαίνοντας σιγὰ σιγὰ, ἄλλοι γοργὰ, μερικοὶ τριγυρνώντας δῶ καὶ κεῖ καὶ ὠρκίσθηκαν αἰῶνια ἀγάπη, ἀγάπη αἰῶνια ὡς τὴν ἐρχόμενη γιορτὴ ποῦ θ’ ἀνταμῶσουν πάλι.

ΣΕΠΙΑ — Σκωτικὸ παράπονο —

Ὁ Μπέτμαν ἦταν λόρδος, ἀπὸ μεγάλη γενιά. Ἀρμάτωσε ἓνα καράβι καὶ κίνησε νὰ ἰδῇ ξένες χῶρες.

Πλανέθηκε στὴν Ἀνατολή, πλανέθηκε στὴ Δύσι ὡς ποῦ ἔφθασε στὴν Τουρκία τὴν ὑπερήφανη. Ἐκεῖ τὸν ἐπιασαν σκλάβο· τὸν ἔρριξαν στὴ φυλακὴ καὶ ἡ ζωὴ του μέσα ἐκεῖ, πῆγαινε νὰ σβύσῃ.

Στὴ φυλακὴν ἐκεῖνην μεγάλονε ἓνα δέντρο, ἓνα δέντρο γεμάτο ζωὴ, ἓνα πολὺ γερὸ δέντρο. Σ’ αὐτὸ τὸ δέντρο ἐπάνω τὸν ἔδεσαν ἀπὸ τὴ μέση, ποῦ ἡ ζωὴ του πῆγαινε νὰ τελειώσῃ.

Ὁ Τοῦρκος εἶχε μιά μοναχοκόρη, τὴν ὠραιότερη κόρη ποῦ ἔχω ποτὲ ἰδῆ. Ἐπῆρε τὰ κλειδιά τῆς φυλακῆς κρυφὰ ἀπὸ τὸν πατέρα τῆς, καὶ ὠρκίσθηκε νὰ ἐλευθερώσῃ τὸν λόρδο Μπέτμαν.

“Ἐχεις σπίτια; Ἐχεις χωράφια; Ἐχεις χωριά; Τί θὰ ἔδινες στὴ νέα καὶ ἄμορφη γυναῖκα ποῦ θὰ σὲ ἔβγανεν ἀπὸ τὴ φυλακὴ;”

—“Ἐχω σπίτια, ἔχω χωράφια, καὶ ἡ μισὴ χῶρα τῆς Σκωτίας εἶναι δική μου. Ὅλα τὰ δίνω στὴ νέα καὶ ἄμορφη γυναῖκα ποῦ θὰ μὲ βγάλῃ ἀπ’ τὴ φυλακὴ!”

“Ὁ! τότε τὸν πῆρε στὸ πατρικὸ τῆς καὶ τοῦ ἔδωκε νὰ πιῇ ἀπὸ τὸ καλλίτερο κρασί καὶ ξαναεἶδε τὴν ὑγείαν του: “Μιά ἐπιθυμία ἔχω, νὰ γίνῃς δικός μου,,.

“Ἀπὸ σήμερον γιὰ ἑπτὰ χρόνους, κάνω αὐτὸν τὸν δρκο καὶ ἑπτὰ χρόνους θὰ τὸν φυλάζω: ἂν δὲν πάρῃς ἄλλη γυναῖκα, δὲν θὰ πάντρευτῶ ἄλλον ἐκτὸς ἀπὸ σένα,,.

“Ὁ! τότε τὸν πῆρε στὸ λ.μάνι τοῦ πατέρα τῆς καὶ τοῦ ἔδωκεν ἓνα καλὸ καὶ ξακουσμένο καράβι: “ἔχε γειά, ἔχε γειά, φοβοῦμαι μὴ δὲν σὲ ξαναἰδῶ ποτὲ!,,.

Πέρασαν ἑπτὰ ἀτελείωτα χρόνια καὶ δεκατέσσερις ἡμέρες, καθὼς τὸ ξέρετε. Ἐπῆρε τὰ ὠραῖα τῆς φορέματα καὶ ὠρκίσθηκε νὰ πάῃ νὰ ἰδῇ τὸν λόρδο Μπέτμαν.

Μὰ ὅταν ἔφθασε στὸν πύργον τοῦ λόρδου Μπέτμαν, χτύπησε μὲ θάρρος τὴν πόρτα: “Ποῖός εἶναι; Ποῖός;,, ἐφάναξεν ὁ ὑπερήφανος θυρωρός, “ποῖός εἶναι; μίλησε,,.

—“Ἐδῶ εἶναι ὁ πύργος τοῦ λόρδου Μπέτμαν; Ἐδῶ εὐρίσκεται ὁ ἀφέντης σου;,,

—“Ναί, ναι, απήντησεν ὁ νέος θυρωρός “αὐτὴν τὴ στιγμὴ ἐδέχτηκε τὴν νέα του ἀρραβωνιαστικὴ.

—“Α! πὲς του, νὰ μοῦ στείλῃ ἓνα κομμάτι ψωμί καὶ ἀπὸ τὸ καλλίτερο κρασί καὶ πὲς του ἀκόμα νὰ μὴ ξεχνᾷ τὴν ὄμορφη γυναῖκα, ποῦ τὸν ἐλευθέρωσε ὅταν ἦταν φυλακισμένος.”

Μακρὰ, μακρὰ, ἔσυρεν ὁ νέος καὶ ὑπερήφανος θυρωρός. Μακρὰ, πολὺ μακριὰ, ὡς ποῦ ἔφθασε στὰ δωμάτια τοῦ λόρδου Μπέτμαν κ' ἐκεῖ ἐγονάτισε.

— Τί νέα, τί νέα, περήφανο παλληκάρη; τί νέα ἔχεις νὰ μοῦ πῆς; — “Εἶναι κάτω ἢ πὺ ὄμορφη κόρη, ἢ πὺ ὄμορφη κόρη ποῦ εἶδαν ποτὲ τὰ μάτια μου.

“Σ' ὄλα τῆς τὰ δάκτυλα φορεῖ δακτυλίδια καὶ στὸ ἓνα δάκτυλο τρία δακτυλίδια. Τὰ φορέματά τῆς εἶναι τόσο εὐμορφα ποῦ ἀξίζουν ὄλη μας τὴ χώρα.

“Σὲ παρακαλεῖ νὰ τῆς στείλῃς ἓνα κομμάτι ψωμί καὶ ἀπὸ τὸ καλλίτερο κρασί καὶ σοῦ παραγγέλλει νὰ μὴν ξεχνᾷς, ὅτι εἶναι ἢ πὺ ὄμορφη γυναῖκα, ἐκείνη ποῦ σ' ἐλευθέρωσεν ὅταν ἦσιν φυλακισμένος.”

Ὁ λόρδος Μπέτμαν ἐσυγκινήθη πολὺ. Σὲ τρία ἔσπασε τὸ σπαθὶ του λέγοντας: “Ὅλα τὰ πλούτη τῶν προγόνων μου τὰ χαρίζω, ποῦ ἡ Σέπια πέρασε τὸν ὠκεανό.”

Τότε μίλησεν ἡ μητέρα τῆς νέας, κανεὶς δὲν τὴν εἶχε ποτὲ ἀκούσει νὰ μιλᾷ ἔτσι σκληρὰ: “Δὲν θὰ λησμονήσῃς τὴν μοναχοκόρη μου γιατί ἡ Σέπια πέρασε τὸν ὠκεανό.”

—“Ὁμολογῶ ὅτι ἀρραβωνιάστηκα τὴν κόρη σου μὲ τοῦτο τίποτε δὲν κερδίζει ἦλθε μὲ σελλωμένο ἄλογο, θὰ φύγῃ μέσα σὲ ἀμάξι μὲ τρία ἄλογα.”

Ὁ λόρδος Μπέτμαν ἐτοίμασεν ἄλλον γάμο καὶ τραγούδησε μὲ καρδιά γεμάτη χαρὰ: “Δὲν ξαναπάω πιά σὲ ξένες χώρες, τώρα ποῦ ἡ Σέπια πέρασε τὸν ὠκεανό.”

Μετάφρασις Κ. Μ.

Θ Α Ϊ Σ

Μυθιστόρημα ΑΝΑΤΟΛ ΦΡΑΝΣ. — Μετάφρασις Ν. ΕΠΙΣΚΟΠΟΠΟΥΛΟΥ.

Ὁ Βιβάντιος συνοδευόμενος ἀπὸ τινὰς ἀδελφοὺς χριστιανούς, ἐζήτησε τὸ σῶμα καὶ τὸ ἐνετάφιασε μεταξὺ τῶν λειψάνων τῶν μαρτύρων εἰς τὴν κρύπτην τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ. Καὶ ἡ ἐκκλησία τιμᾷ ἔκτοτε τὴν σεβαστὴν μνήμην τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου τοῦ ἐκ Νουβίας.

Τρία ἔτη βραδύτερον ὁ Κωνσταντῖνος νικήσας τὸν Μαξέντιον, ἐξέδωκε διάταγμα, διὰ τοῦ ὁποίου ἐξασφάλισε τοὺς χριστιανούς καὶ ἔκτοτε οἱ πιστοὶ μόνον ἀπὸ τοὺς αἰρετικούς κατεδιώχθησαν.

Τὴν ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ φίλος τῆς

ἀπέθανε μαρτυρικῶς, ἡ Θαίς εὕρισκετο εἰς τὸ δωδέκατον ἔτος τῆς ἡλικίας τῆς, καὶ ὁ θάνατος ἐκεῖνος τῆς ἐπροξένησεν ἀκατανίκητον θλίψιν καὶ τρόμον. Ἡ ψυχὴ τῆς δὲν ἦτο ἀρκετὰ καθαρὰ, ὅπως ἀντιληφθῆ ὅτι ὁ δούλος Ἀχμέτ διὰ τῆς ζωῆς του καὶ τοῦ θανάτου του εἶχεν εἰσελθῆ εἰς τὴν μακαριότητα. Εἰς τὴν μικρὰν τῆς ψυχὴν ἀπ' ἐναντίας ἐβλάστησεν ἡ ἰδέα ὅτι ἡ ἀγαθότης εἰς τὸν κόσμον αὐτὸν τιμωρεῖται διὰ τῶν φρικτοτέρων βασάνων. Καὶ ἐπειδὴ ἡ λεπτή τῆς σὰρξ δὲν ὑπέφερε τὸν πόνον, ἡ Θαίς ἐτρέμαζε μὴπως ἐγένετο καὶ αὐτὴ ἀγαθὴ.

Παρεδόθη προῶπως εἰς διαφόρους νεαροὺς ναύ-

τας καὶ ἠκολούθησε γέροντας, οἱ ὅποιοι ἐπλανῶντο τὴν νύκτα εἰς τὰ προάστεια, τὰ δὲ χρήματα τὰ ὁποῖα ἐλάμβανε παρ' αὐτῶν τὰ ἐχρησιμοποιοῖ εἰς ἀγορὰν γλυκισμάτων καὶ στολισμῶν.

Ἐκ τῶν κερδῶν τῆς ἡμέρας τίποτε δὲν ἀπέφραεν εἰς τὸν οἶκόν τῆς καὶ ἡ μήτηρ τῆς τὴν ἐκακομεταχειρίζετο δεινῶς. Ὅπως ἀποφεύγῃ τὰ ξυλοκοπήματα ἢ κόρη ἔτρεχε γυμνόπους μέχρι τῶν τειχῶν τῆς πόλεως, ὅπου ἐκρύπτετο μαζί μὲ τὰς σάυρας ἐντὸς τῶν χασμάτων τῶν λίθων, καὶ ὠνειροπόλοι ζηλοτύπως τὰς γυναῖκας, τὰς ὁποίας ἐβλεπε νὰ διέρχονται ἐστολισμέναι ἐντὸς φορεῶν περικυκλωμένων ἀπὸ δούλους. Ἡμέραν τινὰ, κατὰ τὴν ὁποίαν δαρεῖσα περισσότερον τοῦ συνήθους ἐκάθητο συνεσπειρωμένη ἐμπροσθεν τῆς θύρας ἐν ἀγρία ἀκίνησι, μία γραῖα διερχομένη ἐσταμάτησεν ἐμπροσθὲν τῆς, τὴν ἠτένισεν ὀλίγον ἐν σιωπῇ καὶ ἀνέκραξεν.

— Ὡ τὸ ὄμορπον ἄνθος, τὸ εὐμορφο κοράσιον! Εὐτυχεὶς ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ, οἱ ὅποιοι σὲ ἐγέννησαν!

Ἡ Θαίς ἐσιώπη μὲ τὰ βλέμματα προσηλωμένα εἰς τὴν γῆν. Τὰ βλέφαρά τῆς ἦσαν ἐρυθρὰ καὶ ἐφαίνετο ὅτι εἶχε κλαύσει.

— Διατί λοιπόν, λευκὸν μου ἴον, δὲν εἶνε εὐτυχὴς ἡ μήτηρ, ἡ ὁποία ἀνέθρεψε μίαν μικρὰν θεὰν ὡς σὺ, καὶ διατί βλέπων σε ὁ πατὴρ σου δὲν ἀγαλλισθῆ ἐκ βάθους καρδίας;

Τότε ἡ κόρη εἶπεν ὡς ὀμιλοῦσα καθ' ἑαυτήν.

— Ὁ πατὴρ μου εἶνε ἓνας ἀσκὸς πλήρης οἴνου, καὶ ἡ μήτηρ μου μία διψασμένη βδέλλα.

Ἡ γραῖα ἐκύτταξε δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ μὴπως τὴν ἐβλεπαν καὶ ἔπειτα εἶπε μὲ θωπευτικὴν φωνήν.

— Ἐλα μαζί μου, ἀνθισμένε ὑάκινθε, ὁ ὁποῖος πίνεις διψάλως τὸ φῶς καὶ θὰ ζῆς χορεύουσα μόνον καὶ μειδῶσα. Θὰ σὲ τρέφω μὲ μελιτώδη γλυκίσματα καὶ ὁ υἱός μου θὰ σὲ ἀγαπᾷ καλλίτερον ἀπὸ τὰ μάτια του. Εἶνε ὄμορπος καὶ εἶνε νέος ὁ υἱός μου. Ἀετὸς χνοῦς ἀνθίζει εἰς τὸν πώγωνά του, τὸ δῆμα του εἶνε ἀθρόν καὶ ὁμοιάζει ὡς λέγουν μὲ μικρὸν χοιρίδιον τῶν Ἀχαρνῶν.

Ἡ Θαίς ἀπήντησεν.

— Εὐχαριστῶς σὲ ἀκολουθῶ. Καὶ ἐγερθεῖσα ἠκολούθησε τὴν γραῖαν ἐξῶθεν τῆς πόλεως.

Ἡ γυνὴ αὕτη ἦτις ὠνομαζέτο Μοιρὴν ᾤδηγει ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν κοράσια καὶ νέους τοὺς ὁποίους ἐγύμναζεν εἰς τὸν χορὸν καὶ τοὺς ὁποίους ἐμίσθωνε κατόπιν εἰς τοὺς πλουσίους ὅπως παρίστανται εἰς τὰ συμπόσια.

Μαντεύουσα ὅτι ἡ Θαίς θὰ καθίστατο τάχι-

στα ἢ περικαλλεστέρα τῶν γυναικῶν, τῆς ἔμαθε τὴ βοηθεῖα μαστιγώσεων τὴν μουσικὴν καὶ τὴν προσωδίαν τύπτουσα μὲ δερμάτινον βούνευρον τὰς θείας τῆς κνήμας, ὅταν δὲν ὑφούντο συμφῶνως μὲ τοὺς ἤχους τῆς κιθάρας. Ὁ υἱός τῆς, ἀσθενικὸν ἔκτρωμα ἀνευ ἡλικίας καὶ φύλου, τὴν ἐβασάνιζε καταδιώκων διὰ τοῦ μίσους του ἐν αὐτῇ ὀλόκληρον τὸ γένος τῶν γυναικῶν. Ἀντίζηλος τῶν ὀρχηστρίδων, τῶν ὁποίων ἀπεμμεῖτο τὴν χάριν, ἐδίδασκεν εἰς τὴν Θαῖδα τὴν τέχνην τοῦ προσποιεῖσθαι διὰ τῆς ἐκφράσεως τοῦ προσώπου, διὰ τῶν κινήματων καὶ τῶν στάσεων, ὄλα τὰ ἀνθρώπινα αἰσθήματα, καὶ πρὸ πάντων ὄλα τὰ ἐρωτικά πάθη. Μὲ ἀηδίαν τῆς ἐδίδεδε τὰς συμβουλὰς ἐπιδείξιου διδασκάλου. Ζηλοτυπῶν τὴν μαθήτριά του, τῆς ἔτυπε τὰς παρειάς, τῆς ἐπλήγωνε διὰ τῶν ὀνύχων τὸ πρόσωπον, ἢ τὴν ἐτρέπα δι' αἰχμῆς ἐκ τῶν ὀπισθεν, ὡς μοχθηρὸν κοράσιον, ἀμα ἀντελαμβάνετο ζωηρῶς ὅτι ἡ νεανὶς ἦτο γεννημένη διὰ τὴν ἡδονὴν τῶν θνητῶν.

Χάρις εἰς τὰ μαθήματά του, ἡ Θαίς μετ' ὀλίγον κατέστη θαυμασιὰ μουσικός, μῖμος καὶ ὀρχηστρίς.

Ἡ μοχθηρία τῶν διδασκάλων τῆς δὲν τὴν ἐξέπληττε διόλου καὶ τῆς ἐφαίνετο φυσικὸν ὅτι τὴν μετεχειρίζοντο τοιουτοτρόπως. Ἡσθάνετο μάλιστα κάποιον σεβασμὸν διὰ τὴν γραῖαν αὐτήν, ἡ ὁποία ἐγγώριζε μουσικὴν καὶ ἔπινεν ἑλληνικὸν οἶνον.

Ἡ Μοιρὴν παρέμεινε εἰς Ἀντιόχειαν, ὅπου ἐμίσθωσε τὴν μαθήτριά τῆς ὡς αὐλήτριά καὶ χορεύτρια εἰς πλουσίους ἐμπόρους, οἱ ὅποιοι ἐδίδαν συμπόσια. Ἡ Θαίς, χορεύουσα, ἤρесе πολὺ καὶ οἱ μεγαλύτεροι τραπέζιται μετὰ τὸ γεῦμα τὴν συναπέφερον εἰς τὰ ἀσούλια τοῦ Ὀρόντου. Ἐκεῖνη παρεδίετο εἰς ὄλους μὴ γνωρίζουσα τὴν ἀξίαν τοῦ ἔρωτος. Ἀλλὰ μίαν νύκτα, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐχόρευεν ἐμπροσθεν τῶν κομφοτέρων νέων τῆς πόλεως, ὁ υἱός τοῦ τοποτηρητοῦ τὴν ἐπλησίασε λάμπων ἀπὸ νεότητα καὶ τῆς εἶπε μὲ φωνὴν, ἡ ὁποία ἐφαίνετο ὑγρὰ ἐκ φιλημάτων:

— Διατί, Θαίς, νὰ μὴ εἶμαι ὁ στέφανος, ὁ ὁποῖος κοσμεῖ τὴν κεφαλὴν σου, καὶ ὁ χιτῶν, ὁ ὁποῖος κοσμεῖ τὸ θαυμασιὸν σῶμά σου, καὶ διατί νὰ μὴ εἶμαι τὸ σανδάλιον τοῦ ἰσθίου σου ποδός; Θέλω ὅπως δῆποτε νὰ μὲ πατᾷς ὑπὸ τοὺς πόδας σου ὡς σανδάλιον καὶ θέλω αἰ θωπεῖαί μου νὰ εἶναι χιτῶν καὶ στέφανος δι' ἐσέ. Ἐλθέ, ὄμορφη κόρη, ἔλθε εἰς τὸν οἶκόν μου καὶ ἄς λησμονήσωμεν τὸν κόσμον.

Ἐκεῖνη τὸν ἠτένισεν ἐνῶ τῆς ὠμίλει καὶ εἶδεν ὅτι ἦτο ὄμορπος. Ἡσθάνθη αἰφνης τὸν ἰδρῶτα

* Ἴδε σελ. 21.

νά τῆς παγώνῃ τὸ μέτωπον καὶ ἔγεινεν ὡς τὸ χόρτον πράσινῃ καὶ ἐν νέφος ἐσκότησε τὰ βλέφαρά τῆς. Τὴν ἰκέτευσε καὶ πάλιν, ἀλλ' ἐκείνη ἠρνήθη νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ καὶ εἰς μάτην τῆς ἔριψε φλογερά βλέμματα καὶ πυρίνους λόγους. Ὅταν ἠθέλησε νὰ τὴν ἐναγκαλισθῇ καὶ προσεπάθησε νὰ τὴν σύρῃ, ἐκείνη τὸν ἀπέθῃσε βιαίως. Τότε ἐκεῖνος ἰκέτευσε καὶ τῆς ἔδειξε τὰ δάκρυά του.

ὑπὸ τὸ κράτος μιᾶς δυνάμεως νέας, ἀγνώστου, ἀκατανίκητου, ἀντέστη.

— Τί τρέλλα, ἔλεγον οἱ συμποσιάζοντες, ὁ Λόλιος εἶνε εὐγενής, ὠραίος, πλούσιος καὶ μολαταῦτα ἰδοῦ μία αὐλητρίς, ἡ ὁποία τὸν περιφρονεῖ.

Ὁ Λόλιος ἐπέστρεψε μόνος εἰς τὸν οἶκόν του καὶ ἡ νύξ τὸν κατέφλεξεν ἀπὸ ἔρωτα. Μόλις ἀνέτειλε τὸ πρωί, ὠχρὸς καὶ μὲ κατερῦθρους ὀφθαλμούς ἦλθε καὶ ἐκρέμασεν ἄνθη εἰς τὴν θύραν τῆς αὐλητρίδος. Ἡ Θαίς ἐντοσοῦτω, καταληφθεῖσα ἀπὸ ταραχὴν καὶ τρόμον, ἔφευγε τὸν Λόλιον καὶ τὸν ἔβλεπεν ἀδιακόπως ἐντὸς τῆς. Ὑπέφερε καὶ ἠγνῶει τὴν αἰτίαν. ἠγνῶει τὴν αἰτίαν καὶ ἠρώτα ἑαυτὴν διατί εἶχε μεταβληθῆ τὸσον καὶ πόθεν ἡ μελαγχολία τῆς προήρχετο. Ἀπόθαι τώρα ὄλους τοὺς ἐραστάς, οἱ ὁποῖοι τῆς ἐνεποιοῦν φρίκην. Ἀπέφευξε τὸ φῶς καὶ ἔμενε τὴν ἡμέραν ὅλην κλεινῆς ὀλολύζουσα μὲ τὴν κεφαλὴν ἐντὸς τῶν προσκεφαλαίων.

Ὁ Λόλιος κατορθώσας νὰ παραβιάσῃ τὴν θύραν τῆς Θαίδος, ἦλθε πολλάκις ἰκετεύων καὶ καταρώμενος τὴν ἀσπλαγχνον αὐτὴν κόρην. Ἐκείνη ὅμως ἔμενε περίτρομος ἔμπροσθέν του ὡς παρθένος καὶ ἐπανελάμβανε :

— Δὲν θέλω ! Δὲν θέλω !

Ἐπειτα, μετὰ πάροδον δεκαπέντε ἡμερῶν, παραδοθεῖσα εἰς αὐτόν, ἐνόησεν ὅτι τὸν ἠγάπα. Τὸν ἠκολούθησεν εἰς τὴν οἰκίαν του καὶ δὲν τὸν ἄφησε πλέον. Ἡ ζωὴ των τότε ὑπῆρξε γλυκυτάτη. Διήρχοντο τὴν ἡμέραν ὅλην κλεισμένοι εἰς τὸν οἶκον μὲ τὰ βλέμματα ἠνωμένα, λέγοντες ὁ εἰς πρὸς τὸν ἄλλον ὅ,τι λέγομεν εἰς τὰ παιδιά, τὴν δὲ ἐσπέραν περιεπάτουν εἰς τὰς ἐρήμους δρυφῶν τοῦ Ὀρόντου καὶ ἐχάνοντο ἐντὸς τῶν δαφνῶνων. Κάποτε πάλιν ἠγείροντο πρωὶ καὶ ἔδρεπον ὕακίνθους εἰς τὰς ὑπώρειας τοῦ Σιλπικοῦ. Ἐπιῖναν καὶ οἱ δύο εἰς τὸ αὐτὸ ποτήριον καὶ ὅταν ἐκείνη ἔθετε μίαν ρᾶγα σταφυλῆς εἰς τὸ στόμα, τῆς τὴν ἔπερνε διὰ τῶν ὀδόντων ἀπὸ τὰ χεῖλη τῆς.

Ἡ Μοιρὴ ἦλθε μὲ φωνὰς κραυγαζούσα καὶ ἀπήτησε τὴν Θαίδα ἀπὸ τὸν Λόλιον :

— Εἶνε κόρη μου, ἔλεγε. Μοῦ πέρνον

τὴν κόρην μου, τὸ ἀρωματωδὲς μου ἄνθος, τὸ αἶμά μου !

Ὁ Λόλιος τὴν ἀπέπεμψε δίδων εἰς αὐτὴν μεγάλον ποσὸν χρημάτων. Ἐπειδὴ ὅμως ἐπανῆλθε ζητοῦσα καὶ πάλιν ὀλίγους χρυσοὺς στατήρας, ὁ νέος ἐνήργησε νὰ τὴν φυλακίσουν. Οἱ δὲ δικασταὶ ἀνακαλύψαντες διάφορα ἐγκλήματα, εἰς τὰ ὁποῖα ἦτο ἔνοχος, τὴν κατεδίκασαν εἰς θάνατον καὶ τὴν ἔδωσαν βορὰν εἰς τὰ θηρία.

Ἡ Θαίς ἠγάπα τὸν Λόλιον μὲ ὅλην τὴν παραφορὰν τῆς φαντασίας καὶ μὲ ὄλας τὰς ἐκπλήξεις τῆς ἀθωότητος, τοῦ ἔλεγε δὲ ἐν ὅλῃ τῇ ἀληθείᾳ :

— Ποτὲ δὲν ἀνῆκον εἰς ἄλλον ἀπὸ σέ.

Καὶ ὁ Λόλιος τῆς ἀπήντα :

— Μὲ καμμίαν ἄλλην γυναῖκα δὲν ὀμοιάζεις.

Ἡ γοητεία διήρκεσεν ἕξ μῆνας καὶ ἐξηφανίσθη μίαν ἡμέραν. Αἰφνιδίως ἡ Θαίς ἠσθάνθη περίξ τῆς τὸ κενὸν καὶ τὴν ἐρημίαν. Δὲν ἀνεγνώριζε πλέον τὸν Λόλιον καὶ ἐσκέπτετο :

— Τί τάχα μοῦ τὸν μετέβαλε τοιοῦτοτρόπως εἰς μίαν στιγμὴν ; Διατί τάχα ὀμοιάζει πλέον μὲ ὄλους τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους καὶ δὲν ὀμοιάζει πλέον μὲ τὸν ἑαυτὸν του ;

Καὶ τὸν ἐγκατέλειπεν ἔχουσα ποῖαν τινα κρυφίαν ἐπιθυμίαν νὰ ἀναζητήσῃ τὸν Λόλιον εἰς τὸ πρόσωπον κάποιου ἄλλου, ἀφοῦ δὲν τὸν εὗρισκε πλέον εἰς αὐτόν. Καὶ ἐσκέπτετο ὡσαύτως ὅτι θὰ ἦτο ὀλιγώτερον θλιβερόν νὰ συζῆ μὲ κάποιον τὸν ὁποῖον δὲν ἠγάπησε ποτέ, παρὰ μὲ αὐτὸν τὸν ὁποῖον δὲν ἠγάπα πλέον.

Καὶ συνοδευομένη ἀπὸ πλουσίους φιλητόνους ἤρχισε νὰ ἐπιδεικνύεται εἰς τὰς ἱερὰς ἑορτάς, ὅπου ἔβλεπέ τις χοροὺς γυμνῶν παρθένων, ὀρχουμένων ἐντὸς τῶν ναῶν, καὶ ομάδας ἑταιρῶν, αἱ ὁποῖαι διήρχοντο τὴν ὥραν των νηχόμεναι. Ἐλάμβανε μέρος εἰς ὄλας τὰς διασκεδάσεις τὰς ὁποίας ἐδίδεν ἡ πόλις αὕτη ἡ ἀβροδίατος καὶ τερατώδης καὶ ἐφοῖτα ἐπιμελῶς εἰς τὰ θεάτρα, εἰς τὰ ὁποῖα ἔξοχοι μῖμοι ἐρχόμενοι ἐξ ὄλων τῶν μερῶν τοῦ κόσμου ἐνεφανίζοντο ὑπὸ τὰ χειροκροτήματα πλήθους ἀπλήστου θεαμάτων.

Παρετῆρει προσεκτικῶς τοὺς μίμους, τοὺς κωμωδοὺς, τοὺς ὀρχουμένους, καὶ ἰδιαιτέρως τὰς γυναῖκας, τὰς γυναῖκας αἱ ὁποῖαι εἰς τὰς τραγωδίας ὑπεδύοντο τὰς θεάς, τὰς ἐρωτευμένας μὲ ὠραίους θνητούς, καὶ τὰς θνητάς τὰς ἀγαπωμένας παρὰ τῶν θεῶν. Ἀνακαλύψασα τὰ μυστήρια διὰ τῶν ὁποίων ἐγοήτευον τὰ πλήθη, ἐσκέφθη ὅτι οὐσα ὠραιότερα θὰ παρίστανε καλλίτερον ἀκόμη ἀπὸ αὐτάς. Ἐπεσκέφθη τότε τὸν διευθυντὴν τοῦ θεάτρου καὶ ἐζήτησε νὰ προσληφθῇ εἰς τὸν θία-

σον. Χάρις εἰς τὴν καλλονὴν τῆς καὶ εἰς τὰ διδάγματα τῆς γηραιᾶς Μοιρῆς ἔγεινε δεκτὴ καὶ ἐνεφανίσθη ἐπὶ τῆς σκηνῆς ὑποδομένη τὴν Δίρκην.

Ἡ ἐπιτυχία τῆς ὑπῆρξε μετρία ἀφ' ἑνός, διότι ἐστερέτο τῆς πείρας καὶ ἀφ' ἑτέρου διότι οἱ θεαταὶ δὲν εἶχον ἀκούσει πολλοὺς ἐπαίνους ὥστε νὰ δύνανται νὰ θαυμάσουν. Μετὰ τινὰς ὅμως μῆνας σκοτεινῶν ἀπαρχῶν ἡ ἰσχύς τῆς καλλονῆς τῆς ἐξεράγη τόσο ὑπέροχος ἐπὶ τῆς σκηνῆς ὥστε ἡ πόλις συνεκινήθη.

Ἡ Ἀντιόχεια ὀλόκληρος ἐπλημμύριζε τὸ θέατρον καὶ οἱ ἀνώτεροι τῆς αὐτοκρατορίας λειτουργοὶ καὶ οἱ ἐπιφανέστεροι τῶν πολιτῶν μετέβαινον ὠθούμενοι ἀπὸ τὴν κοινὴν γνώμην, ἐνῶ καὶ οἱ ἀχθόφοροι, οἱ ὀδοκαθαρισταὶ καὶ οἱ λεμβούχοι ἐστεροῦντο καὶ αὐτοὶ σκόροδον καὶ ἄρτον ὅπως πληρώσασιν τὴν θέσιν των. Οἱ ποιηταὶ συνέθετον ἐπιγράμματα πρὸς τιμὴν τῆς.

Φιλόσοφοι μὲ γενειάδας ἐρρητόρευον κατ' αὐτῆς εἰς τὰ λουτρά καὶ τὰ γυμνάσια, οἱ δὲ χριστιανοὶ ἱερεῖς ἀπέστρεπον τὴν κεφαλὴν ὅταν διήρχετο τὸ φορεῖόν τῆς.

Ὁ οὐδὸς τοῦ οἴκου τῆς ἦτο στεφνωμένος μὲ ἄνθη καὶ ποτισμένος μὲ αἶμα. Ἀπὸ τοὺς ἐραστάς τῆς τώρα ἐδέχετο τὸν χρυσὸν ὄχι πλέον ἀριθμούμενον εἰς νομίσματα, ἀλλὰ μετρούμενον εἰς μεδίμνους. Καὶ ὄλοι οἱ θησαυροὶ τοὺς ὁποῖους συνήθροζον οἱ φιλάργυροι γέροντες, ἤρχοντο ὡς ἄνθη νὰ ἀφανισθοῦν ὑπὸ τοὺς πόδας τῆς. Ἡ ψυχὴ τῆς διὰ τοῦτο ἦτο ἡρεμος καὶ ἡ Θαίς νύφραινετο ἐν ἡρέμῳ ὑπερφηανείᾳ διὰ τὴν πάνδημον αὐτὴν εὐνοίαν καὶ διὰ τὴν ἀγαθότητα τῶν Θεῶν. Καὶ ἀγαπωμένη τόσο παρὰ τῶν ἄλλων, ἠγάπα καὶ αὐτὴ τὸν ἑαυτὸν τῆς.

Ἀφοῦ ἐπὶ τινὰ ἔτη ἀπῆλαυσε τὸν θαυμασμόν καὶ τὸν ἔρωτα τῶν Ἀντιοχείων, κατελήφθη ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας νὰ ἰδῇ τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ἐπιδεικνύουσα τὴν δόξαν τῆς εἰς τὴν χώραν ἐκείνην, εἰς τὴν ὁποίαν παιδίον ἄλλοτε ἐπλανᾶτο εἰς αἶσχος καὶ ἀθλιότητα, λιμώττουσα καὶ ἰσχνὴ ὡς ἀκρίς ἐν μέσῳ τῶν κονιορτωδῶν λεωφόρων. Ἡ χρυσὴ πόλις τὴν ἐδέχθη μὲ χαρὰν καὶ τὴν ἐπλημμύρισε μὲ νέα πλοῦτη. Θρίαμβος ἐπηκολούθησεν ὅταν τὸ πρῶτον ἐνεφανίσθη εἰς τὸ θέατρον. Ἀναρίθμητοι ἦλθον οἱ θαυμασταὶ καὶ οἱ ἐρωμένοι, τοὺς ὁποῖους ἐδέχετο ὄλας ἀδιαφόρως, ἀπληπισμένη πρὸ πολλοῦ ὅτι θὰ εὗρισκε τὸν Λόλιον.

Μεταξὺ τῶνων ἄλλων, ἐδέχθη καὶ τὸν φιλόσοφον Νικίαν, ὅστις τὴν ἐπέθυμει μολονότι ἐπρέσβευεν ὅτι ἔζη ἄνευ ἐπιθυμιῶν. Μεθ' ὄλα τὰ πλοῦτη του, ἦτο εὐφρῆς καὶ ἠπιος, δὲν τὴν

ἐγοήτευσε ὅμως οὔτε μὲ τὴν λεπτότητα τοῦ πνεύματός του, οὔτε μὲ τῶν αἰσθημάτων του τὴν χάριν. Ἦτο ἀδιάφορος πρὸς αὐτὸν καὶ μάλιστα ἐξωργίζετο κάποτε μὲ τὰς λεπτάς του εἰρωνείας. Ἡ διαρκὴς του ἀμφιβολία τὴν προσέβαλλε, διότι, ἐνῶ αὐτὸς δὲν ἐπίστευεν εἰς τίποτε, αὐτὴ ἐπίστευεν εἰς ὄλα. Ἐπίστευε τῶντι ἡ Θαίς εἰς τὴν θείαν πρόνοιαν, εἰς τὴν παντοδυναμίαν τῶν κακῶν πνευμάτων, εἰς τὰς μαγείας, τὰς μαγγανείας καὶ τὴν αἰώνιαν δικαιοσύνην. Ἐπίστευεν ἀκόμη εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ εἰς τὴν καλὴν θεὰν τῶν Συρίων. Ἐπίστευεν ἀκόμη εἰς τὰς σκύλας αἱ ὁποῖαι γαυγίζον, ὅταν ἡ σκοτεινὴ Ἐκάτη διέρχεται τὰ σταυροδρόμια, καὶ ἐπίστευεν ἐπίσης ὅτι μία γυνὴ ἐμπνέει τὸν ἔρωτα χύνουσα φίλτρα εἰς ἕνα ποτήριον καὶ καλύπτουσα αὐτὸ δι' αἱμασσοῦσης δορᾶς ἀμνοῦ. Ἐδίφα τὸ ἀγνώστον ἐπεκαλεῖτο ἀγνώστα ὄντα καὶ ἔζη εἰς μίαν αἰώνιαν προσδοκίαν. Τὸ μέλλον τῆς ἐπροξένοι φόβον καὶ περιέργειαν συγχρόνως καὶ περιεκυκλοῦτο συνήθως ἀπὸ ἱερεῖς τῆς Ἰσίδος, Καλδαίους μάγους, καὶ φαρμακοπώλας, οἱ ὁποῖοι τὴν ἠπάτων πάντοτε καὶ δὲν τὴν ἐκούραζον ποτέ. Ἐφοβεῖτο τὸν θάνατον, τὸν ἔβλεπε παντοῦ καὶ ὅταν ὑπέκυπτεν εἰς τὴν ἡδονὴν, τῆς ἐφαίνετο αἴφνης ὅτι ἕνας παγωμένος δάκτυλος ἠγγίξε τὸν γυμνὸν τῆς ὤμον καὶ κάτωχρος ἐκραύγαζεν ἐκ τρόμου μέσα εἰς τὰς ἀγκάλας, αἱ ὁποῖαι τὴν ἐσφιγγον.

Ὁ Νικίας τῆς ἔλεγε.

— Τί ἐνδιαφέρει, ὦ Θαίς, ὅτι ἡ εἰμαρμένη μας εἶνε νὰ κατέλωμεν λευκοτρίχες καὶ μὲ κούλας τὰς παρειάς εἰς τὴν αἰώνιαν νύκτα, ἐν ἡμέρα αὕτη, ἡ ὁποία γελᾷ ὀλονὲν εἰς τὸ ἀπειρόν, προώριστα : νὰ εἶνε δι' ἡμᾶς ἡ τελευταία ; Ἄς ἀπολαύσωμεν τὴν ζωὴν καὶ θὰ δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι πολὺ ἐζήσαμεν, ἐν πολὺ ἠσθάνθημεν. Αἱ αἰσθήσεις εἶνε τὸ μόνον ὑπάρχον πνεῦμα, καὶ ἀγαπᾶν ἐστὶν ἐννοεῖν. Ἀφ' οὗ εἶνε ἀνύπαρκτον πᾶν ὅ,τι ἀγνοοῦμεν, πρὸς τί τάχα νὰ ταλανίζώμεθα μὲ τὸ μηδέν.

Ἐκείνη ἀπήντα μὲ θυμόν :

— Περιφρονᾷ ὄλους ὅσοι ὅπως σὺ οὔτε ἐλπίζου οὔτε φοβοῦνται τίποτε. Θέλω νὰ ἠξέυρω.

Ὅπως ἐννοήσῃ τὸ μυστήριον τῆς ζωῆς ἤρχισε τότε νὰ ἀναγινώσκῃ τὰ βιβλία τῶν φιλοσόφων, τὰ ὁποῖα ὅμως δὲν ἐνόησε. Καθ' ὅσον τὰ παιδικὰ ἔτη ἀπεμακρύνοντο αὐτῆς, ἐπὶ τοσοῦτον τὰ ἀνεπὸλει προσφιλέστερον. Πολλάκις τὴν νύκτα μετρημφοισμένη ἠρέσκετο νὰ διατρέχῃ τὰς πλατείαις καὶ τὰς λεωφόρους καὶ τοὺς δρομιακοὺς, εἰς τοὺς ὁποῖους ἄλλοτε ἀθλιῶς εἶχε μεγαλώσει.

Ἐθλίβετο διὰ τὴν ἀπώλειαν τῶν γονέων τῆς, καὶ πρὸ πάντων, διότι δὲν τοὺς ἠγάπα. Ὅταν συνήντα εἰς τὰς ὁδοὺς χριστιανούς ἱερεῖς, ἀνέπολει τὸ βάπτισμά τῆς καὶ ἐταράσσεται. Μίαν ἐσπέραν πλανωμένη, κατὰ τὸ σύνθημα, εἰς τὰ πρόσταια μὲ κεκρυμμένον τὸ σῶμα ὑπὸ μεγάλων μανδύων καὶ τὴν ξανθὴν κόμην ὑπὸ σκοτεινὸν περικάλυμμα, εὐρέθη αἰφνης χωρὶς κἂν νὰ ἐννοήσῃ πῶς, ἔμπροσθεν τῆς πτωχῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ. Ἦκουσε ψαλμοὺς ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας καὶ εἶδε τὸ φῶς νὰ λάμπῃ διὰ τῶν χασμάτων τῆς θύρας. Τὸ τοιοῦτο δὲν ἦτο παράξενον, ἀφοῦ πρὸ εἰκοσαετίας ἤδη οἱ χριστιανοί, προστατευόμενοι ἀπὸ τὸν νικητὴν τοῦ Μαξεντίου, ἐπανηγύριζον δημοσίως τὰς ἐορτὰς τῶν. Οἱ ψαλμοὶ ἤκούοντο ὡς μία πρόσκλησις φλογερὰ πρὸς τὰς ψυχὰς, καὶ ἡ Θαῖς νομίζουσα ἑαυτὴν προσκεκλημένην εἰς τὰ μυστήρια, ὤθησε τὴν θύραν διὰ τοῦ βραχίονος καὶ εὐρέθη ἐν μέσῳ μεγάλης ὀμηγύρεως, γυναικῶν, παιδίων καὶ γερόντων γονυπετούντων ἔμπροσθεν τάφου ἑρειδομένου εἰς τὸν τοῖχον. Ὁ τάφος ἀπετελεῖτο ἀπὸ ἀπλοῦν κοῖλον λίθον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἦσαν χονδροειδῶς γεγλυμμένοι κλάδοι ἀμπέλου καὶ σταφυλῶν. Μολαταῦτα τὸν ἐτίμων πολὺ καὶ τὸν ἐκάλυπτον διὰ πρασίνων φοινίκων καὶ διὰ στεφάνων ἐρυθρῶν ρόδων. Πολυάριθμα φῶτα ἐκάλυπτον δι' ἀστέρων γύρω τὴν σκιάν, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ καπνοὶ τοῦ ἀραβικοῦ κόμμοος ἐφαίνοντο ὡς πτωχαὶ ἀγγελικῶν πέπλων. Εἰς τοὺς τοίχους ἐμάντευε τις μορφὰς ὁμοιοῦσας μὲ ὀπτασίας τοῦ οὐρανοῦ. Οἱ ἱερεῖς καταλευκοὶ ἦσαν πρηνεῖς πρὸ τοῦ σαρκοφάγου, καὶ οἱ ὕμνοι τοὺς ὁποίους ἔψαλλον μετὰ τοῦ λαοῦ ἐξέφραζον τὰς γλυκύτητας τῶν βασάνων καὶ ἀνεμίγνυον εἰς ἓνα θριαμβευτικὸν πένθος τόσην εὐθυμίαν καὶ τόσον πόνον, ὥστε ἡ Θαῖς ἐνωτιζομένη ἠσθάνετο τὰς ἡδονὰς τῆς ζωῆς καὶ τὰς ἀγωνίας τοῦ θανάτου νὰ χύνωνται ἀναμιξ εἰς τὰς ἀναγεννηθείσας αἰσθήσεις τῆς.

Ὅταν οἱ ψαλμοὶ ἐτελείωσαν, οἱ πιστοὶ ἠγέρθησαν καὶ ἤρχισαν νὰ ἀσπάζονται τὴν πλάκα τοῦ τάφου. Ἄπλοὶ ἄνθρωποι συνθησιμένοι νὰ ἐργάζωνται διὰ τῶν χειρῶν, προσήρχοντο μὲ βαρὺ βῆμα, μὲ ἀτενὴ ὀφθαλμόν, μὲ χαῖνον στόμα, μὲ ἀφελὲς ὄψος. Ἐγονυπέτει ἕκαστος ἔμπροσθεν τοῦ σαρκοφάγου καὶ ἐναπέθετε τὰ χεῖλη τῶν. Αἱ γυναῖκες ὕψωνον εἰς τοὺς βραχίονας τὰ τέκνα τῶν καὶ ἔψαυον διὰ τῆς πκρειᾶς τῶν τὸν λίθον.

Τεταραγμένη καὶ ἐκπληκτος ἡ Θαῖς ἠρώτησεν ἓνα διάκονον διατὶ ἕκαστον τὸ τοιοῦτον.

— Ἀγνοεῖς, ὦ ξένη, ἀπήνησεν ὁ διάκονος, ὅτι

ἐορτάζομεν σήμερον τὴν μακαρίαν μνήμην ἁγίου Θεοδώρου τοῦ ἐκ Νουβίας, ὅστις ἐμαρτύρησε διὰ τὴν πίστιν εἰς τοὺς χρόνους τοῦ αὐτοκράτορος Διοκλητιανοῦ. Ἐζήσεν ἄγνός καὶ ἀπέθανε μάρτυς, διὰ τοῦτο δὲ ἐνδεδυμένοι λευκὰ ἐναποθέτομεν ἐρυθρὰ ρόδα εἰς τὸν ἐνδοξόν του τάφον.

Ἀκούουσα τοὺς λόγους τούτους ἡ Θαῖς ἐγονυπέτησε καὶ ἤρχισε νὰ κλαίῃ. Σχεδὸν ἐξαλειφθεῖσα ἡ ἀνάμνησις τοῦ Ἀχμέτ, ἀνεζωογονήθη τότε εἰς τὴν ψυχὴν τῆς. Ἡ λάμψις τῶν κηρίων, τὸ ἄρωμα τῶν ρόδων, τὰ νέφη τοῦ θυμιάματος, ἡ ἁρμονία τῶν ψαλμῶν, τῶν ψυχῶν ἢ εὐσέβεια, ἔχυναν ἐπὶ τῆς μνήμης ἐκείνης τῆς σκοτεινῆς, τῆς ὀδυνηρᾶς καὶ γλυκεῖας τοῦ φίλου τῆς, τὴν γοητεῖαν τῆς δόξης.

Καὶ ἡ Θαῖς ἐσκέπτετο θαμβωμένη :

— Ἦτο καλὸς καὶ ἰδοὺ τώρα εἶνε μέγας καὶ εἶνε ὠραῖος! Πῶς λοιπὸν ὑψώθη ἄνωθεν τῶν ἀνθρώπων, καὶ ποῖον εἶνε τὸ πρᾶγμα αὐτὸ τὸ ἄγνωστον τὸ πολυτιμότερον πλοῦτου καὶ ἡδονῆς ;

Ἐγερθεῖσα βραδέως ἔστρεψε τοὺς ὀφθαλμοὺς τοὺς ἰσχυροὺς ὅπου ὑπὸ τὴν λάμψιν τῶν κηρίων ἔλαμπον τὰ δάκρυα, πρὸς τὸν τάφον τοῦ ἁγίου ὅστις τὴν ἠγάπα. Ἐπειτα τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ κάτω ταπεινῆ, βραδεῖα, ἦλθε τελευταία καὶ μὲ τὰ χεῖλη, εἰς τὰ ὁποῖα τόσαι ἀνηρτήθησαν ἐπιθυμῖαι, ἠσπᾶσθη τὸν λίθον τοῦ δούλου.

Ἐπιστρέψασα εἰς τὸν οἶκόν τῆς εὔρε τὸν Νικίαν, ὅστις μὲ ἀρωματῶδη τὴν κόμην τὴν ἀνεμειν ἀναγινώσκων μίαν ἠθικὴν πραγματεῖαν.

Ἐπλησίασεν εἰς αὐτὴν μὲ ἀνοικτοὺς τοὺς βραχίονας.

— Πόσον εἶσαι κακὴ, ὦ Θαῖς, τῆς εἶπε μὲ φωνὴν γελῶσαν. Γνωρίζεις τί ἀνεγίνωσα ἐνῶ ἀπουσίαζες εἰς τὸ χειρόγραφον αὐτὸ τὸ ὑπαγορευθὲν ὑπὸ τῶν σοβαρωτέρων τῶν στωϊκῶν ; Ὅν νομίζεις βέβαια ὅτι ἔβλεπα ἐναρέτους συμβουλάς καὶ ὑπέροχα ἀποφθέγματα. Ὅχι λοιπὸν. Ἐπὶ τοῦ αὐστηροῦ αὐτοῦ καπύρου ἔβλεπα μόνον νὰ χορεύουν χιλιάδες καὶ μυριάδες μικραὶ Θαῖδες. Ἐκάστη ἐξ αὐτῶν εἶχε μῆκος δακτύλου καὶ μολαταῦτα ὄλαι εἶχον τὴν χάριν ἄμετρον καὶ ὄλαι ἀπετέλουν Θαῖδα τὴν μοναδικήν. Ἄλλαι ἔσυρον μανδύας χρυσοπορφύρους, ἄλλαι, ὅμοιαι μὲ λευκὸν νέφος, ἵπταντο ἐντὸς διαφανῶν πέπλων, καὶ ἄλλαι ἀκίνητοι καὶ ἐνθῆως γυμναὶ δὲν ἐξέφραζον καρμῖαν σκέψιν, ὅπως ἐμπνεύσωσιν ἀκόμη περισσοτέραν ἡδονήν. Δύο ἐπὶ τέλους ὄμοιαι πρὸς ἀλλήλας ἐκρατοῦντο διὰ τῆς χειρὸς καὶ ἦτο ἀδύνατον νὰ διακρίνῃ κανεὶς τὴν μίαν τῆς ἄλλης. Ἡ μία ἔλεγεν : «Εἶμαι ὁ ἔρω» καὶ ἡ ἄλλη : «Εἶμαι ὁ θάνατος».

Λέγων ταῦτα ὁ Νικίας ἐσφιγγε τὴν Θαῖδα εἰς τὰς ἀγκάλας του καὶ παραβλέπων τὸ ἄγριον βλέμμα, τὸ ὁποῖον ἐκείνη προσήλωνε χαμαί, προσέθετε σκέψεις ἐπὶ σκέψεων, ἀδιαφορῶν ἂν κανεὶς δὲν τὸν ἤκουε :

— Ναι, ὅταν ἔβλεπα γραμμένον εἰς μίαν γραμμὴν τοῦ χειρογράφου «τίποτε δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἀποσπᾶ ἀπὸ τὴν καλλιέργειαν τῆς ψυχῆς μας», ἐγὼ ἀνεγίνωσα : «Τὰ φιλήματα τῆς Θαῖδος εἶνε καὶ πυρὸς φλογερότερα καὶ μέλιτος γλυκύτερα». Ἴδου πῶς κάμνεις ἓνα φιλόσοφον νὰ ἐνοῆ τῶν φιλοσόφων τὰ βιβλία, μοχθηρὸν παιδίον! Εἶνε ἀληθὲς ὅμως ὅτι τοιοῦτοτρόπως ἀναγινώσκωμεν τὰ βιβλία ὅπως ἐγὼ πράττω τοῦτο σήμερον, καὶ ὅτι εἰς τὴν σκέψιν τῶν ἄλλων ἀνακαλύπτωμεν τὴν ἰδίαν ἡμῶν σκέψιν.

Ἡ Θαῖς δὲν τὸν ἤκουε. Καὶ ἡ ψυχὴ τῆς εὐρίσκειτο ἀκόμη ἔμπροσθεν τοῦ τάφου τοῦ Νουβίου. Ἐκεῖνος ἀκούων αὐτὴν στενάζουσαν τὴν ἐφίλησεν εἰς τὸν τράχηλον καὶ τῆς εἶπε :

— Μὴ θλίβεσαι, κόρη μου. Ἡ μόνη εὐτυχία εἰς τὸν κόσμον αὐτὸν εἶνε νὰ λησμονῆς τὸν κόσμον, καὶ ἔχομεν μέσα πρὸς τοῦτο. Ἐλθε νὰ ἀπατήσωμεν τὴν ζωὴν, διότι καὶ ἐκείνη θὰ μᾶς τὸ ἀποδώσῃ. Ἄς ἀγαπώμεθα.

Καὶ ἐκείνη :

— Πῶς νὰ ἀγαπηθῶμεν ; ἀνέκραξε μὲ πικρίαν. Μήπως ἠγάπησες κανένα ποτὲ ἐσὺ ; Οὔτε ἐγὼ ἄλλωςτε σὲ ἀγαπῶ, σὲ μισῶ, ὄχι δὲν σὲ ἀγαπῶ. Φύγε. Σὲ μισῶ. Ἀποστρέφομαι καὶ περιφρονῶ ὅλους τοὺς εὐτυχεῖς καὶ ὅλους τοὺς πλουσίους. Φύγε, φύγε. . . Μόνον οἱ δυστυχεῖς εἶνε ἀγαθοί. Ὅταν ἤμην παιδίον, ἐγνώρισα ἓνα δούλον μαῦρον, ὅστις ἀπέθανεν εἰς τὸν σταυρόν. Ἦτο πλήρης ἀγαθότητος καὶ ἐγνώρισε τὴν ἀγάπην, καὶ ἐγνώρισε τῆς ζωῆς τὸ μυστικόν. Σὺ δὲν θὰ ἦσο ἄξιος νὰ τοῦ πλύνῃς τοὺς πόδας. Φύγε, φύγε, δὲν θέλω νὰ σὲ ἰδῶ.

Ἐπειτα ἔπεσε πρηνὴς ἐπὶ τοῦ τάπητος καὶ διήλθε τὴν νύκτα ὀλολύζουσα, ἀποφασισμένη νὰ ζῆση τοῦ λοιποῦ ἐν πτωχείᾳ καὶ ἀπλότῃ ὡς ὁ ἅγιος Θεόδωρος. Τὴν ἐπαύριον ἐρρίφθη πάλιν εἰς τὸν βίον τῆς ἡδονῆς, διὰ τὸν ὁποῖον ἦτο προωρισμένη. Γνωρίζουσα ὅτι ἡ καλλονὴ τῆς ἢ τελεία ἀκόμη δὲν θὰ διήρκει ἐπὶ πολὺ, προσεπάθει νὰ κορεσθῇ μὲ πᾶσαν ἡδονὴν καὶ πᾶσαν δόξαν. Εἰς τὸ θέατρον, εἰς τὸ ὁποῖον παρουσιάζετο μελετώσα περισσότερον ἀπὸ ποτὲ, ἔδημιούργει ὄλα τὰ δνεῖρα τῶν γλυπτῶν, τῶν ζωγράφων καὶ τῶν ποιητῶν. Σοφοὶ καὶ φιλόσοφοι ἀνεγνώριζον τότε εἰς τὰς κινήσεις καὶ τὰς στάσεις καὶ τὰ σχήματα τῆς κωμωδοῦ μίαν ἰδέαν τῆς θείας ἁρμονίας τῆς

κυβερνώσης τὸν κόσμον καὶ κατέτασσον εἰς τὰς ἀρετὰς μίαν τοιαύτην χάριν καὶ ἔλεγον :

— Καὶ ἡ Θαῖς ἐπίσης εἶναι γεωμέτρως.

Οἱ ἀμαθεῖς, οἱ ταπεινοί, οἱ πτωχοί, οἱ δειλοί, πρὸς τοὺς ὁποίους συγκατένευσε νὰ ἐμφανισθῇ, τὴν εὐλογοῦν ὡς οὐράνιον δῶρον. Ἡ Θαῖς μολαταῦτα ἔμενε τεθλιμμένη καὶ ἐν μέσῳ τοῦ θριάμβου καὶ πλειότερον παρά ποτε ἐφοβεῖτο τὸν θάνατον. Τίποτε δὲν τὴν ἀπέτρεπε τῆς ἀνησυχίας τῆς, οὔτε κἂν τὸ μέγαρόν τῆς καὶ οἱ κηποὶ τῆς, οἱ ὁποῖοι ἦσαν περίφημοι καὶ διὰ τοὺς ὁποίους ὠμίλουν εἰς ὅλην τὴν πόλιν.

Ἡ Θαῖς εἶχε φυτεύσει ἐκεῖ δένδρα, τὰ ὁποῖα διὰ μεγάλων ἐξόδων εἶχε φέρει ἀπὸ τὰς Ἰνδίας καὶ τὴν Περσίαν.

Τὸ ὕδωρ ἐκυλίετο καὶ τὰ ἐπότιζε μινυρίζον, ἐνῶ ἠρειπωμένοι στοαὶ καὶ ἄγριοι βράχοι ὑπὸ δεξιῷ ἀρχιτέκτονος κατασκευασθέντες, ἀντικατωπτρίζοντο ἐντὸς λίμνης, ἡ ὁποία ἐπλημμύρει ἀπὸ ἀντανακλάσεις ἀγαλμάτων. Ἐν μέσῳ τοῦ κήπου ὑψοῦτο τὸ ἄντρον τῶν νυμφῶν, τὸ ὁποῖον εἶχε προσλάβει τὸ ὄνομά του ἐκ τριῶν μεγάλων ἀγαλμάτων γυναικῶν ἐκ χρωματιστοῦ κηροῦ, τὰς ὁποίας συνήντα τις εἰς τὴν εἴσοδον. Αἱ γυναῖκες αὗται ἐγυμνοῦντο ὅπως εἰσέλθωσιν εἰς τὸ λουτρόν καὶ, ἀνήσυχτοι, ἔστρεφον τὴν κεφαλὴν φοβούμεναι τὰ βλέμματα. Ἦσαν τόσον φυσικαί, ὥστε ἐφαίνοντο ὡς ζῶσαι. Τὸ φῶς εἰσῆρχετο εἰς τὸ καταφύγιον τοῦτο διὰ μέσου στρωμάτων ὕδατος, τὰ ὁποῖα τὸ καθίστων ἦπιον καὶ ἱριδόχρουν. Ὅπως εἰς τὰ σπήλαια τὰ ἀφιερωμένα εἰς τοὺς θεοὺς, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἐδῶ ἐκρέμαντο παντοῦ στέφανοι καὶ ἀναθήματα, εἰς τὰ ὁποῖα ἐξυμνεῖτο τῆς Θαῖδος ἡ καλλονὴ, καθὼς ἐπίσης τραγικὰ καὶ κωμικὰ προσωπεῖα ζωηρῶς χρωματισμένα καὶ εἰκόνες παριστάνουσαι σκηναὶ θεάτρου, μορφὰς ἀλλοκότους καὶ ζῶα μυθολογικά. Εἰς τὸ μέσον ὑψοῦτο ἐπὶ μιᾶς στήλης μικρὸς ἔρω, ἐξ ἐλεφαντόδοντος, ἀρχαϊκῆς καὶ θαυμαστῆς ἐργασίας. Ἦτο δῶρον τοῦ Νικίου. Ἐντὸς ἐσοχῆς μικρὰ αἶξ ἐκ μέλανος μαρμάρου, τῆς ὁποίας ἐφαίνοντο ἀπαστράπτοντες οἱ ἐξ ἀχάτου ὀφθαλμοί. Γύρω τῶν μαστῶν τῆς μικροῦ αἰγαγροῦ ἐξ ἀλαβάστρου συναθοῦντο, ἐνῶ ἐκείνη ὑψοῦσα κεφαλὴν καὶ πόδας ἐφαίνετο ἀνυπόμονος ν' ἀναρριχηθῇ ἐπὶ τῶν βράχων. Τὸ ἔδαφος ἐκαλύπτετο διὰ τάπητος βυζαντινοῦ ἐκ προσκεφαλαίων περικεντήτων καὶ ἐκ δερμάτων λιβυκῶν λεόντων. Τὸ θυμιάμα ἀνήρχετο ἀοράτως ἐκ χρυσῶν τριπόδων, ἐνῶ καὶ ἀνθισμένοι περσεῖαι ἐξετινάσσοντο ἄνωθεν ἀνθοδοχῶν ἐξ ὄνυχος. Εἰς τὸ βάθος ἐν τῇ σκιᾷ καὶ τῇ πορφύρᾳ ἀπῆστραπτον

χρυσοί ήλοι επί του όστράκου τερατώδους χελώνης των Ίνδιων.

Είς τό άντρον εκείνο ή Θαίς έν μέσω του ψιθουρισμού των υδάτων, έν μέσω των άρωμάτων και των άνθών, εξηλωμένη αναπαυτικώς, άνέμενε τό δειπνον συνομιλουσα μετά των φίλων της, ή αναλογιζομένη τά τεχνάσματα του θεάτρου και του χρόνου την πάροδο.

Και την ήμέραν εκείνην άκριβώς ή Θαίς, μετά τους άγώνας, άνεπαύετο είς τό άντρον των νυμφών. Κατοπτριζομένη έντός του κατοπτρου της, κατεσκόπευε την πρώτην της καλλονής της παρακμήν και έσκέπτετο μετά φόβου, ότι ό καιρός των λευκών τριχών και των ρυτιδών επήρχετο. Μάτην προσεπάθει να καθησυχάση έαυτην αναλογιζομένη, ότι διά του υποκαπνισμού μερικων βοτάνων και της επικλήσεως μαγικών επηρειών, θα ήδύνατο να άνακτήση την όρσοερότητα της επιδερμίδος της. Μία άσπλαγχνος φωνή της έλεγε :

— Θα γηράσῃς, Θαίς, θα γηράσῃς! . . .

Και ό ιδρώς της άγωνίας της επάγωνε τό μέτωπον. Έπειτα βλέπουσα και πάλιν τον έαυτόν της είς τό κάτοπτρον μετά τρυφερότητος άπέιρου, εύρισκεν ότι ήτο ώραιά άκόμη και άξία να αγαπάται. Μειδιώσα τότε προς έαυτην έλεγε :

— Δέν υπάρχει είς την Άλεξάνδρειαν γυνή δυναμένη να μου διαφιλονικήση την εύστροφίαν, την χάριν των κινήματων, την μεγαλοπρέπειαν των βραχιόνων, οι δε βραχιόνες, ώ κάτοπτρόν μου, είνε αι άληθείς του έρωτος άλύσεις.

Ένώ άνελογίζετο ταύτα, είδεν εμπροσθεν της ένα άγνωστον ισχνόν με φλογερούς οφθαλμούς και άτακτον γενειάδα, ένδεδυμένον πλούσιον χιτώννα. Αφίνουσα τότε να πύση τό κάτοπτρον έρρηξε κραυγήν τρόμου.

Ο Παφνούτιος ίστατο ακίνητος και βλέπων πόσον ήτο ώραιά απέπεμπεν εκ βάθους καρδίας την έξης προσευχήν :

— Γενού ήλεως, ώ Θεέ μου, ώστε τό πρόσωπον της γυναικός αύτης να φέρη την μετάνοιαν και όχι τον πειρασμόν του δούλου σου.

Έπειτα διά μεγάλων προσπαθειών κατώρθωσε να ειπή :

— Κατοικώ, ώ Θαίς, άπωτάτην χώραν, εκ της οποίας ή φήμη της καλλονής σου με έφερεν ως εδώ. Λέγουν ότι είσαι ή επιτηδειότερα των κωμωδών και των γυναικων ή θελκτικώτερα· δ,τι διηγούνται διά τους έρωτάς σου και τά πλούτη σου κατανατᾶ μυθικόν και ένθυμίζει την άρχαίαν Ροδώπιδαν, της οποίας όλοι οι λεμβούχοι του Νείλου έχουν άποστηθίσει την θαυμαστήν ιστορίαν.

Διά τόυτο ήθέλησα να σε γνωρίσω και βλέπω, ότι ή άλήθεια υπερβαίνει την φήμην. Είσαι, Θαίς, χιλιάκις σοφώτερα και ώραιότερα από όσον τό διακηρύττουν. Και ένώ σε βλέπω τώρα, λέγω κατ' έμαυτόν : «Είνε άδύνατον να πλησίαση τις προς αύτην χωρίς να κλονισθῇ ως μέθυσος».

Οί λόγοι ούτοι ήσαν ψευδείς, άλλ' ό μοναχός έμφυχούμενος από εύσεβῆ ζήλον, τους άπήγγειλε με άληθή φλόγα. Έν τοσούτῳ ή Θαίς ήτένιζεν άνευ δυσαρσεκείας πλέον τό παράδοξον αυτό όν, τό όποιον είς την άρχήν την επρόμαξεν. Ο Παφνούτιος την κατέπλησσε διά του άξέστου, του άγρίου της μορφής του και διά του σκοτεινού πυρός, τό όποιον επλήρου τά βλέμματα του. Ητο περίεργος να γνωρίση την ζώνη και τά ήθη ανθρώπου τόσο διαφόρου όλων των άλλων, οι όποιοι την επλησίαζον. Και του άπήντησε με γλυκείαν ειρωνείαν :

— Είσαι ταχύς είς τον θαυμασμόν. ώ ξένε, και πρόσεξε μήπως οι οφθαλμοί μου σε κατακαύσουν μέχρις όστέων. Πρόσεξε μήπως με αγαπήσης. Έκείνος της ειπε :

— Σε αγαπώ, ώ Θαίς. Σε αγαπώ περισσότερο από την ζώνη μου και περισσότερο από τον έαυτόν μου. Δι' έσε έγκατέλειψα την επιθυμητήν μου έρημον, δι' έσε τά χείλη μου τά άφιερωμένα είς την σιωπήν, επρόφερον λέξεις βεβήλους. Ένεκα σου, είδον δ,τι δέν έπρεπε να ιδω, ήκουσα δ,τι μου είνε άπηγορευμένον ν' άκούσω. Χάριν σου ή ψυχή μου έταράχθη, ή καρδιά μου ήνοιχθη και αι σκέψεις άνετινάχθησαν όμοιαι με τάς άκατασχετούς κήνας, εκ των όποιων ποτίζονται αι περιστεραι. Δι' έσε έβάδισα ήμέρας και νύκτας διά μέσου των άμμων των κατοικουμένων από σκώληκας και φαντάσματα, και έθεσα τους πόδας μου γυμνούς επί των έχιδνών και των σκορπιών. Ναί! σε αγαπώ! Δέν αγαπώ ως οι άνθρωποι εκείνοι, οι όποιοι, ταρασσόμενοι από επιθυμίας σαρκιάς, έρχονται προς σε ως λύκοι άδηφάγοι και ταύροι μανιώδεις. Είς αυτούς είσαι προσφιλής, όπως ή δορκάς διά τον λέοντα και οι σαρχοβόροι των έρωτες σε κατατρώνουν μέχρι της ψυχής, ώ γυναί. Έγώ σε αγαπώ έν πνεύματι και άληθεία· σε αγαπώ έν Θεώ και είς αιώνας αιώνων. Φλόξ άκατάσχετος και θεία εύσπλαγγνία δύναται να όνομασθῇ πᾶν δ,τι αισθάνομαι δι' έσε. Σου υπόσχομαι, ώ Θαίς, κάτι πλειότερον από άνθισμένην μέθην και από όνειρα βραχείας νυκτός. Σου υπόσχομαι άγνάς αγάπας και ούρανίους γάμους. Θα είνε άτέρμων ή εύτυχία, ή εύτυχία την όποιαν σου φέρω

και θα είνε άνήκούστος και θα είνε τόσον άρρητος, ώστε αν οι εύτυχείς του κόσμου τούτου ήδύναντο να διδουν μίαν σκιάν της, θα άπέθνησκον αύθωρεί κατάπληκτοι.

Τότε ή Θαίς γελώσα πονηρώς :

— Δείξέ μου λοιπόν ένα τόσον θαυμάσιον έρωτα, ώ φίλε, και σπείσε. Αι μεγάλαι ρητορείαι προσβάλλουν την καλλονήν μου. Ας μη χάνωμεν στιγμήν, διότι είμαι άνυπόμονος να γνωρίσω την εύτυχίαν την όποιαν μου αναγγέλλεις. Άληθώς όμως νομίζω ότι θα την άγνοώ διά παντός και ότι πᾶν δ,τι μου υπόσχεσαι, είς λόγους θα εξατμισθῇ. Είνε εύκολώτερον να αναγγέλλη παρά να διδῇ κανείς μίαν μεγάλην εύτυχίαν. Ο καθείς έχει την ιδιοφυίαν του και ή ιδική σου νομίζω είνε τό λαλείν. Ομιλείς διά μίαν αγάπην άγνωστον. Διδουν από τόσον καιρόν φιλήματα οι άνθρωποι, ώστε θα ήτο παράδοξον αν άπέμεναν άκόμη μυστήρια διά τον έρωτα. Είς τό ζήτημα τούτο οι έρασται είνε σοφώτεροι των μάγων.

— Μην ειρωνεύεσαι, ώ Θαίς. Σου φέρω τον άγνωστον έρωτα.

— Φίλε, έρχεσαι άργά, διότι γνωρίζω τους έρωτας όλους.

— Ο έρως τον όποιον σου φέρω είνε πλήρης δόξης, ένώ οι έρωτες τους όποιους γνωρίζεις γεννούν μόνον τό αίσχος.

Η Θαίς τον ήτένισε με σκυθρωπόν βλέμμα και μία πυχῆ έδίπλωσε τό μικρόν της μέτωπον.

— Είσαι πολύ τολμηρός, ώ ξένε, και προσβάλλεις την ξενίζουσαν σε. Παρατήρησε με και κρίνε αν φαίνομαι ως πλάσμα βαρυνόμενον από την αισχύνην. Όχι, δέν αισθάνομαι αίσχος, ούτε έγώ, ούτε εκείναι αι όποιαί ζούν ως έγώ, αν και είνε όλιγώτερον ώραιαι και όλιγώτερον πλούσιαι. Διέσπειρα την ήδονήν εις όλα μου τά βήματα και διά τούτο είμαι εις τον κόσμον περίφημος. Είμαι ισχυροτέρα όλων των ισχυρών της γῆς και όλους τους είδα εις τους πόδας μου. Παρατήρησε τους πόδας μου. Μυριάδες άνθρωποι θα επλήρωναν με τό αίμά των την εύτυχίαν του να τους άσπασθουν. Δέν είμαι μεγάλη και δέν άπασχολώ πολλήν θέσιν επί της γῆς. Δι' εκείνους οι όποιοι με βλέπουν εκ του ύψους του Σεραπίου, όταν διέρχωμαι κάτωθεν, όμοιάζω με κόκκον όρύζης,

άλλά ό κόκκος αυτός της όρύζης επροξένησε τόσα πένθη, άπελπισίας, τόσα εγκλήματα, που θα ήσαν ικανά να γεμίσουν τον τάρταρον. Είσαι τρελλός να όμιλῃς δι' αίσχος, αφ' ου τό πᾶν περίξ μου κραυγάζει την δόξαν.

— Πᾶν δ,τι είνε ένδοξον διά τους οφθαλμούς των ανθρώπων είνε επαίσχυντον εμπροσθεν του Θεού. Άνετράφημεν, ώ γυναί, εις χώρας τόσο διαφόρους, ώστε δέν είνε παράδοξον αν ουτε την ιδίαν γλώσσαν ουτε τάς ιδίας σκέψεις έχομεν κοινάς. Ο Θεός άς μου είνε μάρτυς ότι θέλω να συμφωνήσω μαζί σου και ότι δέν θα σε άποχωρισθῶ πριν τά αισθήματά μας όμοιάσουν. Ποίος λοιπόν θα μου εμπνεύση λόγους φλογερούς εις τρόπον ώστε να ταχῆς ως κηρός υπό την πνοήν μου και να δυνηθουν οι δάκτυλοι των επιθυμιών μου να σε διαπλάσουν κατ' άρέσκειαν; Ποία δύναμις θα σε παραδώση εις εμέ, ώ προσφιλεστέρα των ψυχών, εις τρόπον ώστε τό πνεύμα τό όποιον με έμφυχώνει να σε δημιουργήση μίαν δευτέραν φοράν και να σου δώση καλλονήν νέαν; Και τότε θα ανακράξης κλαίουσα εκ χαρᾶς : «Σήμερον μόνον διά πρώτην φοράν εγεννήθην». Ποίος θα κάμη να αναβλύση από την καρδίαν μου μία νέα κρλυμβήθρα του Σιλώαμ, εις την όποιαν λουομένη να επανεύρησ την πρώτην σου άγνότητα; Ποίος θα με μεταμορφώση εις Ιορδάνην, του όποιου τά κύματα χυνόμενα επί σου να σου χορηγήσουν την αιωνίαν ζώνη;

Η Θαίς κατηνάσθη.

— Ο άνθρωπος αυτός, έσκέφθη, όμιλεί δι' αιωνίαν ζώνη και πᾶν δ,τι λέγει φαίνεται ως μαγικόν. Χωρίς άμφιβολίαν είνε μάγος και θα γνωρίζη φίλτρα κατά του γήρατος και του θανάτου.

Και άπεφάσισε να παραδοθῇ εις αυτόν. Διά τούτο προσποιουμένη ότι τον φοβείται άπειμακρύνην όλίγα βήματα και φθάνουσα εις τό βάθος του άντρον εξηπλώθη εις τό χείλος της κλίνης, έστρεψε μετά τέχνης τον χιτώνα επί του στήθους, εκεί δε ακίνητος, σιωπηλή, με χαμηλωμένα τά βλέφαρα άνέμενε. Αι μακραι βλεφαρίδες της, έρριπτον ήρεμον σκιάν επί των παρειών της. Όλη της ή στάσις εξέφραζε την αιδώ, οι πόδες της οι γυμνοί έσείοντο νωχελώς και ώμοιάζεν όλη με παιδίον όνειροπολούν παρά τό χείλος ποταμού.

Έπεται συνέχεια.

Π Ο Ι Μ Τ Η Σ

Τ Η Σ

Κ Α Λ Ω Σ Υ Ν Η Σ

Γρηγόριος Μαρασλής.

Πολλοί φιλόσοφοι παραδέχονται ότι ἡ εὐμορφία καὶ ἡ καλωσύνη ἐκβλύζουσι ἀπὸ τὴν αὐτὴν πηγὴν· ὁ Πλάτων μάλιστα ὀνομάζει τὴν ἀρετὴν ὠραιότητα τῆς ψυχῆς· παραδέχονται, ὅτι, ψυχικῶς, ἡ ἡδονικὴ φρικίασις, ἡ ἐκ τῆς ἁρμονίας τῶν ὠραίων τόνων καὶ τῆς ἁρμονίας τῶν ὠραίων γραμμῶν καὶ φωτοσκιάσεων καὶ χρωμάτων δὲν διαφέρει ἀπὸ τὴν δόνησιν τοῦ θαυματοῦ δι' ἐν ἠρωικὸν τόλμημα, διὰ μίαν μεγαλοῦργον κατανάλωσιν στοργῆς ἢ χρημάτων εἰς τὸν βῶμον ἑνὸς ἰδανικοῦ. Μυστηριωδῶς συναντᾶται εἰς τὴν ψυχὴν μας, κατὰ νόμους ὀρμεμφοῦτους, ἡ πλαστικὴ τάσις τοῦ βραχίονος καὶ ἡ φιλάνθρωπος τάσις τῆς χειρός, τὸ δάκρυ τὸ στίλβον εἰς τὸν κωνθὸν ὠραίου ὀφθαλμοῦ καὶ τὸ δάκρυ τὸ χυνόμενον ὑπὲρ τῆς συμφορᾶς. Εἶνε ἡ αὐτὴ ἐπιδοκιμασία, ἡ αὐτὴ εὐαρέσκεια ἐκ τῆς συμφωνίας τῆς ἐντυπώσεώς μας πρὸς ἓν, ἄγνωστον εἰς ἡμᾶς, πρότυπον ἰδεῶδες· διὰ τοῦτο ἡ πυρπάλησις τῆς ναυαρχίδος ὑπὸ τοῦ Κανάρη εἶνε ὑψηλὴ καὶ ὠραία, ὡς ὑπέροχον ποίημα, ἐν ᾧ ἐπὶ μιᾷς δειλῆς φυγῆς σκορπίζεται ἀνέφραστος ἀσχημία.

Σήμερον γνωρίζομεν ὅτι τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ ὠραῖον συγγενεῖται ὄχι μόνον ὡς πρὸς τὴν ἐπιδρασίν των, ὡς πρὸς τὴν συνταύτισίν των κατὰ τὸ τέρμα, ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὴν ἀφετηρίαν των.

Ἀπεδείχθη ὅτι ἡ πρώτη ἀφύπνισις τῆς τέχνης, ἡ πρώτη μωδιασμένη κίνησις τῶν ἀρχηγόνων πρὸς χορὸν καὶ πρὸς ἄσμα, — τὰ ὅποια, ἠωμένα, εἶνε ἡ πρώτη ἐκδήλωσις τῆς ἐν κινήσει τέχνης — εἶχε χαρακτῆρα κοινωνικῆς χρησιμότητος, ἐπεζητεῖ τὴν ὠφελίαν τῆς διατηρήσεως τοῦ εἶδους, ἦτο προπαρασκευὴ διὰ τὴν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ἐπιθεσιν καὶ τὴν ἀμυναν, σχολεῖον πολέμου, καὶ αὐτὰ δ' αἰ ἐπὶ τῶν λιθίνων ὄπλων γλυφαὶ ἐσχόπου τὸ χρήσιμον, ἐπεδίδωκον διὰ τῶν φοβερῶν μορφῶν νὰ ἐμπνεύσουν τρόμον εἰς τοὺς ἐχθρούς.

Ἐτι δὲ οἱ μεγάλοι ἀναμορφωταί, οἱ μεγάλοι ἀνατροπεῖς ἑνὸς ἀθλίου ἐνεστῶτος, οἱ μεγάλοι εὐεργεταὶ τῆς ἀνθρωπότητος, οἱ θελοντες νὰ κρημνίσουν ἐν οἰκοδόμημα σαθρὸν καὶ ν' ἀνεγείρουν ἐπ' αὐτοῦ ἐν ἄλλο ἢ ἀπλῶς ν' ἀποδιώξουν τὸν πόνον ἢ τὸ σκότος ἀπὸ τὴν ἀνθρωπότητα ἢ τὸ ἔθνος των καὶ νὰ παραγάγουν γενεάν καλλιτέραν, καὶ αὐτοὶ ἔχουν φαντασίαν δημιουργικὴν ἀνάλογον πρὸς τὴν καλλιτεχνικὴν. Ἐσχάτως ἐπλάσθη ὁ ὅρος ἐφευρετῆς ἐν ἠθικῇ περιλαμβάνων τοὺς μεγάλους μεταρρυθμιστάς, τοὺς μεγάλους φιλάνθρωπους, οἵτινες καὶ αὐτοὶ εἶνε μεταρρυθμισταί, ὅλους τοὺς ζητοῦντας νὰ ἐφαρμοσούν, νὰ ἐκτελέσουν ἐν κοινωνικῶν ἰδεῶδες, — ὅρος ἀποτελῶν ἀντίρροπον πρὸς τὸν ἀεφευρετὴν ἐν καλ-

λονῆ» τὸν περιλαμβάνοντα τοὺς καλλιτέχνους ἐν γενεῇ. «Ἐνεκα λόγων τοὺς ὁποίους ἀγνοοῦμεν, — λέγει ὁ Ριμπὴ ὀμιλῶν περὶ τῆς ἐξελίξεως τοῦ συναισθήματος τῆς συμπαθείας — ἀναλόγων πρὸς ἐκείνους, οἵτινες παράγουν ἓνα μέγαν ποιητὴν ἢ ἓνα μέγαν ζωγράφον, ἀναφαίνονται ἄνθρωποι ἀναμφισβητήτου ἠθικῆς ὑπεροχῆς, οἵτινες συναισθάνονται ὅ,τι ἄλλοι δὲν συναισθάνονται, ὅπως πράττει μέγας ποιητὴς ἐν σχέσει πρὸς τὸ πλῆθος».

Ἐν τῷ πνεύματι τούτῳ ὁ Γρηγόριος Μαρασλής δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῆ ὡς ἀπλοῦς πρόθυμος καταναλωτὴς χρημάτων, ὡς καλόψυχος καὶ ὀλίγον τι ἀμέριμνος κενωτῆς χρηματοκιβωτίου ὑπερπλήρους, ἀλλὰ μία ἐκ τῶν ὑπερόχων ψυχῶν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος. Ζῆ, ἀκμάζει, πλοῦτει ἐπὶ ξένου ἐδάφους· περιβάλλεται τὰ ὕψιστα ἀξιώματα, ἀτινα δύναται νὰ δώσῃ μία πόλις ὡς δήμαρχος τῆς Ὀδησσοῦ ἐξωραίζει τὴν πόλιν, ἰδρύει πάγκαλα φιλάνθρωπικὰ ἰδρύματα· εἰς συνουκίας ὀλοκλήρους ἐκτείνει ἐν ἐναγκαλισμῷ τὴν εὐμορφίαν καὶ τὴν καλωσύνην — πάντοτε ἔχει ὠραίαν τὴν κίνησιν ἢ φιλάνθρωπία τοῦ Μαρασλή —. Ἐν μέσῳ δὲ τῆς πλημμύρας ἐκείνης τῆς ἀγάπης καὶ τῆς τιμῆς, δὲν αὐτομολεῖ πρὸς ἔθνος μέγα, τὸ ὅποιον τὸν ἀξιοῖ ἰδικόν του, ἀλλ' ἡ ψυχὴ του τείνει πρὸς τὴν φυλὴν του τὴν γενέθλιον, τὸν καταλαμβάνει, νικητρία καὶ ἐμπνεύστρια, ἡ νοσταλγία τοῦ αἵματός του· καὶ ἀρχίζουν αἱ μερικαὶ ἢ κοινοτικαὶ εὐεργεσίαι· σχολεῖα καταρρέοντα τ' ἀνεγείρει· κλειστὰ τ' ἀνοίγει· ὅπου δὲν ὑπάρχουν τὰ ἰδρύει· σκορπίζει φῶς καὶ θερμότητα εἰς τὰ πνεύματα καὶ εἰς τὰς καρδίας· οἰκοδομεῖ ναοὺς· ἀναρτᾷ κώδωνας εἰς ἔρημα καὶ βωβὰ κωδωνοστάσια, προικίζει μὲ δυσκοπότητα, ἐξαπτέρυγα ἢ ἄμφια τὰς ἐκκλησίας· ἐξωραίζει τὴν προσευχὴν τῶν πιστῶν πρὸς τὸν Πλάστην. Οὐδεμία χεὶρ τεινομένη ἀποσύρεται κλειστή. Κατὰ μικρὸν τὸ ἰδεῶδες του εὐρύνεται, κρατύνεται εἰς ἔθνικόν, πανελλήνιον. Ἀληθῆς βασιλεὺς τῆς εὐποιίας διορίζει παρ' ἑαυτῷ ὑπουργὸν τῆς εὐποιίας, ἐρευνητὴν τῶν ἀναγκῶν τοῦ Γένους τοῦ Ἑλληνικοῦ.

Καὶ ἡ ἱστορικὴ μεγαλοδωρία τῆς «Ζωσιμαίας Ἀδελφότητος», ἥτις ἐσχόρπισε τόσο φῶς — ὑπὸ τὸ ὅποιον εἶδε τὸν ἑαυτὸν τῆς καὶ τὸν ἀνεγνώρισε καὶ τὸν ἐταλάνισεν ἡ ἑλληνικὴ ψυχὴ καὶ ἐκλαυσε καὶ συνήθροισεν ὄργην καὶ ὄρμην κατὰ τοῦ τυράννου — ἀναγεννᾶται· ἐπὶ ἔτη δὲ ἦδη ἡ ἔκδοσις τῶν ὠραίων τευχῶν τῆς Βιβλιοθήκης Μαρασλή μὲ τὸ ἐξώφυλλον τὸ τερπνόν, τὸν ὠραῖον

ὑπὸ χρόν χάρτην, τὸν εὐκρινῆ, τὸν θεραπευτικὸν τῶν ὀφθαλμῶν τύπον, ἐξακολουθεῖ μὲ τὴν ἡρεμον καὶ μεγαλοπρεπῆ κανονικότητα φυσικοῦ φαινομένου. Καὶ δὲν διασπείρονται μὲν ταῦτα «δωρεάν ἀνὰ μέσον τῶν εἰς παιδείαν ὀργάνων νέων Ἑλλήνων», ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου οὐδεὶς δισταγμὸς ρίπτει τὴν θλιβεράν σκιάν του ἐπὶ τοῦ φωτεινοῦ ἔργου· καὶ πεφροντισμένοι ἢ μᾶλλον πεφοβισμένοι ἐπιστολαὶ διὰ τὸ ἄδηλον τῆς δαπάνης, περὶ τῶν ὁποίων μὲ τόσην πικρίαν καὶ τόσην ἀγωνίαν ἔγραψεν ὁ Κοραῆς εἰς τὸν Ἀλέξανδρον Βασιλείου, δὲν γράφονται τῶρα· προσφυῶς δ' ἀρμόζεται ἐδῶ τὸ γαλλικὸν λόγιον «la manière de donner vaut mieux que ce qu'on donne».

Καὶ ἠνοίχθησαν οἱ θησαυροὶ τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος. Κ' ἔλαβον ζωὴν ἑλληνικὴν βιβλία τόσο σοφά, ἀνοίγοντα τόσο ὀρίζοντας, εὐρύνοντα τόσο τὸν κόσμον τῆς γνώσεως, ὥστε δύο τρία ἐξ αὐτῶν ἰσοδυναμοῦν πρὸς ἰδρύσιν Πανεστημίου. Βεβαίως τινὰ ἔχουσι στενωπὸς μονομερῆ χαρακτῆρα· τὸ Γένος δὲν θὰ λάβῃ κανένα φωτισμόν· τὸ φῶς των τὸ ἰσχυρὸν ὁμοιάζει πρὸς τοὺς λαμπτήρας τοὺς ἠλεκτρικοὺς τοὺς φωτίζοντας κενὰ δωμάτια. Ἄλλα ὅμως καίτοι ὑψηλὰ δὲν θὰ μείνουν ἀπρόσιτα. Ὁ Ρενὰν παρομοιάζει τὴν ἐπιστήμην μὲ καταρράκτην, τοῦ ὁποίου αἱ κορυφαὶ εἶνε εἰς ὑψηλὰς χιονισμένας κορυφάς, ὅπου δὲν εἰμποροῦν ν' ἀνθῆξουν οἱ πολλοί, ὁ ὁποῖος ὅμως διὰ μυριῶν ρυακίων φθάνει κάτω καὶ διανέμεται καὶ πλουτίζει καὶ εὐεργετεῖ. Οἱ λογογράφοι μας, οἱ ποιηταὶ μας θὰ φέρουν ἀπὸ τῶν ἀπρόσιτων κρυφῶν κορυφῶν εἰς τὰς πρασινὰς κοιλάδας κάτω, μὲ κελαρυσμοὺς διὰ μέσου ἀνθέων, τὰ νάματα, τὰ ὅποια ἀνέβλυσαν ἐκεῖ ἐπάνω.

Ἐπάρχουν βεβαίως καὶ ἔργα ἀνάξια τῆς «Βιβλιοθήκης», ἔργα ἀδιάφορα εἰς τοὺς ὀλίγους, ἀνωφελῆ εἰς τοὺς πολλούς, ἄχρηστα εἰς ὅλους. Ἄλλ' ἄς μὴ λησμονῶμεν ὅτι καὶ οἱ Ζωσιμαῖοι ἐξέδωσαν τὰ κατὰ μίμησιν τοῦ Πλουτάρχου «ἀρέσκοντα τοῖς φιλοσόφοις» Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρου «ὅπως ἐν δωρεάν διανέμοιντο τοῖς φιλομαθεῖς νέοις», διὰ τῶν ὁποίων ἀπεδεικνύετο, ἐν ὀνόματι Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, ὅτι ὁ ἥλιος κινεῖται καὶ ἡ γῆ ἴσταται, καὶ δι' ὁμοβροντίας ρητῶν ἐκεραινοβολεῖτο ὁ Κοπέρνικος.

Παράδοξος φαίνεται ἡ πλήμμυρα ἱστορικῶν ἔργων καὶ ἡ παντελής ἔλλειψις φιλοσοφικῶν, καλλιλογικῶν, ψυχολογικῶν, καλλιτεχνικῶν ἔργων. Πόσον χρησιμωτέρα ἱστοριῶν τιῶν θὰ ἦτο ἡ «Φιλοσοφία τῶν Ἑλλήνων» τοῦ Τσέλλερ, ἢ τόμοι τινὲς τοῦ Κοῦνο-Φίσερ, ἢ μία ἱστο-

ρία τῆς Τέχνης. Βραδύτατα καὶ μετὰ διετῆ προσδοκίαν εἰς τὸν ἀντιθάλαμον, ἠλευθερώθη τέλος καὶ ἦνοιξε δρόμον πρὸς τὰς ἑλληνικὰς ψυχὰς ἡ θαυμασία «Ἠθικὴ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων» τοῦ Λεοπόλδου Σμίτ, ὑπὸ καθάρσιν δὲ μένει, τίς οἶδε μετὰ ποῖα Ἀνάλεκτα καὶ ποίας κωμωδίας ἀναμένων σειράν, ὁ «Λαοκόων» τοῦ Λέσιγγ κατὰ μετάφρασιν τοῦ Προβελεγγίου. Ἄλλ' αἱ λιποψυχίαι αὗται, τῶν ὁποίων τινὲς εἶνε ἐνδόσεις εἰς ἰκεσίας, συναρπαγαὶ ἐξ ἐφόδου, αἱ κοπώσεις αὗται τοῦ ἔργου, εἰς τὰς ὁποίας ἡ ἰδέα ὑπετάχθη εἰς τὰ πρόσωπα, δὲν θὰ ἀνακόψωσι τὸν δρόμον του· θὰ ὑπερισχύσῃ πάντως, ὡς εἰς τινὰς ἀσθενεῖς, ἡ ῥωμαλέα φύσις του.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΖΩΗ

Διονυσίου Σολωμοῦ, Ἄπαντα τὰ Ἐδρισηδόμενα μετὰ προλόγου περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν ἔργων τοῦ ποιητοῦ, ὑπὸ Κωστῆ Παλαμᾶ. (Βιβλιοθήκη Μαρασλῆ).

Εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ βιβλίου ὑπάρχει ἡ προσωπογραφία τοῦ Σολωμοῦ, κατὰ σχεδιογράφημα τοῦ κ. Γ. Ἰακωβίδου. Τὸ σχεδιογράφημα τοῦτο εἶνε βελτιωμένη κάπως ἀντιγραφή ἐνὸς παλαιότερου, τὸ ὁποῖον ἐξετέλεσε χάριν τῆς «Ἑβδομάδος» ὁ Προσαλέντης, — ἀν δὲν ἀπατώμαι, — ἐπὶ τῇ βάσει ὠχρᾶς, ἐσθεσμένης φωτογραφίας, συμπληρωθείσης διὰ τῆς μνήμης καὶ πολὺ μᾶλλον διὰ τῆς φαντασίας τοῦ καλλιτέχνου. Ἄλλ' ὁ θέλων νὰ γνωρίσῃ πραγματικώτερον, ὀλιγώτερον ἐξιδανικευμένην τὴν μορφήν τοῦ ποιητοῦ, πρέπει νὰ προστρέξῃ εἰς τὴν παλαιὰν ἐκείνην φωτογραφίαν, — ἀντίτυπον τῆς ὁποίας φυλάττει ὡς κειμήλιον ὁ κ. Παλαμᾶς, — εἰς τὴν προτομήν, τὴν ἰδρυμένην ἐπὶ τοῦ τάφου του ἐν Ζακύνθῳ, καὶ εἰς μίαν ἐλαιογραφίαν, ἀνηρτημένην εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς ἐκεῖ Δημοσίας Βιβλιοθήκης.

Καὶ παρόμοιον συμβαίνει καὶ μετὰ τὸ ἔργον τοῦ Σολωμοῦ. Ὅπως αἱ δημοσιευθεῖσαι εἰκόνες μᾶς δίδουν τὴν φυσιογνωμίαν τοῦ ἀνθρώπου παρηλλαγμένην, οὕτω καὶ τὴν φυσιογνωμίαν τοῦ ποιητοῦ αἱ μέχρι τοῦδε ἐκδόσεις τῶν Ἀπάντων του.

Ἄλλως δὲ αἱ παροδικαί, αἱ ἐξωτερικαὶ αὗται ἀτέλεια οὐδόλως ἐλαττόνουν τὸ κάλλος τοῦ φιλανθρωπικοῦ ὁράματος τοῦ Μαρασλῆ. Ἡ ἐπινοιά του, ὡς ἡ πλατωνικὴ ἰδέα, «αὐτὸ τὸ καλόν, αὐτὸ τὸ ἀγαθόν», «οὐδαμῆ οὐδαμῶς ἀλλοίωσιν οὐδεμίαν ἐνδέχεται» ὑπὸ τῆς ἀτελείας τῆς ἐπιμέρει πραγματικότητος. Λάμπει μὲ ὄλον τῆς τὸ φῶς ἀπὸ τὰ ὑψηλά· διότι ἀπὸ τὰ ὑψηλὰ ἐκπορεύεται καὶ φωτίζει ἡ συμπάθεια τοῦ Μαρασλῆ. Εἶνε μία καὶ αὐτὴ ὑπέροχος ἐμπνευσις, ἥτις ἐκδηλοῦται ἄλλοτε μὲν ὡς εὐμορφία, ἄλλοτε δὲ ὡς κλωσύνη. Ὅπως ἡ ἠλιακὴ ἀκτίς κατερχομένη ἀπὸ τὰ ὑψηλὰ θλάται εἰς τὰς αἰσθήσεις μας ὡς φῶς συγχρόνως καὶ ὡς θερμότης.

A. Π. Κ.

Μὲ μόνην ἴσως τὴν διαφορὰν, ὅτι ἀν τὰ χαρακτηριστικὰ ἐκάλλυναν καὶ ἐξιδανικεύσαν οἱ καλλιτέχναι, οἱ ἐκδότες ὅμως, ἀκουσίως, διὰ τῆς βαναύσου ἀναμιξέως στίχων ξένων καὶ ταπεινῶν ἢ καὶ διὰ τῆς ἀβασανίστου παραθέσεως ὄλων τῶν παραλλαγῶν τοῦ ἰδίου στίχου, διὰ τῆς ἀπογυμνώσεως ταύτης τοῦ ἀποκρύφου μηχανισμοῦ τῆς ποιητικῆς σκέψεως, ἐνόθησαν τὸ ἔργον τοῦ ποιητοῦ ἢ ἀπεγύμνωσαν αὐτὸ τοῦ μυστηριώδους του γοήτρου. Ἡγωνίσθησαν μὲ ἄλλους λόγους νὰ φανῇ ἀσχημότερος ὁ ποιητής, ὅπως οἱ ζωγράφοι νὰ φανῇ ὠραιότερος ὁ ἀνθρώπος.

Ἐνθυμοῦμαι τὴν ἱερὰν ἀγανάκτησιν, ἡ ὁποία κατέλαβεν αἴφνης τὸν κερκυραῖον ποιητὴν Μαρτινέλλην, ὅταν ἔγινε κάποτε λόγος ἐμπρὸς του περὶ τῆς ἐκδόσεως τοῦ Σολωμοῦ ὑπὸ τοῦ Πολυλά. «Ἄν ἔβγαίνε ἀπὸ τὸν τάφον ὁ Σολωμὸς καὶ εἶδεν αὐτὸ τὸ βιβλίον, — ἐφώναξεν, — ἐπρεπε, γυιέ μου, νὰ πάρῃ ἓνα πιστόλι, καὶ ὅπου ἤθελε ἀπαντήσῃ τὸν Πολυλά, μπουμ! καὶ κάτου...» Ἄν δὲν θὰ ἔκαμνεν αὐτό, μού φαίνεται, ὅτι θάπεθνησκεν ἐκ νέου ἀπὸ τὴν στενοχωρίαν του. Δὲν εἰξυρῶ ὅμως, μήπως θὰ ἔφθανε καὶ μέχρι κακουρ-

γήματος, ἀν ἦτο δυνατόν νὰ ἰδῇ μερικὰς ἄλλας ἐκδόσεις τῶν Ἀπάντων του, διαπραχθείσας ἐν Ζακύνθῳ. Ἐπὶ τέλος, ἡ ἐκδοσις τοῦ μακαρίτου Πολυλά εἶνε ἐξόχως κριτικὴ, ἀποπνεῖ κατρείαν, ἔχει τὸν θαυμάσιον ἐκείνον πρόλογον, καὶ ἀνασχηματίζει μερικὰ ποιήματα ἀπὸ ὀλίγους στίχους, ὅπως ὁ Κυβιέρος τὰ μεγαθήρια ἀπὸ ὀλίγα ἀπολιθώματα. Ἄλλ' αἱ ἐκδόσεις τῆς Ζακύνθου, ἐν ᾧ δὲν παρουσιάζουν κανὲν ἀπὸ τὰ ἐξαγνιστικὰ ταῦτα, ἔχουν καὶ τὸ μέγιστον ἐλάττωμα νὰ περιλαμβάνουν ὡς ἔργα δῆθεν τοῦ Σολωμοῦ μετριώτατα στιχοῦργήματα, ποιητῶν ἀγνώστων, — φεῦ! ἡ Ἐπτάνησος εἶχε τόσους πολλούς! — καὶ νὰ καταστρέφουν διὰ συμπλοκῆς ξένων στίχων ἄλλα γνήσια ἀριστοτεχνήματα. Δὲν κατηγορῶ διὰ τοῦτο τοὺς ἐκδότες, ἐνοῶν κάλλιστα ὅτι τοὺς παρέσυρεν ὁ ὑπερβολικὸς ζήλος, ὁ πόθος νὰ μὴ παραλείψουν τίποτε ἐκ τῶν ἀποδομένων εἰς τὸν Σολωμόν. Ἄλλὰ, τὸ κατ' ἐμέ, καὶ ἀν ἐπιείθην, ὅτι τὸ «Ὀνειρον» εἶνε γνήσιον τέκνον τοῦ μεγάλου πατρός, δὲν θάπέβαλλα τὴν πεποιθήσιν ὅτι ἐξετράφη ὑπὸ κακῶν κηδεμόνων. Πολλὴ ὀξυδέρκεια καὶ ὀλίγη ἐργασία θὰ ἤρκει διὰ νὰ ξεχωρισθοῦν ὅλοι οἱ παρῆσαι στίχοι καὶ ὅλαι αἱ νόθοι διαστροφαί. Τὸ ἴδιον θὰ ἔλεγα διὰ τὸ τραγοῦδι τῆς «Ξανθούλας» καὶ διὰ τὸ ἔλεγειον τοῦ «Βοσκού». Νομίζω ὅμως, ὅτι μερικὰ ἄλλα θὰ τὰ ἐξωβέλιζε καθ' ὀλοκληρίαν ἡ κριτικὴ. Οὕτω, παραδείγματος χάριν, ἡ «Ἀνάμνησις» φαίνεται στιχοῦργημα γέροντος καὶ ἀπογοητευμένου ποιητοῦ· ἀλλ' εἶνε γνωστόν, ὅτι ὅταν ὁ Σολωμὸς εὗρίσκετο εἰς τοιαύτην ἡλικίαν καὶ εἰς τοιαύτην διάθεσιν, τὰ ποιήματά του δὲν εἶχαν πλέον τὴν νηπιώδη αὐτὴν μορφήν. Διὰ τοῦτο, καὶ τὸ χειρόγραφον ἀν ἔβλεπα, πάλιν θὰ ἐδυσκολευόμην νὰ πιστεύσω, ὅτι ἡ «Ἀνάμνησις» εἶνε ἀπὸ τὰ γνήσια.

Ἡ ἀνά χειρας ἐκδοσις τῆς Βιβλιοθήκης Μαρασλῆ δὲν εἶνε ἀπληλαγμένη τοῦ συμφυρμού, τῆς νοθείας καὶ τῆς ἀκαταστασίας τῶν προγενεστέρων. Ἐχει ὅμως καὶ τὰ πλεονεκτήματά της. Ἐκτὸς τῆς τυπογραφικῆς φιλοκαλίας, — διὰ ν' ἀρχίσω ἀπὸ τὰ μικρότερα, — τὰ ποιήματα διηρέθησαν μεθοδικῶς καὶ κατετάχθησαν, ὅσον ἦτο δυνατόν, χρονολογικῶς τῆς ὀρθογραφίας ἐπεμελήθη ὁ καθηγητὴς κ. Ν. Πολίτης, οὕτως ὥστε ὑπάρχει ὁμοιομορφία τουλάχιστον, ἀν ἔχει ἀκαδημαϊκὸν κῦρος, — ἀδύνατον ἄλλως τε, ἀφ' οὗ κάθε σοφὸς μας ἔχει καὶ τὸ ἰδικόν του ὀρθογραφικὸν σύστημα. — κοσμοῦν δὲ τὸ βιβλίον φωτοτυπία τῆς Δόξης τοῦ Γύζη, καὶ τεσσάρων ἀκόμη εἰκόνων τοῦ κ. Ἰακωβίδου, τὰς ὁποίας ἐφιλοτέχνησεν ὁ

διαπρεπὴς ζωγράφος εἰδικῶς χάριν τῆς ἐκδόσεως ταύτης, καὶ ἐκ τῶν ὁποίων ἡ «Ἀγνώριστη» μού φαίνεται ἡ ὠραιότερα. Ἄλλὰ τὸ κάλλιστον κόσμημα τοῦ τόμου εἶνε ὁ ἐκτενὴς πρόλογος τοῦ κ. Κωστῆ Παλαμᾶ.

Βεβαίως, ὁ κ. Παλαμᾶς, — ποιητὴς καὶ κριτικὸς ὑπέροχος, ἔχει μόνον θαυμαστὴς ἀλλὰ καὶ ἀπόστολος τοῦ Σολωμισμού, — ἦτο ὁ μόνος εἰδικὸς καὶ ὁ μόνος ἐνδεδειγμένος διὰ νὰ γράψῃ μίαν προεισαγωγικὴν μελέτην περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν ἔργων τοῦ Σολωμοῦ. Ἡ διεύθυνσις τῆς Βιβλιοθήκης Μαρασλῆ εἶχε πολλοὺς ἐνδοιασμούς διὰ τὸ ζήτημα τῆς γλώσσης, καὶ ἐδοκίμασε μάλιστα, ὡς ἠκούσαμεν, νὰ ἐπιβάλῃ εἰς τὸν κ. Παλαμᾶν νὰ γράψῃ τὸν πρόλογόν του εἰς τὴν καθαρῆσαν. Ἄλλ' ὁ κ. Παλαμᾶς ἀπήντησεν, ὅτι ἀρνείται ν' ἀναλάβῃ τὸ ἔργον, ἀν δὲν τῷ ἀφήσουν ἀπόλυτον ἐλευθερίαν εἰς τὴν γλώσσαν. «Κι' ἀνίσως δέ μου εἶχε ριζωθῆ σὸ νοῦ, — λέγει ὁ ἴδιος, — πῶς ὁ πειρὸς μας λόγος ἀνάγκη, ἀγάλια-ἀγάλια, ὅσο προβαίνει, νὰ μορφώνεται κατὰ τὴ γλώσσα τοῦ ποιητικοῦ, θὰ ἔδινε ἐδῶ ἀφορμὴν ἓνα ζανατύπωμα τῶν ἔργων τοῦ Σολωμοῦ γιὰ νὰ μου γεννηθῆ τέτοια γνώμη. Ἡ καθιερωμένη τῆς γραφῆς μας γλώσσα θὰ ἦτανε κατὰ παράτονον δίπλα στὴ φωνὴ τοῦ βγαίνει μὲς ἀπὸ τέτοιο βιβλίον κατὰ παράταίρο μετὰ τὴ μνήμη ἐκείνου, ποῦ μᾶς ἄφησε ἔς τὸ Διάλογο τῆ γλωσσικῆς διαθήκης του». Οὕτως, ἡ διεύθυνσις τῆς Βιβλιοθήκης εὗρεθῆ πρὸ τοῦ διλήμματος ἢ ν' ἀναθήσῃ εἰς ἀκαταλληλότερον τὸ ἔργον, ἢ νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὴν ἀπαίτησιν τοῦ κ. Παλαμᾶ· καί, — πράγμα, τὸ ὁποῖον τὴν ἐξαγνίζει ἴσως ἀπὸ πολλὰ ἀμαρτήματα, — ἐπροτίμησε τὸ δεύτερον.

Ὁ κ. Παλαμᾶς μετριόφρονεῖ ὅταν λέγῃ: «Ὅ, τι κάνω δὲν εἶνε τόσο κριτικὸς λόγος γιὰ τὸ τραγοῦδι τοῦ Σολωμοῦ· πέστε το καλλίτερα μιά συνοδεία τοῦ τραγοῦδιου ἀπάνω σὲ μιὰ κιθάρα ἀγάπης.» Ἄλλ' ἡ ἀγάπη αὐτῆ, ἡ τὸσον ἰσχυρὰ, καθοδηγεῖται ἀπὸ τὸ φῶς διανοίας ἐξόχως καλλιεργημένης καὶ φύσει κριτικῆς· καὶ αἱ σελίδες, αἱ προτασσόμεναι τῶν «Ἀπάντων», εἶνε ἀπὸ τὰς τελειότερας τεχνοκριτικὰς, αἱ ὁποῖαι ἐγράφησαν εἰς τὴν γλώσσαν μας. Μᾶς παρουσιάζουν μεγαλοπρεπῶς ἓνα Σολωμόν, ὁποῖος φαίνεται πράγματι ὅ, τι ἦτο. Ἐξαίρουν τὰ κυριώτερα σημεῖα ἐκ τοῦ βίου του, ὅσα ἐπέδρασαν ἐπὶ τὴν μόρφωσιν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς μεγαλοφυΐας του. Μᾶς δίδουν πλήρη εἰκόνα τῆς ἐξελιξέως του, ἀπὸ τῶν πρώτων νεανικῶν ἐμπνεύσεων, τῶν ζακυνθινῶν, μέχρι τῶν θαυμασίων ἐκείνων ἀποσπασμάτων, τῶν κερκυ-

ραϊκῶν, «ὅπου δὲν ἔχουν ὄνομα κ' ἔχουν περίσσια κάλλη». Μᾶς ἀποκαλύπτουν τὴν μέθοδον τῆς ἐργασίας, τὸν σκοπὸν πρὸς τὸν ὁποῖον ἀπέβλεπε, τὸ ἰδανικὸν πρὸς τὸ ὁποῖον ἦσαν ἐστραμμένα «πάντ' ἀνοιχτά, πάντ' ἄγρυπνα τὰ μάτια τῆς ψυχῆς του». Μᾶς ἐξηγοῦν τὸ μυστήριον καὶ μας δίδουν τὴν κλεῖδα τῆς βαθείας καὶ ὑψηλῆς ἀρμονίας τοῦ σολωμικοῦ ἄσματος, τῆς μουσικῆς ποῦ ποιεῖ τὴν ψυχὴν τοῦ ἐκλεκτοῦ καὶ τὴν χορταίνει ἀμέσως καὶ τέλος ἐκτιμοῦν τὴν γιγαντιαίαν καὶ ἀσύγκριτον ἐπίδρασιν, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἐπὶ τῆς συγχρόνου φιλολογίας ὁ Σολωμός. — Ὁ Δάντης αὐτὸς τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος.

Τὸ ἔργον δὲν ἦτο βέβαια εὐχερές. Τὸν ἥλιον Σολωμὸν περικαλύπτει νέφος, μυστήριον, τὸ ὁποῖον δὲν εἶνε τοῦ τυχόντος νὰ ἐξερευνηθῇ. Τὸ ἔργον του, καθὼς γνωρίζομεν, οὐδέποτε ἐφάνη πλήρες, καὶ ἴσως οὐδέποτε ἐγράφη. Καὶ αὐτὸς ὁ περιφνημὸς «Διάλογός» του, τὸ κήρυγμα τῆς φιλολογικῆς ἀναστάσεως, διεσώθη κολοβωμένος. Τὰ ἄρτια ποιήματά του δὲν εἶνε τὰ καλλίτερα, καὶ ἂν ἐξ αὐτῶν μόνον ἐκρίνετο ὁ Σολωμός, δὲν θὰ κατεῖχε τὴν κορυφὴν, εἰς τὴν ὁποίαν τὸν ἀναβιβάζουν τὰ ἄλλα, τὰ συντρίμματα, τὰ ἀποσπάσματα τοῦ Λάμπρου, τοῦ Κορητικοῦ, τῶν Ἐλευθέρων Πολιορκημένων, τοῦ Πρόφουρα. Ἀπομένει δὲ ζήτημα ἀκόμη, ἂν τὰποσπάσματα ταῦτα εἶνε ἐρείπια μνημείων καταστραφέντων, ἢ ἀπλῶς θεμέλια καὶ τεμάχια λαξευτοῦ μαρμάρου, τὰ ὁποῖα οὐδέποτε ἀπέτέλεσαν ἐν ὅλῳ. Τὸ κατ' ἐμὲ, θὰ ἔκλινα μᾶλλον νὰ παραδεχθῶ τὴν δευτέραν ταύτην ὑπόθεσιν. Ἡ ἰδέα ὅτι ὁ ποιητής, ἐν στιγμῇ ἀπογοητεύσεως, κατέστρεψε τὰ χειρόγραφα τῶν τελειωμένων του ἀριστουργημάτων, διαφυλάξας μόνον τὰ σχεδιάσματα, μοῦ φαίνεται παράλογος μῦθος δὲ αὐτόχρημα, ὀφειλόμενος εἰς τὴν φαντασίαν ὄνειροπόλων θαυμαστῶν, τὸ ὅτι ὁ ἀδελφός του, ἀπὸ κληρονομικὴν ἀντιζηλίαν, ἔστειλεν ἄνθρωπον εἰς τὴν Κέρκυραν, ὁ ὁποῖος τὰ ἔκαυσε! Τὸ πιθανώτερον εἶνε ὅτι ὁ Σολωμός, ἕνεκα τῶν τελευταίων του πικριῶν, χάσας τὴν γαλήνην τῆς ψυχῆς, δὲν εἶχε πλέον τὴν ὑπομο-

νὴν ἴσην πρὸς τὴν ἐμπνευσιν, διὰ νάποτελειῶν ὅ,τι ἐσχεδιάζεν. Καὶ αὐτὸ ἀκόμη τὸ πλῆθος τῶν παραλλαγῶν, αἱ ὁποῖαι διεσώθησαν, ἂν ἀφ' ἑνὸς μαρτυρῇ τὴν φλογερὰν καὶ εὐσυνείδητον θήραν τοῦ τελείου εἰς πᾶσαν λεπτομέρειαν, ἀλλὰ φανερόντι ἀκόμη καὶ τὴν ψυχικὴν κατάστασιν τοῦ ποιητοῦ, ὁ ὁποῖος κατεῖχετο ἀπὸ κάποιαν παθολογικὴν σχεδὸν ἀμφιβολίαν, ἀπὸ μίαν ἀσθένειαν θελήσεως, — ἀποτέλεσμα ἴσως τοῦ ἀλκοολισμοῦ. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του, τῶνόντι, ὁ Σολωμός κατελήθη ἀπὸ τὸ πάθος τοῦτο, καὶ ἐπινε μάλιστα τόσον δυνατὰ, ὥστε κάποτε, πρὸς τὸν ὑπηρετὴν ποτοπωλείου, ὁ ὁποῖος ἠτοιμάζετο νὰ προσθέσῃ νερὸν εἰς τὸ ἀψίνθιον του, ἐφώναξε μὲ θυμὸν: «Saraceno, che fa?».

Ἀλήθεια, εἶνε ὦραῖον τὸ θνεῖρον, τὸ ὁποῖον τρέφουν μερικοὶ θαυμασταὶ τοῦ μεγίστου τῶν ποιητῶν μας, — ἀκόμη καὶ ὁ κ. Παλαμάς, ἀκόμη ἴσως καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος, — ὅτι θὰ ἐξυπνήσωμεν μίαν ὦραῖαν αὐγὴν μετὰ τὴν εὐφρόσυνον ἀγγελίαν, ὅτι εὐρέθησαν τὰ χαμένα χειρόγραφα τοῦ Σολωμοῦ. . . Φαίνεται ὅμως, ὅτι καὶ αὐτὸ θὰ εἶνε ἀπὸ τὰ ὄνειρα, τὰ ὁποῖα οὐδέποτε πραγματοποιοῦνται! Τῷ 1886 ἀνευρέθη ἐν μικρῶν ποιήματι τοῦ Σολωμοῦ «Στὸ θάνατο τῆς μικρῆς ἀνεψιάς» γραμμένον ὀπισθεν τῆς εἰκόνας τῆς. Ἦτο τὸ μόνον θαῦμα, τὸ ὁποῖον ἐσημειώθη ἀπὸ τοῦ θανάτου του, κανὲν ὅμοιον ἴσως εἴμπορεῖ νὰ ἐπαναληφθῇ, ὄχι ὅμως καὶ μεγαλειότερον. Ἀλλὰ πρὸς τί τάχα; Μήπως ὁ Σολωμός ὅσος φαίνεται ἢ ὅσος διαφαίνεται, ὅσος ὑπῆρξεν, ὅσος διεσώθη, δὲν εἶνε μέγας; Ὁ γίγας καὶ ἀκρωτηριασμένος, γίγας εἶνε. Ποῖος ἄλλος ἐκ τῶν συγχρόνων ποιητῶν, ὅσοι εἰργάσθησαν μετὰ ὑπομονὴν καὶ ἐτελείωσαν τὰ ἔργα των καὶ ἐσώρυσαν τόμους ἐπὶ τόμων, ποῖος ἀνῆλθεν εἰς τὸ ὕψος ἐνὸς Σολωμοῦ, καὶ ποῖος εἶχε τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἀναμορφωτοῦ τούτου; «Κάθε φορὰ ποῦ σημειώνεται ἐπὶ τῆς Σκέψης μας κάτι τι φωτεινόν, — συγκεφαλαίωνει θαυμάσια ὁ κ. Παλαμάς, — κάθε ποῦ δοκιμάζεται γενναῖο βῆμα πρὸς τὰ ἔμπροσ, τὸ φῶς ἔρχεται καὶ τὸ βῆμα γίνεται μετὰ τὸ σύνθημα Σολωμός».

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

Η ΒΟΥΛΗ

Υπάρχουν ἄφικτοι ὠρισμένων ἐτησίων γεγονότων, αἱ ὁποῖαι μᾶς ἀναποδογυρίζουν κυριολεκτικῶς τὴν ζωὴν. Ἡ ἀφικία τοῦ χειμῶνος, τῶν 3.000 φοιτητικῶν νεοτήτων, τῶν Ρουμάνων ἢ τῆς Ρεζάν, δὲν εἶνε τίποτε, ἀπολύτως τίποτε. Ἡ ἀφικία τῆς βουλευτικῆς συνόδου εἶνε ἀνατροπὴ τῶν ὄλων. Ἀνοίγει ἡ Βουλὴ.

Αὐτὰ αἱ δύο λέξεις σημαίνουν ὅτι ἕκαστος ἐξ ἡμῶν εἶτε πολιτευόμενος εἶνε, εἶτε ψηφοφοροῦν κορυφισμένον αὐτόματον, εἶτε λόγιος, εἶτε ἱεροδιάκονος, εἶτε διαβάτης τῆς ὁδοῦ Σταδίου, ἀρχίζει νὰ ζῆ μίαν ζωὴν διαφορετικὴν. Καὶ γνωρίζετε ποῖαν. Τὴν πολιτικὴν ζωὴν, ἢ ὁποῖα μετὰ τὸ ἀνοιγμὰ τῆς Βουλῆς ῥεεῖ εἰς τὰς φλέβας, κινεῖ τὰ νεῦρα, κάμνει κατοχὴν εἰς τὰ τρία τέταρτα τῆς χώρας καὶ τοῦ πολίτου. Κατὰ τὰ τρία τέταρτα ἀπὸ σήμερον εἴσθε ἄνθρωποι ἐνδιαφερόμενοι διὰ τὰς ψηφοφορίας, τοὺς λόγους καὶ τὴν ἀπαρτίαν τῆς Βουλῆς. Μὴν εἰπῆτε:

— Ἐγὼ εἶμαι ἀνεξάρτητος.

Δὲν εἴσθε, κύριε. Ἀνεξάρτητος δὲν ὑπάρχει εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ὅλα εἰς τὸν τόπον αὐτὸν χορεύουν ἓνα ρυθμὸν ἐξαρτήσεως, τόσον σοφόν, τόσον τακτικόν, ὥστε ἂν θελήσετε νὰ με πείσετε ὅτι ἡ Βουλὴ ὅς εἶνε ξένον πρῶγμα, θὰ κινδυνεύσετε νὰ πάθετε ὅ,τι καὶ οἱ θεόπληκτοι οἱ λέγοντες ὅτι τὸ πλανητικὸν σύστημα κινεῖται ἐπὶ τῶν μυστηριωδῶν γραμμάτων τοῦ νόμου τῆς Μετχισεδέκ.

Χωρὶς νὰ τὸ θέλετε εἴσθε περισσότερον πολιτικὸς ἄνθρωπος παρὰ κοινωνικὸς καὶ ἀστικός. Ἡ Βουλὴ κρατεῖ τὸν κόμβον εἰς τὸν ὁποῖον κινεῖται ἕνα νεῦρόν μας — τὸ ὀλιγώτερον ἐν. Ἐχομεν πάντως ἓνα πόθον ἐκεῖ. Ἄν ὄχι πόθον, ἔχομεν μίαν περιέργειαν. Μίαν περιέργειαν — ἰδοὺ ὅτι ἐφθάσαμεν εἰς τὸ προκείμενον. Εἴσθε λοιπὸν ἀνεξάρτητος; Ὁχι.

Ὅσοι ἀναζητοῦν τὴν ἰθαγενῆ ἑλληνικὴν ζωὴν εἰς τὸ χρῶμα ἐνὸς τάπητος, ἢ εἰς μίαν μορφήν ἢ εἰς ἓν βιομηχανικὸν χειροτέχνημα ἢ εἰς ἓν τραγῶδι, φυσικὰ θὰ ἐφρόντιζαν νὰ γνωρίσουν τὴν Βουλὴν τῶν Ἑλλήνων, εἰς τὴν ὁποίαν αἱ ἐπαρχίαι στέλλουν μαζὶ μετὰ τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ πολιτικοῦ τῶν φρονήματος καὶ χιλίας ἄλλας ἀντιπροσωπείας τοῦ χαρακτῆρός των, τοῦ ἠθους των, τῆς προφορᾶς των ἀκόμη. Τὸ νὰ γνωρίσῃ

ἀπλῶς κανεὶς αὐτὸ τὸ νυκτόβιον κράτος, ἀπαιτεῖ μελέτην. Μετὰ δέκα ἐπισκέψεις εἰς τὸ θεωρεῖον, τριδόμενοι εἰς τὸ γάσον ἐνὸς παπῆ ἢ εἰς τὴν φουστανέλλαν ἐνὸς ἐπαρχιώτου, ἀδύνατον νὰ ἐννοήσετε τὸ μυστήριον τοῦ ρυθμοῦ, ὁ ὁποῖος κινεῖ τὴν γλῶσσαν τοῦ ῥήτορος, τὸν κώδωνα, τὰ βλέφαρα τοῦ ὑπνώττοντος, τὴν γάβδον τοῦ ἐφορμῶντος, τὴν χεῖρα τοῦ ψηφοφοροῦντος. Ἡ Βουλὴ ἔχει νόμους, μετὰ τοὺς ὁποῖους κινεῖται, καὶ νόμοι δὲν εἶνε ὁ κανονισμὸς τῆς. Αὐτὸς εἶνε ἐπιφάνεια. Τὴν κινοῦν οἱ μυστικοὶ νόμοι, οἱ ὁποῖοι δὲν βλέπουν τὸ φῶς, ἀλλ' εἶνε τόσον τέλει, ὥστε βεβαίως ὁ μυστικὸς νομοθέτης ἦτο μεγαλοφυΐα, καὶ νομοθέτης ἦτο ἡ Ἀνάγκη, τῆς ὁποίας τὰ ἔργα εἶνε πάντοτε μεγάλα.

Θίξατε ἓνα ἀπὸ τοὺς σφοδροὺς σφυγμοὺς τοῦ πυρετοῦ τῆς, τὴν στιγμὴν τῆς ἐνστάσεως ἀπαρτίας λόγου χάριν, καὶ ἀμέσως ἀποκαλύπτεται ἓνας πληθυσμὸς μοχλῶν λειτουργούντων ὀπισθεν τοῦ φωτός τῆς αἰθούσης. Γνωρίζετε τὸ τραπεζάκι τῆς ἀπαρτίας; Ἴδου ἐν ἄψυχον, ὅπως καὶ ὁ κώδων, τὸ ὁποῖον ἐξασκεῖ συνταγματικὴν λειτουργίαν. Εἰς τὸ πτωχὸν αὐτὸ μελανοδαμμένον σανιδίον τραπεζάκι, τὸ ὑψούμενον μετὰ ἀραιοπρέπειαν Δελφικοῦ τρίποδος — διότι εἶνε τόσον παλαιὸν ὥστε δὲν μένει πάντοτε τετράπουν — εἰς τὸ τραπεζάκι ἐκεῖνο, εἰς ἓν μολυβδοκόνδυλον, τὸ ὁποῖον κινεῖται ἐπ' αὐτοῦ, εἰς τὴν χεῖρα ποῦ κινεῖ μηχανικῶς τὸ μολυβδοκόνδυλον, στηρίζεται ὅλη ἡ πολιτικὴ κατάστασις τῆς χώρας. Μετὰ ἐν λάθος τοῦ μολυβδοκονδύλου εἰς τὸ τραπεζάκι, ἡ κυβερνήσις πίπτει. Τὸ μολυβδοκόνδυλον λαμβάνει σημειῶσιν ὄλων τῶν μερῶν, δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν καὶ ἀποκρούφων, εἰς τὰ ὁποῖα πηγαίνουν οἱ ἀναχωροῦντες ἀπὸ τὴν συνεδριάσιν βουλευταί.

— Εἰς τὸ ξενοδοχεῖον. Λέγει ὁ βουλευτής.

Τὸ τραπεζάκι λαμβάνει σημειῶσιν. Ὁ βουλευτής φεύγει, ὑποχρεωμένος νὰ εἶνε ἐκεῖ ὅπου ἐδύλωσεν ὅτι θὰ εἶνε, μόλις ζητηθῇ.

— Εἰς τὸ καφενεῖον. Λέγει ὁ ἄλλος.

— Εἰς τοῦ κ. Ε.

— Εἰς τῆς κ. Π.

— Εἰς τὸν χορὸν τοῦ κ. Φ.

— Εἰς τὴν ὄπερα! θὰ εἰπῇ ἀσφαλῶς ὁ Ἑπτανήσιος βουλευτής.

Καί έρχεται μετ' ὀλίγον ἡ στιγμή, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐφαρμόζονται ὅλαι αἱ λεπτομερεῖς καὶ αὐθάδεις σημειώσεις. Ἐγείνουν ἐνστάσις ἀπαρτίας. Τὰ ἀμάξια ἀφοῦ ἔκαμαν κύκλους μυστηριώδεις καὶ ἀστραπιαίας ταχύτητος μέσα εἰς τὴν νύκτα, ἀρπάζουν τὸν βουλευτὴν ἀπὸ τὴν γλυκύτεραν νόταν τῆς ὄπερας, ἀπὸ τὸν γοργότερον κύκλον ἐνὸς βάλς, ὁ ὁποῖος ἔμεινεν ἡμικύκλιον, ἀπὸ τὸ ρόφημα τοῦ καφέ, ὁ ὁποῖος ἔμεινε μὲς εἰς τὸ φλυτζάνι, πάντοτε ἀπὸ τὸν ἀφρόν τῆς ἀπολαύσεως. Εἶνε μία θηριώδης δουλεία τοῦ ἀτόμου εἰς τὸ ἀξίωμα. Τὰ ἀμάξια φθάνοντα εἰς τὸν περιβόλον τῆς Βουλῆς μετ' ἄσθμα ἀρματοδρομίας, κουβαλοῦν ἀριθμούς. Ἐφθασεν ἡ στιγμή κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ βουλευτὴς εἶνε ψηφίον, τὸ ὅποιον προστιθέμενον εἰς τὸ ἄλλο, εἶνε τὸν ἄλλον βουλευτὴν, συντελεῖ εἰς τὸ νὰ σχηματισθῇ ὁ ἀριθμὸς 140 ἢ 150 — ἡ ἰσχύς τῆς κυβερνήσεως, ἡ ὀρθότης τοῦ νομοσχεδίου, ἡ διατήρησις τοῦ καθεστώτος. Τότε ἀκούονται τὰ «ναὶ» ἢ τὰ «ὄχι», τὸ ὁποῖον δὲν ἀπαιτεῖ οὔτε ἔχει δικαιολογίαν, καὶ ὅλος ὁ ὄγκος τοῦ συνταγματικοῦ πολιτεύματος μετὰ τὰς θεωρίας καὶ τὰς ἐμπειρίας του, εἶνε ἡ ἀπλή πρώτη πράξις ἐκ τῶν τεσσάρων τῆς ἀριθμητικῆς.

Θὰ ἠθέλα νὰ σὰς μεταδώσω ὀλίγη μουσικὴν ἀπὸ τὸν ἦχον τοῦ κώδωνος, τοῦ μεγάλου αὐτοῦ ρυθμωτοῦ τῶν συνεδριάσεων, τὸν ὁποῖον τὸ πολιτεῖμα προέβλεψε τόσον βαρὺν ὥστε κτυπῶν νὰ κυριαρχῇ πάσης κραυγῆς. Νὰ σὰς μεταδώσω ὀλίγον φῶς, ἀπὸ τὸ λευκὸν ἐκεῖνο καὶ περιλουστικὸν τὸ ὁποῖον χύνεται ἀπὸ νυσταλέως λαμπτήρας, βλέποντας ὡς ὄμματα ἀποροῦντα, τὴν μεταμεσονύκτιον συνεδριάσιν, ἐν μέσω βουλευτῶν ξαπλωμένων ὡς ἐνδύματα εἰς τὸν γλυκὺν ὕπνον ἐπὶ τῶν ἐδωλίων, καθ' ἣν στιγμήν ῥόγχοι διακόπτουν τὰς διαμαρτυρίας ἐνὸς ἀγορευόντος ἐρήμην. Νὰ σὰς παραστήσω ποῖος σπουδαῖος παράγων τοῦ κοινοβουλευτικοῦ πολιτεύματος εἶνε τὸ ἄφρον μῦθρον τοῦ σαλεπιτζῆ εἰς τὰς πανγυχίδας, καὶ νὰ σὰς μεταδώσω κρότον μασηματος κουλουριῶν εἰς τὸν διάδρομον κατόπιν

μασηματος θεωριῶν εἰς τὸ βῆμα. Νὰ σὰς κάμω τὸ σκιαγράμμα βουλευτοῦ ἐμπόρου, βουλευτοῦ κωλυσιεργοῦ, βουλευτοῦ ὁ ὁποῖος κατὰ λάθος ἔγεινε βουλευτὴς καὶ εἶνε ὅλος ἀπορία πῶς εἰσῆλθεν ἐκεῖ, βουλευτοῦ ῥήτορος, βουλευτοῦ πατριώτου — ἐδῶ θὰ εἰρεθῶ κάπως εἰς δύσκολον θέσιν — βουλευτοῦ ἐπιφανοῦς, βουλευτοῦ χιονομοριστοῦ, βουλευτοῦ ὀμιλοῦντος εἰς τὸ βῆμα ὅπως καὶ εἰς τὸ καφενεῖον τῆς πατρίδος του, βουλευτοῦ παλληκαρῶ καὶ βουλευτοῦ Γραικύλου. Ἄλλ' ὅλη αὐτὴ ἡ κατάφωτος ἀπὸ τὸν ἠλεκτρικὸν γλόμπον νυκτερινὴ ποίησις θὰ καταστραφῇ ἀπὸ μίαν περιγραφὴν, περὶ τοῦ δυνατοῦ τῆς ὁποίας εἶμαι τελείως ἀπλησιζόμενος.

— Καὶ ἡ ῥητορικὴ τῆς Βουλῆς ;

Θὰ με ἐρωτήσετε.

Fuit. Ὅσον ξεφυλλίζει κανεὶς τὰ παλαιὰ πρακτικὰ τῆς Συνελεύσεως καὶ τῆς Βουλῆς, βλέπει ὅτι ἀπομακρυνόμεθα ὅλον ἐκ μίαν ἀριότητα πολιτικοῦ λόγου, ἀπὸ μίαν περιωπὴν σκέψεως, ἀπὸ μίαν ἐμβρίθειαν, ἢ ὁποία ἐφωνογραφῆθη εἰς τὰς σελίδας ἐκεῖνας.

— Καὶ τὸ χιούμορ ;

Ἄ! αὐτὸ ὑπάρχει καὶ σήμερον, διότι εἶνε ἀπὸ τὰ μὴ ἀποθνήσκοντα κύτταρα τοῦ ἑλληνικοῦ ὄργανισμοῦ. Ἄλλὰ μὴ νομίζετε ὅτι θὰ φθάσῃ ποτὲ τὸ σημερινὸν χιούμορ τῆς Βουλῆς εἰς τὸ μέθυ ἐκεῖνο, μετὰ τὸ ὁποῖον ἠνθίζεν ἡ παλαιὰ διαλεκτικὴ ῥητορικὴ τοῦ κοινοβουλίου, ὁ λόγος τοῦ Κοκκίνου καὶ τοῦ Καλλιγᾶ. Ἀνέφερα τὸν πρῶτον, διότι αὐτὸς ἀπεκροστέλλωσε τὸ κοινοβουλευτικὸν χιούμορ εἰς μίαν εὐφυολογίαν, περὶ τῆς ὁποίας ὀμιλεῖ ἀκόμη ἡ νέα γενεά. Τὴν ἐνθυμοῦνται βεβαίως οἱ γερωντότεροι. Ἐπρόκειτο περὶ τοῦ βουλευτοῦ Ε., γνωστοῦ καταπατητοῦ ἀργῶν, καὶ ὁ Κόκκινος εἰς μίαν συζήτησιν περὶ τῶν πόθων τοῦ Ἑλληνισμοῦ, εἶπε :

— Τί συζητεῖτε περὶ πολέμων; Δώσατε εἰς τὸν κ. Ε. ἓνα χωράφι ἐπὶ τῶν συνόρων καὶ αὐτὸς μετὰ τὴν γνωστὴν του μέθοδον θὰ ἐπεκτείνῃ τὸ ἑλληνικὸν ἔδαφος ἕως τὴν Κωσταντινούπολιν.

ΧΑΡΗΣ ΗΜΕΡΙΝΟΣ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΕΧΟΥΝ ἀρὰ γε τὴν ὑποχρέωσιν ὅσοι γράφουν εἰς ἕνα περιοδικὰ περὶ τῆς συγχρόνου ἑλληνικῆς φιλολογίας νὰ λαμβάνουν ὑπ' ὄψιν καὶ τὴν πραγματικότητα; Φαίνεται ὅτι ὁ κ. Ίούλιος Ἐσσλιν, ὅπως ἀποδεικνύει ἡ *Νεοελληνικὴ τοῦ Ἐπιστολῆ*, τὴν ὁποίαν

δημοσιεύει εἰς τὸ προτελευταῖον φύλλον τῆς γερμανικῆς «Φιλολογικῆς Πηγοῦς», δὲν εἶνε τῆς γνώμης ταύτης. Περιοδικὰ δηλώσαντα μετὰ περισσὴν εὐκρίνειαν καὶ ἀποκαρτέρησιν ὅτι ὑποστέλλουν τὴν σημαντικὴν τοῦ προγράμματος των, μεταβαλλόμενα εἰς ἀνάγνωσμα τῶν πολλῶν, ὁ κ. Ἐσσλιν τὰ φαντάζεται ἐξακολουθοῦντα ν' ἀγωνίζονται ὑπὲρ ὀρισμένων ἀρχῶν. Συρραφὰς ἀρθρῶν περὶ γερμανῶν ζωγράφων προερχομένων παρ' ἐκεῖνων εἰς τοὺς ὁποίους στρέφονται ὅλαι αἱ συμπάθειαι του, τὰς κρίνει ἀξίας μνείας, πρωτοτόπους δὲ ἐργασίας τὰς ἀποσιωπᾷ, μεταξὺ ἄλλων καὶ τὸ θαυμάσιον περὶ Μπαϊκλιν ἀρθρον τοῦ οὐχὶ ἀγνωστοῦ εἰς αὐτὸν Ἐρνστ Χάρτ, τὸ δημοσιευθὲν

ἔπειτα καὶ εἰς ἀμερικανικὸν περιοδικὸν πρώτης τάξεως. Εἰς πᾶσαν ἄλλην προσπάθειαν ἔχει κλειστούς τοὺς ὀφθαλμούς, τὰ δὲ εὐχάριστα ὀνόματα τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας τὰ φαντάζεται ἐκεῖ ὅπου ἡ θορυβοποδὴ θρασυτῆς ἐσκόρπισεν ὡς μίασμα περὶ ἐαυτῆς τὴν ἐρημίαν.

Η ΧΕΙΡΑΦΕΤΗΣΙΣ. Πολὺς λόγος ἔγεινεν ὅπως καθορισθῇ τὸ εἶδος τῆς νέας κωμωδίας τοῦ Σουρή. Ἄλλ' ὁ Σουρὴς τοῦ ὁποῖου ὀλόκληρον τὸ σατυρικὸν ἔργον εἶνε μία αὐθιπαρξία, ἐδικαιοῦτο ἴσως νὰ παραμελήσῃ καὶ μερικὸς σκηνοκὸς νόμος, εἰσερχόμενος εἰς τὸ θέατρον μετὰ τὰς διαθέσεις τὰς ὁποίας εἶχε. Ἄν ἐγένετο ἡ ὄχι τοῦτο, δὲν ἐνδιαφέρει βεβαίως τοὺς ἀκροατὰς τῆς «Χειραφετήσεως». Ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἐπεδίωξεν ὁ ποιητὴς, ἀναριθμῶν ἐπὶ σκηνῆς θέματα ἐξαντληθὲν καὶ ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἐπιγραμματικοὺς τῆς ἀρχαιότητος, εἶνε ἡ τοπικὴ καὶ ἐντὸς τῆς ἐποχῆς μας σάτυρα, τῆς ὁποίας ποιητικὸς ἀντιπρόσωπος εἶνε πάντοτε ὁ Σουρὴς. Πραγματικῶς ἡ κωμωδία ἀνῆλθεν εἰς τὴν σκηνὴν ὀπλισμένη μετὰ τὸν στιλπνότερον ἐκείνου χάλυθα τοῦ στίχου τοῦ Σουρή, ὁ ὁποῖος σφραγίζει τὰς παροδικὰς φράσεις τῆς ἡμέρας μετὰ διάρκειαν, ὁ ὁποῖος δύναται νὰ χρυσοδέσῃ καὶ νὰ σώσῃ καὶ τὴν κοινοτοπίαν ἀκόμη ἐντὸς τῶν στερεῶν του ρυθμῶν. Ὁ ἀκροατὴς τῆς «Χειραφετήσεως» ἀπολαμβάνει ἀπὸ ἀρχῆς μέχρι τέλους ἓνα γενναῖον, πλατὺν καὶ ἀβίαστον δεκαπεντασύλλαβον, ὁ ὁποῖος πλειστάκις ἔχει τὴν φυσικότητα καὶ τὴν ἐλευθερίαν πεζοῦ διαλόγου. Μόνον ἐκεῖ ὅπου συνεπίεσθη τὸ πλάτος τοῦ στίχου, εἰς τὰ στενωπέτρα χορικῶν, τὸ ἀκουσμα εἶνε μονότονον. Τὰ χορικὰ τῆς «Χειραφετήσεως», τὰ ὁποία τόσον ἐστενωχώρησαν τὴν ἀπαγγέλλουσαν αὐτὰ ἀρχηγὸν τοῦ χοροῦ, ἠδύνατο νὰ λείψουν χωρὶς νὰ βλασθῇ τὸ ἔργον, διότι εἶνε μόνον εἰς νεκρὸς τύπος τῆς ἀρχαίας κωμωδίας. Καὶ εἰς αὐτὴν τὴν παράβασιν, διὰ τῆς ὁποίας ὁ ποιητὴς ὀμιλεῖ πρὸς τὸ κοινόν, παρετηρήθη ἡ αὐτὴ μονοτονία. Ἡ παράβασις δὲν εἶνε καθόλου εὐτυχὲς μέρος τῆς κωμωδίας. Περιέργως δὲ ἀναχρονισμός, ἀναδίδων ὁσμήν παλαιότητος, μᾶς φαίνεται αἰς ἀνάμειξις τῆς Μαντάμ-Ἄθραλ εἰς τοὺς στίχους, ἡρωϊδὸς τῆς μόδας μὴ ὑπαρχούσης σήμερον καὶ ἀποσπασθείσης πρὸ καιροῦ ἀπὸ τὴν Ἀθηναϊκὴν ζωὴν.

Ἐκ τῆς συγχρόνου Ἀθηναϊκῆς ζωῆς, ὁ ποιητὴς συνέλεξε πράγματι εἰς τὴν κωμωδίαν του ὅλα τὰ στοιχεῖα διὰ τῶν ὁποίων ἡ σάτυρα καθίσταται τοπικὴ καὶ εἰσέρχεται εἰς τὴν ἐποχὴν μας. Ὑπάρχουν στίχοι τῆς «Χειραφετήσεως», διὰ τῶν ὁποίων αἰσθανόμεθα νυγμούς ἰσχυροὺς ὅλοι οἱ σύγχρονοι. Στίχοι δίδοντες κτυπήματα κατὰ τῆς πολιτείας καὶ κατὰ τῆς κοινωνίας. Τοῦτο ἀποτελεῖ τὴν ζωὴν τοῦ ἔργου, καὶ ἐκεῖ εὐρίσκεται εἰς τὸ στοιχεῖόν του ὁ Σουρὴς. Ἐν ἀπὸ τὰ ὑπαιότερα τῆς «Χειραφετήσεως» εἶνε αἱ ἐνστάσεις, τὰς ὁποίας φέρουν αἱ ὑπουργεῖαι πρὸς τὴν κυρίαν Κορδορομπῆ περὶ τὸν λόγον διὰ τοὺς ὁποίους οἱ ἀπομακρυνθέντες ἄνδρες πρέπει νὰ ἀνακληθῶν πλησίον των. Εἰς πλείστους στίχους ἀναπηδᾷ ἡ τόσον γνώρισμός μας σαρκαστικὴ θαιπεῖα τοῦ Σουρή, μᾶς φαίνεται τὸ ἄβρον ἐκεῖνο χειρόκτιον ὑπὸ τὸ ὁποῖον ὑπάρχει χεῖρ ἡδέως ραπίζουσα. Ὑπάρχουν καὶ στίχοι ἀποκτήσαντες ἀσφαλῶς δικαίωμα διαρκείας. Θὰ ἦσαν δὲ τὰ δικαιώματα ταῦτα τοῦ ἔργου περισσώτερα, ἂν ὁ ποιητὴς δὲν ἐχρησιμοποίησε εἰς τὴν κωμωδίαν του

καὶ τὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα τοῦ θέματος, τὰ ὁποία ἐξήντηλσε καὶ ἀπέστυφεν ἡ δημοσιογραφικὴ σάτυρα. Ἐπίσης καὶ ἂν δὲν ὑπῆρχον ἐντὸς τοῦ ἔργου φράσεις θωπεύουσαι τὴν λαϊκὴν ἀκοὴν μᾶλλον, παρὰ συμφωνοῦσαι μετὰ τὴν σεμνότητα καὶ τὴν ἐπιφυλακτικότητα τῆς πλαγίως κτυπώσης σατύρας.

Ἡ «Χειραφετήσις» ἀναμένομεν νὰ εἰσέλθῃ εἰς εὐρύτερον ὄριζοντα — εἰς τὰς βιβλιοθήκας. Ὡς βιβλίον θὰ κερδίσῃ πολλά, ἰδίως δὲ ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἔχασεν ἐκ τῆς παλαιῆς ὑποκρίσεως μερικῶν ἡθοποιῶν.

ΕΝ Τῆ ΔΙΕΘΝΕΙ ΖΩῆΙ τοῦ Μιλάνου, ὁ συνεργάτης μας κ. Γουλιέλμος Δαμιάνης δημοσιεύει ἐκτενὲς ἀρθρον περὶ τῶν «Τραγουδιῶν τοῦ Σπιτιοῦ» τοῦ φίλου μας καὶ συνεργάτου κ. Γ. Στρατήγγη, παραθέτων ἐν μεταφράσει καὶ δύο ἐκ τῶν ποιημάτων του «Τὸ φίλ τοῦ Πατέρα μου» καὶ «Τὸ τραγοῦδι τοῦ Παπποῦ». Ὁ κ. Δαμιάνης ἐν προλόγῳ περὶ συγχρόνου ἑλληνικῆς ποιήσεως λέγει :

Ἀπὸ εἰκοσαετίας ἡ νεοελληνικὴ ποίησις ἐστράφη πρὸς νέαν ὁδόν, καὶ οἱ ἱεροφάνται τῶν Μουσῶν, πολεμοῦντες ἀμειλίχως τὰς ἀρχαϊκῶσας τάσεις τῶν λογίων τῆς καθέδρας, ἤρχισαν νὰ στιχομυθῶν εἰς καθαρὰν διάλεκτον, ἐμπνεόμενοι ἐκ τῶν δημοτικῶν ἁσματων καὶ τοῦ μεγάλου Σολωμοῦ ὡς ἐκ τούτου ἡ γλῶσσα τῆς νέας ἑλληνικῆς ποιήσεως, περιβαλλομένη ὅλον τὸν ποικίλον πλοῦτον καὶ τὰς βαθεῖας τροποποιήσεις ἐνὸς λαϊκοῦ ιδιώματος παρουσιάζεται ἀρκετὰ δυσχερὲς καὶ τολμηρὰ καὶ εἰς ἐκείνον ἀκόμη, ὅστις γνωρίζει τὴν ἐπίσημον νεοελληνικὴν γλῶσσαν τῶν ἐφημερίδων καὶ τῆς καθέδρας.

Ἄν ἐν τούτοις ἡ νέα σχολὴ ἔχῃ δίκαιον, δὲν δύναμεθα νὰ κρίνωμεν ἡμεῖς οἱ ξένοι βέβαιον ὅμως εἶνε ὅτι ἡ ἑλληνικὴ ποίησις καὶ ἰδίως ἡ λυρική, ἀντλοῦσα ἀπὸ τὰς καθαρὰς πηγὰς τῆς ζωῆς, ἀναβάλλει πλήρη δρόσου καὶ ζωῆς, φέρουσα ἴδιον ὄλως καὶ πρωτότυπον χαρακτῆρα.

Περαιτέρω ἀναλύων τὰ «Τραγοῦδια τοῦ Σπιτιοῦ» μεταξὺ ἄλλων προσθέτει :

Ὁ κ. Στρατήγγης μᾶς παρουσιάζεται διερμηνεὺς ἀφελῆς καὶ ἄγνος τῆς πρωτογενούς καὶ ἀπλῆς ποιήσεως τῆς οἰκιακῆς ζωῆς.

Ἡ ψυχὴ τοῦ καλλιτέχου ἐπαλινδύστησεν ὡς παιδίσκη διὰ νὰ γαρῇ, νὰ κλαύσῃ, νὰ ὄνειρευθῇ καὶ τοῦ νόστου τούτου εἶνε ἡ πιστὴ ἠχώ μέσα εἰς τὰ «Τραγοῦδια τοῦ Σπιτιοῦ».

Ὁ στίχος ρεῖ ἀπλοῦς, γαλήνιος καὶ φωτεινός, ἄλλοτε βραχὺς ὅπως εἰς τὰ ἐπτασύλλαβα καὶ τὰ εὐστροφα τετρασύλλαβα τῆς «Καμπάνας» καὶ τὰ ἐξασύλλαβα τοῦ «Πάσχα», ἄλλοτε εὐρυθμὸς καὶ ἠχηρὸς ὅπως εἰς τοὺς βαρεῖς πολιτικοὺς στίχους τῆς «Κάμαρας μου» καὶ τοῦ «Τραγοῦδιοῦ τοῦ Παποῦ».

ΕΙΣ ΤΟ ΓΑΛΛΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ «Revue universelle» ὁ γάλλος ποιητὴς Οὐγγ Ρεμπέλ πραγματεύεται περὶ τῆς δημόδους γαλλικῆς γλώσσης ἐν σχέσει πρὸς τὴν γραφομένην. Ἐνθυμίζει κατ' ἀρχὰς τὴν διαμαρτυρίαν τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας, τὴν ὁποίαν ἀπήθυσεν διὰ τοῦ Αἰμιλίου Ὀλιβιὲ πρὸς τὸν Ἐρρίκον Λαβεδάν, ὅτε αὐτὸς ἔδωκε πρὸς παράστασιν εἰς τὸ θέατρον τὸν «Vieux marcheur». Τὸ ζήτημα τότε ἐξωμαλύνθη, τοῦ Λαβεδάν ἀφαιρέσαντος ἀπὸ τὰ θεα-

τρικά προγράμματα τὸν τίτλον τοῦ «μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας», ἀλλ' ἡ διαμαρτύρησις εἶχε προέλθῃ τότε ἐκ λόγων ὄχι ἠθικῆς, ἀλλὰ διότι ὁ συγγραφεὺς δὲν εἶχε μεταχειρισθῆ τὴν ἀκαδημαϊκὴν γλῶσσαν. Ὁ Ρεβέλλ ἀποδεικνύει πῶς ἡ γαλλικὴ γλῶσσα καθ' ὅλα τὰ λογοτεχνικὰ εἶδη ἀνεγεννήθη διὰ τοῦ λαϊκοῦ ἰδιώματος. Συγγραφεῖς τινες ὡς ὁ Βαθέ, ὁ Καυλούς, ὁ Πιρών, ἔπειτα ὁ Ζολᾶ, ὁ Ρισπαίν, ὁ Βρονὰν κρατοῦν σημειώσεις τῶν λαϊκῶν φράσεων καὶ παρέχουσιν εἰς αὐτὰς λογοτεχνικὴν πολιτογράφειαν· ἀνευ τῶν προσπαθειῶν αὐτῶν ἡ φιλολογικὴ γλῶσσα θὰ ἦτο πρὸ πολλοῦ ἀπεσκευετωμένη.

ΕΝ ΩΙ Ο ΣΤΕΝΔΑΛ κατακτᾷ καθ' ἑκάστην ἔδαφος ἐν Γερμανίᾳ, ἐν Γαλλίᾳ διατηρεῖ τοὺς ὀλίγους ἀλλ' ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ θαυμαστάς. Τὸ μυθιστόρημα αὐτοῦ «Λουκιανὸς Λεβέν», τὸ ὁποῖον πρὸ μικροῦ ἐξεδόθη ἐξ ἀνεκδότου χειρογράφου, ἐπωλήθη μόλις εἰς δύο ἢ τὸ πολὺ τρεῖς χιλιάδας ἀντιτύπων, μολονότι εἶνε ἀντάξιον τῶν ἀριστουργημάτων τοῦ καὶ περιέχει τὰς ὀραιότερας ἴσως σελίδας τὰς ὁποίας ἔγραψεν ὁ Στενδάλ.

ΕΙΣ ΤΟ ΑΡΤΙ ἐκδοθὲν διπλοῦν τεύχος τοῦ ἀρίστου Ἐπιδιοκίτου «Byzantinische Zeitschrift», ὁ γερμανὸς J. Sturm δημοσιεύει ἐν «ἀνεκδότῳ ἑλληνικῷ ἐιδύλλιον ἐκ τῶν μέσων τοῦ ΙΒ' αἰῶνος». Τὸ ἐιδύλλιον τοῦτο, τὸ ὁποῖον σώζεται ὀλόκληρον καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ 83 ἑξαμέτρους, ἀνεῦρεν ὁ γερμανὸς φιλόλογος ἐν χειρογράφῳ τόμῳ τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Βατικανοῦ, ὅστις περιέχει διάφορα ἔργα διαφόρων αἰώνων. Τὸ ὑφὸς τοῦ, διαλογικὸν ὅπως τῶν πλείστων ἐιδυλλίων, ἐνθυμίζει πολὺ τὸν Θεόκριτον, ἰδίως δὲ τὸ Δ' ἐιδύλλιον αὐτοῦ, ἀπὸ τοῦ ὁποῖου ὁ μιμητὴς βουκολικὸς ποιητὴς παρέλαβε καὶ τὸν πρῶτον στίχον. Καὶ οἱ συνδιαλεγόμενοι δὲ ποιμένες συμφωνοῦν πρὸς τὸν ποιμενικὸν τύπον τῶν ἑλληνικῶν προτύπων· εἶνε ἀφελεῖς, εὐγνώμονες, περιέργοι καὶ ὄχι τραχεῖς ἢ δὲ διάλειξις τῶν δὲν στερεῖται φυσικότητος τινος καὶ ζωηρότητος.

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑΙ ΤΕΧΝΑΙ

Η ΠΑΝΑΓΙΑ τοῦ νεαροῦ ζωγράφου κ. Φριζοῦ Ἀριστέως εἶνε ἀπὸ τὰ ὀραιότερα ἔργα, τὰ ὁποῖα ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ὁ χρωστήρ του, ὁ τὸσον πολλὰκις παράβολος καὶ ἐγωϊστικὸς. Ἐπὶ βάθους ὠχροπρασίνου, τοῦ ὁποῖου ἡ ἐναρμόνισις διαθέτει οὐχὶ δυσάρεστος τὴν ψυχὴν, ὁ κ. Ἀριστέως προσεπάθησε νὰ μεταδώσῃ τὴν γλυκεῖαν δέμβην τῆς Παρθένου, τὴν ὁποῖαν ἡ θρησκεία περιβάλλει μὲ πέπλον ἀγνότητος καὶ ἀγάπης. Τὸ ἀμφίβολον φῶς καὶ ἡ πλήρης μυστικισμοῦ ἔκφρασις τῶν ἀορίστων γραμμῶν συγχέονται μετὰ τινος ἐλευθέρως τεχνοτροπίας, τῆς ὁποίας ὁμῶς δὲν κατορθῶναι τελείως νὰ ὑπερνικήσῃ μὲ πεποίθησιν τὰς δυσκολίας.

Οἱ ὀφθαλμοὶ καίτοι ἀσύμφωνοι εἰς τὸ σχέδιον, νεύουσι κάτω μετὰ παρθενικῆς ἀληθῶς σεμπνοπρεπείας, καὶ τὸ στόμα τὸ ἀταρέσκως ὀραῖον προσδίδει κάποιαν μακρινὴν ἐντύπωσιν γαλήνης ἐγκοσμίου.

Ἡ κεφαλὴ αὐτῆ τοῦ κ. Ἀριστέως μᾶς ὁμιλεῖ διὰ μίαν ἐπέτι φορὰν περὶ τοῦ ἰσχυροῦ ταλάντου τοῦ μᾶς λέγει ὅτι αὐτὸς ὁ νέος δύναται νὰ βαδίσῃ εἰς τὴν τέχνην, ἀρκεῖ μόνον νὰ περιστείλῃ τὴν ἐπίδρασιν ἣν ἐξασκοῦν κάποτε φορτικῶς ἐπ' αὐτοῦ διάστημα καλλιτέχνα.

ΑΝΕΥΡΕΣΙΣ ἔργου τοῦ Ρέμβραντ.

Εἰς τῶν σπουδαιότερων ἱστοριογράφων τοῦ μεγάλου Ὀλλανδοῦ ζωγράφου Ρέμβραντ ὁ κ. Hofstede de Groot ἐπισκεφθεὶς πρὸ τινος τὸ ἀνάκτορον τῆς Κομπιένης εἶδεν εἰκόνα κακῶς τοποθετημένην καὶ σκεπασμένην ἀπὸ παχύ στρώμα ρύπου, τὴν ὁποῖαν ἀνεγνώρισεν ὡς γνήσιον ἔργον τοῦ Ρέμβραντ. Ἡ εἰκὼν, τὴν ὁποῖαν ὁ καλλιτέχνης εἶχε ζωγραφῆσῃ περὶ τὸ γῆρας τοῦ παριστάνει τὴν εἰς Ἐμμαούς συνοδείαν. Ὁ Ὀλλανδὸς τεχνοκρίτης ἀνεκόνισε τὴν εὐτυχῆ του ἀνακάλυψιν εἰς τὸν διευθυντὴν τῶν Μουσείων τῆς Γαλλίας, μετὰ τὰς γενομένας δὲ ἐρεῦνας ἐξηκριβίωθη ὅτι ἡ εἰκὼν ἦτο πράγματι ἔργον τοῦ Ρέμβραντ καὶ ὅτι εἰς παλαιούς καταλόγους ἦτο σημειωμένη μὲ τὸ ὄνομά του.

Τὸ ἀνευρεθὲν ἀριστοῦργημα ἀφ' οὗ ἐκαθαρίσθη μετὰ πολλῆς προσοχῆς μετεκομίσθη πρὸ μιᾶς ἑβδομάδος εἰς τὸ Λούβρον.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ἐξεδόθησαν: *Αἱ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΩΣ ΔΙΚΗΓΟΡΟΙ* ὑπὸ Γεωργίου Ν. Φιλαρέτου, ἀναδημοσίευσίς ἐκ τοῦ 21^{ου} τόμου τῆς «Ἐφημερίδος τῆς ἑλληνικῆς καὶ γαλλικῆς νομολογίας». (Ἀθῆναι 1901. Τυπογρ. Ἀνέστη Κωνσταντινίδου).

ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ ὑπὸ Γεωργίου Ν. Χαϊζιάκη, τόμος Α'. (Ἀθῆναι. Τυπογρ. Π. Δ. Σακελλαρίου 1901, σχ. 8^{ον}, σελ. 136, ἔρ. 15).

ΗΛΙΟΣ ΚΑΙ ΦΕΓΓΑΡΙ μετάφρασμα Ἀλεξ. Πάλλη. (Ἀθῆναι 1901. Τυπογρ. Γ. Σ. Βλαστοῦ σχ. 16^{ον} σ. 120).

Η ΜΕΛΟΠΟΙΑ ΤΩΝ ΧΟΡΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΟΜΜΩΝ ΙΦΙΓΕΝΕΙΑΣ ΤΗΣ ΕΝ ΤΑΥΡΟΙΣ ΤΟΥ ΕΥΡΗΠΙΔΟΥ (τεύχος μουσικῶν) ὑπὸ Γεωργίου Δ. Παχτίκου. (Ἀθῆναι 1901. Τυπογρ. Ἀθαν. Δεληγιάννη, ἔρ. 4.50 μετὰ τοῦ φιλολογικοῦ παραρτήματος)

Η ΜΕΛΟΠΟΙΑ ΤΩΝ ΧΟΡΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΟΜΜΩΝ ΙΦΙΓΕΝΕΙΑΣ ΤΗΣ ΕΝ ΤΑΥΡΟΙΣ ΤΟΥ ΕΥΡΗΠΙΔΟΥ (φιλολογικὸν παράρτημα τοῦ μουσικοῦ τεύχους) ὑπὸ Γεωργίου Δ. Παχτίκου. (Ἀθῆναι 1901 Τυπογρ. Ἀθαν. Δεληγιάννη).

ΛΟΓΟΙ ΑΠΟΛΥΣΣΕΩΣ ΑΠΟ ΤΗΣ ΕΝ Τῷ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙῳ ΚΑΘΗΓΕΣΙΑΣ Δ. Κ. Ζαγγομιάνη. (Ἐκ τῶν καταστημάτων Ἀκροπόλεως 1901).